

Cuvinte cheie: alegeri libere, falsificarea alegerilor din 1946, epurări, comunizarea instituțiilor publice, propaganda comunistă.

Mots-clés : élections « libres », fraude des élections du 1946, repurés, communisation des institutions publiques, propagande communiste.

Într-un editorial din „Dreptatea”, publicat în 28 februarie 1946, Nicolae Carandino atrăgea atenția asupra celui mai periculos efect al guvernării de un an a Frontului Național Democrat: compromiterea ideii democratice. Cetățeanul care nu cunoscuse libertatea politică era pus în situația de a atribui gravele derapaje ale coaliției de la putere democrației, deoarece guvernării își spuneau cu obstinație „democrați”, iar omul simplu nu avea de ce să refuze „eticheta”. Cât adevăr au avut avertismentele lansate de directorul ziarului PNȚ se poate constata din faptul că în numeroase locuri din țară cei care s-au opus comunismului, chiar mulți ani mai târziu, au plantat pancarte pe care au scris: „până aici democrație”!

Supunându-se directivelor ideologice, istoriografia perioadei comuniste a atribuit datei de 6 martie 1945 felurite semnificații, toate pornind de la afirmativul dogmatic al instaurării „primului guvern democratic din istoria României”. Până și în calendarele bisericești, la rubrica „date importante”, până în anul 1989 se reamintea anual de importanța guvernului Petru Groza ca un guvern „cu adevărat democratic”, în același timp, chiar primul din istoria României. Și pentru că executivul care a ghidat destinele țării și ale cetățenilor începând cu 6 martie 1945 se numea pe sine „democrat”, prin metamorfoză reproductivă, în societate s-au ivit: „femei democrate”, „studenți democrați”, „preoți democrați”, un „bloc democrat” de partide și enumerarea poate continua. Acest guvern „democrat” avea misiunea de a organiza în anul 1946 „pentru prima oară” în istoria României „autentice alegeri libere”, după cum informa ziarul sovietic „Trud”, preluat de „Scânteia” din 28 martie 1946.

Democrația - o formă de exercitare a puterii politice - s-a născut în societatea antică ateniană. În epoca contemporană, valori intrinseci ale democrației sunt: pluralismul politic, drepturi și libertăți cetățenești, alegeri libere, vot universal, statul de drept etc. Numai că, cu același termen, pornind de la o împărțire maniheistă a societății în clase sociale și acordând valoare absolută conceptului „luptă de clasă”, marxism-leninismul denuiea „dictatura proletariatului”, chiar ca o formă supremă a democrației. Doar după victoria revoluției bolșevice în 1917 s-ar fi creat condiții pentru un „viitor luminos” comunist, pentru că se înlăturase, așadar, exploatarea derivată din existența proprietății private și a capitalismului lipsit de moralitate! O tiranie pornită din Rusia, cu caracteristici provenite din trecutul absolutismului țarist, pe care îl va depăși, se prezenta lumii ca limanul interesului în care „necesitatea” fusese depășită, sau pe cale de a fi depășită, iar Edenul zâmbea ademenitor.

Într-o conferință, în iunie 1946, liderul cominternist Leonte Răutu a expus „criteriile științifice” prin care marxismul examina democrația: conținutul social al democrației, condițiile naționale și istorice și structura economică. „Democrația sovietică” era privită, în primul rând, prin prisma „bazei economice”, care în Uniunea Sovietică avea, după „tovarășul” Răutu, „un caracter profund democratic prin desființarea exploatării și a tuturor formelor de asuprire a omului de către om, prin garantarea materială a posibilităților de exercitare a drepturilor cetățenești. Toate manifestările vieții sovietice poartă acest caracter democratic: creșterea economică constantă, prin înlăturarea crizelor și șomajului, fenomene antidemocratice prin efectele lor; rezolvarea problemei naționale, participarea maselor largi la opera de guvernare; unitatea moral-politică a poporului, patriotismului

maselor largi; politica externă bazată pe egalitatea între toate țările”¹. „Democrația” românească, încarnată în guvernul de coaliție Groza, era văzută de Răutu ca una specifică stadiului de dezvoltare al țării, ea reprezentând „o continuare a tradițiilor de luptă democratică a poporului român”. Totuși, și din punct de vedere al democrației, modelul ideal va fi cel sovietic. Nici nu putea fi altfel, pentru cei care își făcuseră ucenicia în slujba Kremlinului, iar lecturile luminătorii erau Lenin și Stalin.

Dacă pentru caracterizarea democrației se utilizau concepte atât de eterogene, scoase din bagajul ideologiei comuniste, valorilor morale, autonome în manifestarea lor (după observațiile filozofilor antici), li s-a atașat adjectivul partinic. Este moral tot ce servește partidului! Nu au nicio importanță mijloacele, chiar dacă ar implica omorul organizat sistematic, după cum se va dovedi, pentru un scop atât de măreț și „umanitar”: comunismul! Răul poate fi o cale spre bine! Un bine doar promis și în numele căruia este reevaluat conținutul moralei! Mai mult, „lupta de clasă”, care în mod logic ar trebui să înceteze după ajungerea la putere a comuniștilor, se intensifică pe drumul glorios al acestuia! Alți dușmani, mai perfizi, pândesc din întuneric pentru a lovi în marea orânduire!

Acesta este abisul în care au fost prinse multe conștiințe, pentru care credința „neclintită” în comunism a fost un imbold în acțiuni reprobabile și o platoșă a nesimțirii în fața atâtor tragedii. Mulți indivizi, „posedați” de ideea comunistă, chiar și după ce vremea comunismului a apus, refuză să înfrunte realitatea întunecată a propriei conștiințe, pentru un catharsis al sinelui. Nelegiuirile la care au fost părtași nu le trezesc regrete, sufletul e tot negru, minciuna prezentă. Pot accepta mici greșeli, inerente, spun ei, timpului istoric al dictatului Sovietelor, dar își vor scoate în față „realizările”! Pentru „tovarășii de drum”, criteriile asocierii cu comuniștii au fost mai prozaice: carierismul, lichelismul, teama, lăcomia etc. Indivizi de tipul celor întruchipați de Tătărașcu sau Ralea au constituit un vehicul provizoriu, necesar totuși pentru Partidul Comunist Român în legitimarea „pluralismului”, în perioada 1945-1947.

Socialismul din Rusia (comunismul, bolșevismul, leninismul) a fost definit de filozoful Nicolai Berdiaev ca o religie anticreștină care dorea să realizeze pe pământ toate ispitele diavolului. „Religia socialismului este uciderea omului” – scria Berdiaev în 1918. Socialismul „nu recunoaște existența spiritului”, el „înlocuiește omul printr-o categorie economică”; el este „o virtute siluită și o înfrățire prin constrângere” în scopul creării societății ultime, fără clase sociale. „Socialismul este imperiul oamenilor ieșiți din țărână care se cred zei”². Caracterizările făcute de Berdiaev chiar în focul revoluției bolșevice ideologiei și regimului politic abia instaurate în Rusia au fost cu adevărat profetice. Comunismul din Rusia a fost însă posibil datorită unei înspăimântătoare derive a spiritului și a rațiunii umane într-o perioadă catastrofică.

Nu este însă mai puțin adevărat și important că același socialism a avut și o mare putere de seducție. Fericirea promisă era mai aproape de individ decât, bunăoară, o iluzorie, pentru intelectualii atei, „împărăție a cerurilor”. În lumea occidentală postbelică, mulți intelectuali și-au proiectat în mod sincer destinul alături de comunism. Filozoful francez Roger Garaudy vedea viitorul culturii ca o înregimentare politică sub flamura comunistă: „pentru un artist, a intra în Partid înseamnă a accepta riscul unei convertiri la măreție”. Intelectualii - credea Garaudy - nu aveau altă cale de urmat decât comunismul, partidul fiind adevăratul animator al renașterii intelectuale și morale³. În condiții de libertate se pot avansa și astfel de păreri, poate chiar pline de sinceritate, la acel moment. Din nefericire, pentru intelectualii români, regimul politic care se numea pe sine „democrat” nu le lăsa prea multe opțiuni. Alegerea trebuia făcută între înregimentare chiar și fățarnică, absența din mediul cultural și, mai ales, recluziune.

Comuniștii din România, mulți cu o instrucție precară, iluminați însă prin „lumina” Moscovei, chiar credeau că au descoperit „adevărul și calea”. Adevărul lor era cuprins în „învățăturile marilor luptători și cărturari Marx, Engels, Lenin și Stalin”, învățături care au înarmat partidul „pentru studierea, priceperea, rezolvarea tuturor problemelor care i se pun în interesul clasei muncitoare și al întregului popor”⁴. Calea comunistă începea neapărat cu procesul de cucerire prin orice mijloace a întregii puteri politice, pentru necesara devenire comunistă. Con-

1 Leonte Răutu, *Problemele democrației în lumina marxismului*, în „Scânteia”, XVI, nr. 543 din 8 iunie 1946.

2 Nicolai Berdiaev, *Filosofia inegalității. Scrisori către adversarii mei întru filozofie socială*, Editura Andromeda Company, pp. 229-230.

3 *Intelectualii și renașterea culturii. Fragmente dintr-o prelegere a lui Roger Garaudy, agregat universitar și membru al Partidului Comunist Francez*, în „Scânteia”, XVI, nr. 507 din 20 aprilie 1946.

4 Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale (abreviere ANBN), fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 3.

siderându-se democrați, având de partea lor „adevărul”, angajamentul împotriva „reacțiunii” a fost unul total și exclusiv. Declarațiile liderilor comuniști și documentele politice din anul 1946 nu lasă loc echivocului. Adversarul politic, căruia îi erau asociate toate relele, identificat ca dușman de clasă, trebuia anihilat pentru totdeauna. În apelul de 1 mai 1946 al Frontului Unic Muncitoresc se scria: „Ne aflăm în preajma marii bătălii electorale. În această luptă stau față în față două forțe: pe de o parte reacțiunea condusă de Maniu și Brătianu, grupând cercurile moșierești expropriate, pe profitorii de război și resturile fasciste care speră să reînvie întunecatele vremuri de teroare, înfometare și război; pe de altă parte se află democrația, grupând toate forțele muncitorești, țărănești și intelectuale, reprezentând POPORUL, care luptă pentru consolidarea păcii, pentru asigurarea libertății, pentru înfăptuirea unei ere noi, de bună stare și fericire pentru masele de la orașe și sate”⁵. Și pentru că „democrația” reprezenta „poporul”, acesta era convocat periodic pentru a plebiscita zgomotos, prin solidarizare, actele regimului. Organizarea unor adunări „populare” cu prezență obligatorie în care se aclama, se înfieră, se condamna, se manifesta „adeziunea nețărmurită” a fost o constantă a regimului comunist din România. Pentru a se evidenția susținerea de care s-ar bucura în societate, democrația de tip nou, regimurile comuniste „frățești” se vor numi, tautologic, democrat-populare.

Studiul de față își propune să pătrundă în mecanismul politic și electoral din județul Năsăud, utilizând aproape în exclusivitate documente din arhivele bistrițene. Aspectele politice naționale din anul 1946 vor fi menționate doar pentru comprehensivitatea narațiunii. Ele nu pot fi însă neglijate cu totul, dar nu ne propunem să insistăm asupra unor aspecte binecunoscute. Pe de altă parte, s-au pierdut documente esențiale dedicate alegerilor, adunate în dosarul Prefecturii Năsăud cu nr. 9305/1946. Documentele sunt semnalate în registrele de intrare-ieșire ale instituției pe anul 1946: dispozițiile venite pe filiera Inspectoratului General Administrativ în legătură cu campania electorală, registrele electorale, controlul și verificarea lor, colaborarea BPD cu șeful poliției etc. Mai multe manifeste electorale s-au păstrat în dosarele Legiunii de Jandarmi Năsăud, în lipsa hârtiei jandarmii redactând pe verso note informative. Preocuparea principală a vizat alegerile parlamentare și mecanismul de fraudare, atât cât poate fi dezvăluit de documentele pe care ne fundamentăm expunerea.

*

La începutul anului 1946, la București se aflau mesagerii celor trei mari puteri din Comisia Aliată de Control: Andrei I. Vâșinski, primul adjunct al ministrului de Externe al URSS, ambasadorii SUA și Marii Britanii la Moscova, William Averrel Hariman și Archibald Clark Kerr. Însărcinarea lor era de a pune în aplicare hotărârile Conferinței de la Moscova, din decembrie 1945, a miniștrilor de Externe cu privire la situația din România. Guvernul FND, impus de sovietici la 6 martie 1945, condus de liderul Frontului Plugarilor Petru Groza, urma să fie completat cu câte un reprezentant din PNT și PNL și să organizeze alegeri libere. „Grevă regală” trebuia să înceze iar regele Mihai să reia legătura cu executivul, recunoscut mai apoi de către Statele Unite și Marea Britanie.

La finalul misiunii celor trei demnitari în România, guvernul Petru Groza se angaja public printr-un comunicat, în 8 ianuarie 1946, să respecte și execute integral deciziile Conferinței de la Moscova, declarând următoarele:

1. *Efectuarea alegerilor generale legislative în cel mai scurt timp posibil;*
2. *Asigurarea libertății acestor alegeri care vor fi făcute pe baza sufragiului universal și secret, cu participarea tuturor partidelor democratice și antifasciste, care vor avea dreptul să-și prezinte candidații;*
3. *Asigurarea libertății presei, a cuvântului, a religiei și a dreptului de asociație*⁶.

Comunicatul guvernului prelua *ad litteram* prevederi din textul Comunicatului final al Conferinței de la Moscova privitoare la România. Au fost cooptați în guvern ca miniștri de stat Emil Hațieganu din partea PNT și Mihai Romniceanu din partea PNL. Aceștia nu conduceau vreun minister, rolul lor, trasat de partidele care i-au nominalizat, se limita la supravegherea aplicării corecte a celor decise la Moscova.

Recunoașterea guvernului Frontului Național Democrat de către SUA și Marea Britanie a dus la o întărire a acestuia pe plan intern. Multe din actele executivului vor fi însă subordonate unui singur scop: câștigarea alegerilor parlamentare care trebuiau organizate în cursul anului 1946. O oarecare destindere s-a produs totuși în societatea românească în primăvara anului 1946 datorită reapariției unor ziare ale opoziției și reluării activității deschise de către Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal. În acest climat de aparentă libertate și pluralism se va desfășura campania electorală pentru alegerile parlamentare, cel mai important eveniment al

5 *Apelul Frontului Unic Muncitoresc de 1 Mai*, în „Scânteia”, XVI, nr. 511 din 28 aprilie 1946.

6 *Guvernul își continuă opera constructivă punând în aplicare hotărârile de la Moscova. Comunicatul Președinției Consiliului*, în „Scânteia”, XVII, nr. 422 din 10 ianuarie 1946.

anului 1946. Comuniștii trebuiau să câștige alegerile chiar sub o umbrelă mai largă de partide „democrate”. Mai corect, să fie proclamați câștigători.

Prin comunicatul din 8 ianuarie 1946, guvernul procomunist condus de Petru Groza se obliga să facă concesii și să permită libertatea presei, anulată prin diferite metode și mijloace în 1945. Angajamentul guvernului nu s-a soldat însă cu un climat de reală libertate, pentru că în orice moment cenzura comunistă putea interveni. Rolul de acuzator public îl avea „Scânteia” – organ central al Partidului Comunist Român. Astfel, la 17 ianuarie 1946, „Scânteia” înștiința despre suspendarea pe 15 zile a ziarului „Ardealul”, „vinovat de propagandă și ațâțare antisemită”, prin faptul că a răspândit o „calomnie” la adresa regelui, preluând o greșală de tipar dintr-un ziar comunist de provincie⁷.

Având în vedere hotărârile Conferinței de la Moscova de asigurare a libertății presei, miniștrii PNT și PNL din guvern, Emil Hațieganu și Mihai Romniceanu, au cerut reapariția a 62 de ziare, 40 național-țărăniști și 22 liberale. Numărul acestora rezultă dintr-o informare făcută presei de către ministrul Petre Constantinescu-Iași și preluată de „Scânteia” din 21 ianuarie 1946, care sublinia că petiții pentru reapariția unor publicații fuseseră semnate și de către diverse personalități, printre care și Boșca Mălin⁸. Până la urmă guvernarea vor autoriza apariția a 16 publicații, considerate a fi de opoziție.

O modalitate de strunire a presei libere a fost controlul fabricației și distribuirii hârtiei sub motivul combaterii speculei și sabotajului economic. Subsecretariatul Aprovizionării a stabilit un nou regim de fabricație și distribuire a acesteia. Fabricile de hârtie trebuiau să-și organizeze producția pe sortimente și calități, conform unui program decis de către comisia de distribuire a hârtiei. Comisia era compusă din reprezentanți din ministerele Industriei, Educației Naționale, Propagandei, apoi Confederației Generale a Muncii, Monitorului Oficial etc. Art. 7 reglementa rolul comisiei de distribuire. Potrivit punctului c, comisiei îi revenea distribuirea fabricatelor „în mod echitabil și numai pentru scopuri utile și bine justificate”. Repartizarea hârtiei de ziar era făcută în continuare de către o comisie specială, instituită prin decizia 2325/1945 a Subsecretariatului de Stat al Aprovizionării⁹.

Măsurilor administrative li s-au adăugat cele propagandistice, de intimidare și demascare, „Scânteia” vestind că presa național-țărănișă fusese subvenționată în timpul regimului Antonescu, folosind „fondurile propagandei hitleriste”. Noul regim „democratic” respingea acuzele liderilor țărăniști Ion Mihalache, Nicolae Penescu și Emil Hațieganu de îngădire a libertății presei. Din cererile înaintate Ministerului Propagandei de către aceștia rezulta „în mod limpede că se încearcă reînvierea presei antonesciene, a ticăloaselor foi vândute regimului fascist, cele care prin otrava răspândită ani de-a rândul au cultivat ura, jaful și crima, contribuind la dezlănțuirea războiului banditesc împotriva Marilor Aliați”. Printre ziarele a căror reapariție fusese cerută se număra și „Plaiuri Nășăudene” - publicație ce fusese condusă de Boșca Mălin, aflat atunci în biroul de presă al PNT - care primise o subvenție de 150 000 lei în martie 1944. Publicarea în „Scânteia” a unui facsimil de subvenție a ziarului „Unirea” din Blaj, finanțare acordată prin Ministerul Propagandei în 1942, era dovada că ziarele apărute în timpul lui Ion Antonescu fuseseră oficine hitleriste. În concluzie, „poporul” „respinge cu indignare încercarea conducerii PNT de a le readuce la lumină”¹⁰.

Încă din primele luni ale anului 1946, presa comunistă a dus o campanie de formare a unui „bloc democratic” unit, care să depună o singură listă la alegerile parlamentare. O tactică decisă la Moscova, adecvată situației din România în care PCR era un partid aproape nefrecventabil, coloană a V-a sovietică. În condiții de reală libertate ar fi fost spulberat în puțin timp, după cum s-a dovedit în decembrie 1989. Se impunea deci unirea forțelor. Plenara CC al PCR de la sfârșitul lunii ianuarie a fost dedicată în cea mai mare măsură pregătirii alegerilor și depunerii unei singure liste. Tot în luna ianuarie 1946 a fost creat Partidul Național Popular, partid al „păturilor mijlocii”, decis să colaboreze cu „muncitorimea și plugăria” în cadrul FND. Primul președinte a fost Mitiță Constantinescu, fost ministru de finanțe și guvernator al Băncii Naționale. Din Comitetul Central al acestui partid a făcut parte și inginerul Cornel Năstăsescu din Deva, detașat ca inspector la CFR Bistrița, personaj hotărât și capabil, implicat în alegerile parlamentare din județ. În PNP și-au găsit adăpost numeroși intelectuali cu no-

7 Suspendarea ziarului „ARDEALUL”, în „Scânteia”, XVII, nr. 428 din 17 ianuarie 1946.

8 Emil Boșca Mălin (1913-1976) născut în Maieru, ziarist și om politic național-țărănist, condamnat în procesul „Sumanelor Negre”, închis în temnițele comuniste în perioada 1952-1964.

9 Regimul de distribuire a hârtiei, cartoanelor și mucavalelor, în „Monitorul Oficial”, 114, nr. 17 din 19 ianuarie 1946. Vezi și Noul regim de fabricație și distribuire a hârtiei, în „Scânteia”, XVII, nr. 432 din 21 ianuarie 1946.

10 Documente senzaționale dezoăluie că presa manistă a fost subvenționată de Antonescu, în „Scânteia”, XVII, nr. 446 din 10 februarie 1946.

torietate: Andrei Oțetea - rector al Universității din Iași, Constantin Paraschivescu-Bălăceanu - decanul baroului Ilfov, George Călinescu - critic literar et. al.

„Blocul democratic” în curs de constituire în primăvara anului 1946 avea ca pivot Frontul Unic Muncitoresc. O importanță covârșitoare, mai ales ca impact mediatic, avea menținerea PSD în alianță cu comuniștii și participarea la alegeri în aceeași coaliție. Cu o zi înainte de o decizie istorică, Gheorghe Gheorghiu-Dej a expus poziția PCR față de congresul social-democraților și viitoarele alegeri. Intenția unor lideri social-democrați de a merge pe liste separate la alegeri însemna „spargerea unității clasei muncitoare”, servind doar „dușmanilor democrației”. Alegerile ce urmau se deosebeau fundamental de cele din trecut, prin faptul că se înfruntau două tabere: „a democrației și a reacțiunii”. Nu putea fi vorba de „o simplă consultare a corpului electoral, ci de o luptă înverșunată între cele două tabere, iar de sfârșitul acestei lupte depinde însuși viitorul tinerei noastre democrații”¹¹.

După eliminarea din PSD a președintelui Constantin Titel Petrescu, om politic conștient că democrația promisă de comuniști însemna totalitarism, social-democrații se vor încolona ascultători în Frontul Național Democrat. La 13 martie, Consiliul FND a hotărât formarea unei comisii electorale a partidelor din Frontul Național Democrat și a celor care s-au angajat să meargă pe liste comune. Consimțământul Frontului Plugarilor pentru liste comune fusese exprimat încă în luna februarie, în timp ce PNL Tătărăscu și-a dat adeziunea pentru un bloc de partide „democratice” la sfârșitul lunii aprilie. Coaliția de partide unite sub semnul electoral „soarele”, în care PCR juca rolul de vioara întâi, s-a numit Blocul Partidelor Democratice. Platforma-program a BPD a fost publicată la 20 mai 1946.

A. EVOLUȚIA JUDEȚULUI PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL CAMPAНИЕI ELECTORALE. PARTIDUL COMUNIST ROMÂN – ORGANIZAȚIA JUDEȚEANĂ NĂSĂUD

În anul 1946, județul Năsăud avea o suprafață de 4332 km², fiind împărțit din punct de vedere administrativ în șase plase și 110 comune, din care două urbane: Bistrița și Năsăud. Cele șase plase erau următoarele: Centrală, cu 19 comune rurale, Bârgău - 15 comune, Lechința - 23 de comune, Șieu - 19 comune, Rodna - 10 comune și Năsăud - 24 comune.

Dintre estimările și recensămintele populației, de cea mai mare credibilitate se bucură, în opinia noastră, recensământul făcut pe posturi de jandarmi de către Legiunea de Jandarmi Năsăud, în primăvara anului 1946. Datele centralizate pe județ, certificate de căpitanul Nicolae Dumitrescu – comandantul Legiunii de Jandarmi - au fost următoarele:

Tabel. Populația județului pe naționalități în anul 1946¹²

Români	Unguri	Evrei	Sași	Țigani	Alții	Total
127919	8815	1479	5406	4725	318	148662

Situația economică și socială a județului, dificilă, cu o reformă agrară incompletă, era împovărată de necesitatea executării Convenției de Armistițiu cu Națiunile Unite. În contul obligațiilor impuse, începând din luna martie 1946, un loc de seamă îl avea colectarea de produse lactate: lapte și unt. Localitățile din zona muntoasă se confruntau cu un deficit cronic de cereale, în principal porumb, în urma unui an agricol, 1945, foarte slab. În conferințele administrative pe județ sau plase s-au identificat numeroase probleme economice și sociale, chiar dacă de mai multe ori au predominat în discuții aspectele politice. În prima conferința administrativă din anul 1946, în 3 ianuarie, prefectul comunist Ioan Popu a deschis cu o expunere a situației politice, evidențiind că „în județ clica reacționară a început o campanie de intrigi contra guvernului și a început să se infiltreze în județ o neîncredere politică”. De aceea a cerut ca în conferințele administrative să se arate „adevărata situație politică”, menționând că: „azi Poliția și Armata și Jandarmeria este a poporului”¹³.

În diferite localități erau cantonate unități militare sovietice. Raporturile cu localnicii nu au fost întotdeauna pașnice. Poate cel mai important incident a avut loc la 10 martie 1946 în satul Lunca, pe fondul consumului de

11 Tov. Gh. Gheorghiu-Dej precizează atitudinea Partidului Comunist Român față de congresul Partidului Social Democrat, în „Scân-teia”, XVI, nr. 471 din 9 martie 1946.

12 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 69, f. 169.

13 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 51/1946, f. 13.

alcool. Trei soldați sovietici au provocat un scandal, din care nu a lipsit ultrajul împotriva jandarmilor. În sprijinul lor au sosit alți 20 de soldați, ajungându-se la o bătaie generală cu populația și jandarmii. Doar intervenția comandantului sovietic a împiedicat ca evenimentul să aibă consecințe mai grave¹⁴.

Starea de spirit a populației era plină de îngrijorare, pe lângă problemele economice grave și incertitudinea politică, în luna aprilie zona rurală fiind bântuită de o epidemie de tifos exantematic. Serviciul sanitar al județului a organizat caravane de medici și personal auxiliar, care s-au deplasat în duminicile din aprilie în localitățile rurale pentru un consult general al populației, în vederea depistării bolilor infecțioase și venerice. Seceta prelungită din vara anului 1946, pe lângă insuficiența suprafețelor însămânțate în toamna anului 1945, a afectat producția agricolă la grâu, porumb, secară, fân etc. Situația devenise gravă, un raport al Camerei Agricole din 24 august 1946 constatând insuficiența producției pentru hrana populației și animalelor. La grâu se însămânțaseră 9805 hectare care au dat o recoltă medie de 400 kg/ha. Cantitatea de 3922 tone era insuficientă pentru hrana populației și însămânțările de toamnă. Din cele 17421 hectare însămânțate cu porumb, din cauza secetei pe 45% din suprafața recolta era compromisă. Productivitatea la hectar pe 55% din suprafața însămânțată, necalaminată, era estimată la 500-600 kg. Regiunile în care trebuia să se intervină neapărat în ajutorul populației erau cele de munte¹⁵.

Anul 1946 a fost dominat de aspecte politice ce derivau din inevitabila confruntare electorală. Pârghiile de conducere în județ erau deja în mâna Partidului Comunist, constituit în decembrie 1944. În luna februarie 1945, partidul avea 12 membri în toată organizația județeană. Secretar politic județean în anul 1945 a fost un oarecare Ioan Gluvacov, până în luna iunie, iar apoi Dimitrie Lungu, fost militar în divizia Tudor Vladimirescu. Numărul celor care s-au înscris în partid a crescut constant, ajungând la 1185 la sfârșitul lunii decembrie 1945. Cei mai numeroși erau țărani, colonizați în satele săsești și împroprietăriți. Rapoartele politice lunare ale Comitetului Județean pe anul 1945 pot fi caracterizate ca fiind neînsemnate și plicticoase. De activitatea îndoielnică a partidului erau conștienți și unii liderii județeni, care îl considerau responsabil pe țăranul, secretar politic, Lungu. În luna decembrie 1945 acesta era evaluat de către tovarășii din conducere ca: moale, neputincios, comod, cu puțină pregătire politică. Cu siguranță că aceste „aprecieri” au fost expediate Regionalei PCR Cluj, care a trimis în județ un instructor regional, intrat în partid în 1939, Arnold Negrea. Comitetul Județean Năsăud al PCR a fost reorganizat în primele zile din anul 1946, la finalul lunii ianuarie având componența de mai jos.

Partidul Comunist Român
Comitetul Județean Năsăud la data de 31 ianuarie 1946¹⁶

Nr. crt.	Numele și prenumele	Profesia	Naționalitatea	Funcția din comitet. Sectorul de care răspunde
1	Negrea Arnold	intelectual	evreu	Secretar politic Instructor regional
2	Teodoru Victor	învățător	român	Organizații de masă
3	Varadi Ioan	richtuitor	maghiar	Cadre
4	Bărsan Traian	student	român	Educație politică
5	Fekete Iuliu	zidar	maghiar	Organizatoric
6	Hodor Flavius	medic	român	Militar
7	Popu Ioan	prefect	român	Economic
8	Vianu Vasile	medic	evreu	Secretar plasă
9	Oprea Iuliu	învățător	român	Secretar plasă
10	Surleanu Vasile	pantofar	român	Secretar celulă
11	Melaniuc Ioan	zidar	român	Sindicat
12	Orban Ioan	croitor	maghiar	Secretar celulă
13	Goldberger Mac	electrician	evreu	Secretar celulă
14	Traian Iosif	forestier	român	Secretar celulă
15	Broboță Mitrofan	mecanic	român	Instructor organizatoric

La 31 ianuarie 1946 erau înregistrați 1266 membri de partid, dintre care 645 țărani, 438 muncitori, 79 mici meseriași, 48 intelectuali, 54 funcționari și 2 militari. Pe naționalități situația era următoarea: români 854, ma-

14 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 73, f. 61.

15 *Ibidem*, dosar 69, f. 63.

16 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 5.

ghiari 300, evrei 91, alții 21¹⁷. O sarcină permanentă trasată de Regionala PCR Cluj a fost creșterea numărului membrilor de partid; în luna ianuarie 1946 sarcina primită a fost chiar dublarea rândurilor partidului în județ. Privind tabelul de mai jos se poate concluziona că din acest punct de vedere sarcinile de plan au fost îndeplinite. Apropierea alegerilor parlamentare a crescut și „atractivitatea” partidului. Pentru numeroși intelectuali și funcționari rămânerea în afara partidului echivala cu destituirea. Astfel că în a doua jumătate a anului 1946 creșterea numerică a partidului a fost însemnată, chiar explozivă în luna alegerilor parlamentare.

Tabel statistic cu efectivul PCR din județ în anul 1946¹⁸

LUNA	Total membri PCR	Din care noi înscriși
Ianuarie	1266	81
Februarie	1590	324
Martie	1898	308
Aprilie	2036	138
Mai	2074	38
Iunie	2215	141
Iulie	2414	199
August	2654	240
Septembrie	3050	396
Octombrie	3590	540
Noiembrie	4690	1100
Decembrie	4871	181

Sub noua conducere județeană, care a cunoscut și ea unele modificări în luna februarie, partidul era conștient de starea de inferioritate în fața Partidului Național Țărănesc. Prima propoziție din raportul politic al Comitetului Județean pe luna ianuarie 1946 către Comitetul Regional PCR Cluj este următoarea: „Influența elementelor reacționare în frunte cu Partidul Național Țărănesc este puternică și pronunțată”. Mai mult, PNTȚ ar fi „reușit în mod considerabil să câștige teren”. La Năsăud, profesorii de la Liceul „George Coșbuc” duceau o campanie „deghizată” contra guvernului Groza și a PCR¹⁹. În plasa Rodna, partidul avea comitet de plasă, însă „cuibul de reacționari” din localitate a trecut chiar la atacul deschis asupra membrilor de partid. Comitet de plasă exista și la Lechința, însă fără niciun fel de control asupra „tovarășilor”. Plasa Șieu era „o citadelă reacționară și manistă”. În localitățile Bistrița, Năsăud și Rodna, partidul nu era popular, „reacțiunea” se manifesta puternic și deschis: „aceste orașe sunt aderențe ale lui Maniu”. Cu toate că majoritatea membrilor de partid erau români, în orașul Bistrița era vădită „rezerva românilor față de partid”, cauza fiind lipsa intelectualilor români din partid. Raportul secției cadre, din care am preluat evaluările de mai sus, făcea trimitere și la autoritățile centrale și locale. Prefectul Ioan Popu era membru de partid, însă nu avea o atitudine hotărâtă. Șeful Poliției, Gheorghe Butnărescu, era un „tovarăș hotărât”, însă făcea greșeli, „sărind peste cal”, un provocator în care populația nu avea niciun fel încredere. Șeful Siguranței era și el comunist, însă nehotărât. Justiția din județ era în mod „deschis reacționară”, impunându-se de aceea schimbări urgente. Notarii și pretorii erau în proporție de 80% „reacționari”. Referitor la primari, raportul secției cadre pe luna ianuarie îi aprecia ca fiind buni, membri ai Frontului Plugarilor și ai PCR²⁰. În lunile următoare, raportul secției cadre aprecia că existau și câțiva primari „reacționari”, dar majoritatea primarilor erau necinstiți, făcând „porcării economice și financiare”. Numirea primarilor începând din martie 1945 numai dintre cei care se încadraseră în FND, multe elemente dubioase, își făcea cunoscute efectele nocive. Despre preoți și învățători se constata în raport că 95% erau „reacționari”²¹. La începutul anului 1946, în cele 110 comune ale județului existau 72 primari din Frontul Plugarilor și 14 din PCR, în timp ce în luna decembrie 1946 Frontul Plugarilor avea primari în 74 comune iar PCR în 25. Este însă posibil ca unii primari să fi fost înscriși în ambele partide, pentru că statisticile Frontului Plugarilor au indicat întotdeauna peste 80 de primari din această organizație. Statistica politică a primarilor de mai sus a fost menționată în diverse rapoarte ale PCR.

17 *Ibidem*, f. 49.

18 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosare 2 și 3 passim. Date culese din rapoartele politice lunare și din tabelele secției organizatorice. Cifrele nu trebuie absolutizate, în anul 1948 constatându-se o lipsă de circa 3000 membri de partid față de rapoarte.

19 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 1.

20 *Ibidem*, dosar 4, ff. 1-3.

21 *Ibidem*, f. 18.

Consiliul Politic Județean avea ca temă permanentă schimbarea primarilor și notarilor considerați necorespunzători. Fundamentul juridic inițial a fost ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 608 din 10 aprilie 1945, prin care s-a dispus ca demiterile și numirile de primari și ajutoiri de primari să fie făcute doar cu asentimentul organizațiilor politice FND din județ. Ordinul circular nr. 29375 din 14 septembrie 1945, semnat de Teohari Georgescu, a adus precizări suplimentare. Din cele șase motive pentru demiterea primarilor, cel puțin trei puteau fi aplicate celor indezirabili politic. De pildă, motive de înlocuire erau: „neîncadrarea în concepția politică a guvernului de largă concentrare democratică”, „activitate profascistă sau reacționară”, „izolarea de mase” etc.²² Pe aceste considerente, în ședința Consiliului Politic Județean din 20 mai 1946 s-a avizat înlăturarea, respectiv numirea a 17 noi primari și ajutoiri de primari.

Consiliul Politic Județean a luat ființă în urma dispozițiilor Ministerului Afacerilor Interne, la jumătatea anului 1945. Era prezidat de către prefect având în compunere reprezentanții grupărilor politice care susțineau guvernul Groza: PCR, PSD, PNL Gheorghe Tătărăscu, Frontul Plugarilor, Sindicatele Unite, Uniunea Patrioților și PNȚ Anton Alexandrescu. În ședința Consiliului Politic Județean din 9 ianuarie 1946 au fost prezentate ordinele telegrafice ale Ministerului Afacerilor Interne nr. 45932/1945 și 45932 A *confidențial personal* din 11 decembrie 1945, privitor la „purificarea aparatului de stat de toate elementele fasciste și antidemocratice” din acest minister. Dispozițiile ministeriale primite în decembrie nu au fost duse la îndeplinire în termenul fixat de ministru, sub motivul că fuseseră necesare verificări și informații. Ele se refereau la toți funcționarii de stat: subprefecți, primpretori, pretori, notari, funcționarii județeni și cei comunali plătiți din bugetul statului etc. În ședința din 9 ianuarie „după ample și minuțioase dezbateri” au fost nominalizați pentru epurare trei notari, pentru „atitudine și activitate potrivnică democratizării și legături cu cercurile reacționare”²³. Epurarea va lua însă forme sălbatice în timpul campaniei electorale.

Sub pulpana PCR erau „organizațiile de masă” și aliații din Frontul Național Democrat - „tovarășii de drum”. Activitatea anterioară în cadrul FND fusese inexistentă, timp de șase luni nu s-a reușit decât o singură întrunire. PSD și PNL Tătărăscu erau partide foarte slabe, după aprecierea Comitetului Județean PCR, în plus PNL Tătărăscu, cu un număr mic de membri, avea un lider considerat compromis, avocatul Laurențiu Oanea²⁴. PNȚ Anton Alexandrescu și Partidul Național Popular nu erau încă înființate în județ. Responsabilul secției „organizații de masă”, Ioan Varadi, aprecia în aprilie 1946 că acestea erau „relativ foarte slabe”, multe organizații ale Frontului Plugarilor fiind „aproape inexistente”. Cadrele de conducere erau puține, iar o bună parte din membrii Frontului Plugarilor erau catalogați ca „reacționari”, în special învățătorii care s-ar fi ascuns în această organizație. Frontul Plugarilor avea misiunea contrabalansării influenței PNȚ în lumea satului. Uniunea Populară Maghiară avea înregistrați în aprilie 1946 un număr de 2345 membri. UPM nu a reușit să se debaraseze de șovinism, a menținut tot timpul o stare de confuzie în rândul maghiarilor în problema apartenenței Ardealului de Nord la România. Cazurile izolate de naționalism românesc le-a prezentat ca „probleme generale naționale”. Comitetul Democratic Evreiesc avea 550 membri, însă fără o activitate semnificativă. Tineretul Progresist avea 78 membri, iar Tineretul Plugăresc 21 de plugari etc.²⁵

O latură nelipsită a comunismului a fost cea a sărbătorilor laice, propagandistice. În viața partidului existau deja diferite date care trebuiau marcate prin serbări și ceremonii: 6 martie, 1 mai, 23 august, 7 noiembrie etc. Atribuțiile de organizare îi reveneau secției „educație politică”, fosta și viitoarea secție „agitație și propagandă”, o denumire mai adecvată activității depuse. Fiind principalul partid de guvernământ, toate aceste „activități” beneficiau însă de suportul material și logistic al prefecturii județene. De exemplu, pentru mobilizarea aderenților din teritoriu s-au folosit două camioane sovietice la 6 martie 1946 și șase la 1 mai. Un an de guvernare FND a fost celebrat și la Bistrița, chiar dacă mai modest decât în capitală. Pe zidurile clădirilor s-au scris prin șablonare

22 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 256, f. 3.

23 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 256, f. 89. Vezi ordinul nr. 45932 A din 11 decembrie 1945 în fond Primăria Bistrița, dosar 31/1945, f. 1. Ministrul Teohari Georgescu considera că acțiunea de epurare constituia „una din pietrele de bază ale actualului guvern de largă concentrare democratică”. Prefecții și primarii ar fi procedat cu superficialitate eludând legea 217/1945. Trebuiau întocmite tabele de propuneri pentru îndepărtarea din serviciu a funcționarilor care s-ar fi făcut vinovați de: a) acțiuni în slujba intereselor străine de aspirațiile firești ale națiunii române; b) participarea la activitățile organizațiilor fasciste; c) legături cu cercurile reacționare. Propunerile de epurare trebuiau înaintate ministerului până la 17 decembrie 1945, prin curier special.

24 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 5

25 *Ibidem*, dosar 5, ff. 4-5.

lozincile: *Guvernul Groza e Guvernul poporului; Trăiască Guvernul Groza*. Alte lozinci, tipărite, au fost lipite pe camioanele și mașinile din oraș ori trimise la sate. Serbarea propriu-zisă s-a ținut la „Casa poporului”, unde ar fi participat 1500 de cetățeni. Pe lângă discursurile liderilor locali, fiind și zi de târg, populația a fost delectată cu muzică militară și populară, cea din urmă adusă din Sărata și Pietriș. Manifestanții, încolonați, au strigat lozinci prin oraș, mai ales în fața Prefecturii și a sediului PCR²⁶.

De mai multă atenție s-a bucurat ziua de 1 mai. Mobilizarea a fost mai bună, cu șase camioane sovietice fiind aduși țărani coloniști din Orhei, Pietriș, Cușma și Livezile. Pe jos au venit locuitori din Vișoara, Unirea și Slătinița. Au fost făcute două care alegorice. Lozincile tipărite au fost diverse, nelipsind cele care incriminau dușmanul de clasă: *Jos reacționarii Maniști și Brătieniști, organizatorii speculei, ai sabotajului economic și ai înfometării poporului*. După festivitatea de la „Casa poporului”, defilarea a avut loc în fața tribunei ridicate la sediul partidului, din strada Spitalului (str. Gheorghe Șincai). „În frunte au venit tovii Dr. Negrea Arnold, Teodoru Victor, Hodor Flaviu, Cosmuța Ioan, primarul orașului. A urmat armata, muncitorii și țărani. În timpul defilării s-au strigat lozinci”²⁷.

Organizația județeană PCR a avut o atitudine univocă în privința sașilor refugiați în lunile septembrie-octombrie 1944 și reîntorși până în primăvara anului 1946: ostilitate. Prefectul comunist Ioan Popu a dispus în 1945 ca sașii reîntorși să fie transportați în alte localități decât cele de origine, în timp ce reforma agrară a avut drept obiect tocmai proprietățile acestora. Din cei circa 20000 sași evacuați din județ înaintea ofensivei sovietice din octombrie 1944 s-au reîntors puțin peste 25%. Oficialii județeni estimau că numărul sașilor era de circa 6000, în aprilie 1946. Erau poate chiar mai puțini, trei recensăminte din anul 1948 evaluând totalul acestora între 5115 și 5406. În cursul anului 1945 s-au reîntors din refugiu 2841 sași (număr calculat după rapoartele delegatului Comisiei Române pentru aplicarea Armistițiului din județul Năsăud), dintre care 526 au fost internați în luna august 1945 într-un „detașament de muncă” aflat în subordinea Inspectoratului de Jandarmi Cluj. Ordinul de internare a sașilor, reconfirmat prin diverse precizări ministeriale, își păstra valabilitatea în anul 1946, pe măsura reîntoarcerii trebuind a fi reținuți și trimiși la Cluj toți bărbații între 17-45 de ani și femeile între 18-30 ani. La 16 ianuarie 1946, împluternicitul Comisiei Aliate de Control din județ a trimis o notificare prefecturii pentru a întocmi în cel mai scurt timp o situație statistică a populației germane. Motivația era ordinul CAC de mobilizare a cetățenilor români de origine germană pentru lucrări publice în interiorul țării. În documentul trimis împluternicitului CAC de către Serviciul armistițiului din Prefectura Județului Năsăud, semnat și de prefect, se certifica un număr de 5979 sași, din care 740 se aflau mobilizați pentru muncă sub supravegherea Inspectoratului General de Poliție Cluj²⁸. Paza celor mobilizați nu a fost foarte strictă, astfel că mulți sași s-au reîntors în localitățile natale. Dat fiind numărul mare a celor fugiți, căpitanul Nicolae Dumitrescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud, a atenționat pe notari, în conferința plasei Centrale din 15 ianuarie 1946, să semnaleze jandarmilor toate cazurile pe care le-ar cunoaște. În luna februarie 1946, trebuia constituit un nou convoi cu sașii din județ care să fie internați la Cluj. Din luna aprilie 1946, dispozițiile de internare în lagărul de muncă din Cluj nu s-au mai aplicat femeilor.

Poziția oficială a administrației județului referitor la sași, exprimată cu diverse ocazii de către prefectul comunist Ioan Popu, reflectă lipsa de înțelegere a acestui contabil, motivată ideologic, în fața nefericirii unor semeni. Pe de altă parte, reglementările guvernului erau contradictorii. În ordinul circular nr. 35890 din 16 octombrie 1945, semnat de ministrul Teohari Georgescu, către prefecturile din Transilvania și Banat, se afirma că reforma agrară în regiunile cu populație etnică germană a fost pusă în operă cu totul defectuos. De aceea se opreau exproprierile și împrumutările, cetățenii de origine etnică germană care mai dețineau terenuri supuse exproprierii erau lăsați în gospodăriile lor cu obligația de a strânge recolta și a face însămânțările de toamnă. „Nici un fel de deposedare sau evacuare nu se va face până la noi dispoziții”. Problema exproprierii nu putea fi soluționată

26 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 7, f. 4.

27 *Ibidem*, f. 6

28 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 690, f. 2. Situația sașilor la 17 ianuarie 1946 era următoarea: total 5979, din care bărbați 1519, femei 2471, copii 1989; apti de muncă 746. Mobilizați pentru lucru în detașamente CFR sub supravegherea Inspectoratului General de Poliție Cluj, situație valabilă la 1 ianuarie 1946: 740 sași, din care 465 bărbați și 275 femei. Dacă informațiile sunt corecte, rămâne de aflat de ce numărul sașilor din județ era mai mic în anul 1948. Din raportările lunare ale Serviciului armistițiului din prefectură pe anul 1945 nu rezultă decât 544 sași trimiși la Cluj până la sfârșitul anului. În documentul din ianuarie 1946, nu s-a amintit de cei care fuseseră deportați în URSS în ianuarie 1945, probabil între 60-70. Pe de altă parte, în iunie 1945, o situație statistică a Prefecturii Năsăud menționa 103 sași ridicați, din cei 867 rămași în județ la intrarea sovieticilor; între aceștia și cei trimiși în URSS.

prin internarea etnicilor germani în lagăre și fără asigurarea traiului zilnic celor expropriați și familiilor lor. Dispozițiile anterioare de internare a celor care au plecat după 23 august 1944 cu trupele germano-maghiare se mențineau, de asemenea exproprieră în întregime a bunurilor acestora²⁹. Din partea Inspectoratul General al Jandarmeriei situația sașilor era evaluată oarecum diferit. În două ordine circulare au fost ordonate măsuri polițienești pe care inspectoratele de jandarmi să le aplice față de populația germană. Cu ordinul nr. 47731 din 18 februarie 1946, Inspectoratul General al Jandarmeriei a ordonat, imprecis și vag, ca „populația germană trebuie făcută să simtă puterea autorității, pentru că numai astfel germanii vor fi puși în imposibilitate să activeze contra siguranței de Stat și a intereselor poporului român”. În ordinul circular confidențial nr. 50170, din 20 martie 1946, se făcea constatarea că s-a ajuns la o pactizare între sași și jandarmi, numeroși sași au eludat măsurile restrictive impuse prin Convenția de Armistițiu, cumpărând cu bani conștiința unor jandarmi. Pe lângă sancțiunile disciplinare și penale care trebuiau aplicate celor direct vinovați, responsabilitatea se răstrângea și asupra inspectorilor și comandanților de legiuni. Aceștia erau cu atât mai vinovați, cu cât conducerea Inspectoratului General al Jandarmeriei nu a fost informată pe cale ierarhică, internă, ci de către conducerea Ministerul Afacerilor Interne³⁰.

În conformitate cu ordinul IGJ din 20 martie 1946, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud a dispus la 5 aprilie, cu ordinul circular nr. 492, măsuri pe care sectoarele și posturile de jandarmi urmau să le aplice față de sași. Trebuia verificată situația fiecărui sas în parte, acolo unde se găsea, pentru a se vedea dacă se afla legal sau nu. Posturile pe raza cărora erau sași angajați la particulari trebuiau să raporteze cine a dat aprobare. Trebuia intensificată căutarea celor fugiți din detașamentele de lucru. Șefii de post erau atenționați că se vor face controale, iar cei găsiți în neregulă vor fi raportați inspectoratului. La 8 mai 1946, cu ordinul circular nr. 690, Nicolae Dumitrescu, comandantul Legiunii de Jandarmi, a ordonat ca de la primirea ordinului „nici un sas fie individual sau în grupuri de familii nu vor putea părăsi domiciliul de unde au fost plasați la data reîntoarcerii lor din Austria”. Orice schimbare a domiciliului nu putea fi făcută decât în urma unei cereri înaintate legiunii cu avizul postului de jandarmi. Cei care plecau de pe raza postului trebuiau imediat urmăriți și aduși înapoi etc. În urma verificărilor pe teren din luna iunie, comandantul Legiunii de Jandarmi a descoperit nereguli în aplicarea ordinelor referitoare la sași: numeroși sași nu fuseseră trimiși în detașamente de muncă, aflându-se în alte localități decât cele în care fuseseră repartizați. Cu ordinul nr. 852 din 26 iunie, s-au comunicat rezultatele controlului și măsurile disciplinare contra șefilor de sectoare și de posturi de jandarmi: numeroase zile de arest etc.³¹

La reîntoarcerea din refugiu în anul 1945, sașii fuseseră repartizați în alte localități decât cele natale. Celor reveniți le-au fost confiscate bunurile mobile, în principal caii și căruțele cu care făcuseră mii de kilometri. Mulți sași însă nu au respectat decizia prefectului din august 1945, prin care fuseseră răspândiți prin județ, informările parvenite din teritoriu semnalând dese conflicte între sașii reîntorși și țăranii colonizați în satele săsești. În ședința din 1 aprilie 1946 a Consiliului Politic Județean, prefectul Mihai Mihăilaș a expus situația sașilor, făcând constatarea că cea mai mare parte dintre ei nu aveau domiciliu stabil și loc de muncă. Rezoluția adoptată, cu caracter tranzitoriu până când guvernul va lua o decizie definitivă, a fost ca sașii să fie cazați „de preferință în alte comune decât cele de origine”, să li se distribuie în mod provizoriu diferite parcele pe care să le cultive sau să fie utilizați la cultura viței de vie. Prin organizațiile FND și autoritățile administrative trebuia să se explice populației că reforma agrară nu va fi conturbată iar sașii nu vor avea drept de proprietate asupra pământurilor lucrate³².

Cel mai important partid din Frontul Național Democrat, PCR avea însă o altă abordare asupra problemei. Pentru a-și crește audiența în mediul rural și maximiza șansele la viitoarele alegeri în satele foste săsești, comuniștii bistrițeni au convocat o adunare de incriminare a sașilor, în 14 mai 1946, la Bistrița. Un manifest trimis la sate în jurul datei de 10 mai chema „pe plugari, muncitori și intelectuali la Bistrița pentru a protesta contra acelor care țin pe sași pentru a primi înapoi drepturile asupra pământului”. Au participat 2000 de țărani, după raportul Comitetului Județean de partid și a secției organizatorice, 3500 după raportul secției educație politică. Adunarea a avut loc la „Casa poporului”, iar diverse autorități de rangul doi au ținut discursuri. În sală au fost băgate grupuri de agitatori comuniști care au strigat tot timpul: „jos sașii”, „în ștreanguri cu toții”. Adunarea s-ar fi transformat într-o manifestație pentru guvern, țăranii încolonați strigând pe stradă: *pentru Groza vom vota, pentru Groza vom lupta*; o acțiune considerată „reușită” în documentele de partid³³.

29 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 50, f. 1-2.

30 *Ibidem*, dosar 68, f. 5.

31 *Ibidem*, dosar 110, ff. 13, 27, 122.

32 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 256, f. 104.

33 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 7, f. 6.

Manifestul trimis în teritoriu și adunarea din 14 mai au aprins însă violența mocnită din satele săsești. În Slătinița, Târbuiu și Dorolea au avut loc acte de violență deschisă împotriva sașilor. În localitatea Târbuiu, casa parohială unde erau cazați sașii repatriați a fost atacată în noaptea de 13/14 mai între orele 23-2 și după întoarcerea manifestanților de la Bistrița, în 14 mai, între orele 15-17. Sașii au fost bătuți și goniți din localitate³⁴.

În ședința Consiliului Politic Județean din 18 mai 1946 a fost repusă în discuție problema sașilor din județ, pornind de la o adresă a organizației județene a Frontului Plugarilor și a unui proces-verbal din martie 1946, redactat la primăria Iad (Livezile), în care se cerea ca din pricina deselor conflicte dintre sași și coloniști, sașii să fie îndepărtați din casele lor. Este evident că sub presiunea celor întâmplate în 14 mai, Consiliul Politic Județean nu putea ocoli problema sașilor reîntorși. Pentru a se preveni conturbarea aplicării reformei agrare și „încrederea populației colonizate în acest mare act social”, dar și a găsi un *modus vivendi* pentru populația germană reîntoarsă din refugiu, prefectul Mihai Mihăilaș a fost însărcinat să raporteze problema guvernului, să arate că sașii din Bistrița-Năsăud dețineau informații despre preparativele de reîntoarcere a celor rămași în Austria și să facă propunerea ca, „pentru liniștirea spiritelor”, cei aproximativ 6000 de sași să fie ridicați în întregime din județ și mutați în altă parte a țării³⁵.

Actele de vandalism săvârșite la instigarea PCR au subrezit poziția secretarului politic Arnold Negrea, despre care în documentele de partid din 1946 nu se mai amintește ceva. Mai este menționat doar în 14 iunie ca reprezentant al PCR în Consiliul Politic Județean, nu însă secretar politic. Este posibil ca până la începutul lunii iulie să fi fost retras la regională sau, mai degrabă, trecut în planul doi. Comitetul Județean PCR a cunoscut câteva schimbări la jumătatea anului 1946. Secretar politic a devenit învățătorul Victor Teodoru, al cărui mandat se va întinde până în a doua jumătate a anului 1947. Primul raport semnat de către acesta, în 17 mai 1946, îl ia drept țintă pe prefectul Mihai Mihăilaș, președinte al PSD, fost național-țărănist din gruparea lui Alexandru Vaida Voevod. Măsurile urgente, economice și politice, care trebuiau luate în opinia liderului comunist, pentru a preveni un inevitabil eșec în campania electorală, erau, de fapt, una singură: schimbarea prefectului cu un membru de partid verificat, Flaviu Hodor. Reproșurile aduse prefectului, a cărui activitate ar fi servit doar „reacțiunii”, încep cu pasivitatea acestuia cu prilejul adunării național-țărăniste de la Năsăud din 28 aprilie 1946, continuând cu slaba organizare a zilei de 10 mai. Învinuirea principală îl cataloga pe prefect ca pe un reprezentant al sașilor reîntorși. Le-ar fi apărut interesele în Consiliul Politic Județean, iar prin dispozițiile date primarilor pentru protejarea sașilor ar fi creat confuzie în rândul coloniștilor „aceștia neavând siguranța asupra pământului expropriat”³⁶. Din procesele verbale ale Consiliului Politic Județean nu rezultă că sașii ar fi fost apărați în mod deosebit de către prefect. Cele câteva măsuri prin care sașilor li se asigura supraviețuirea nu pot fi încadrate la măsuri preferențiale. Organizația județeană a PCR, în schimb, se prezenta ca adevărata apărătoare a populației colonizate.

34 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 73, f. 121. Buletinul de evenimente Nr. 2 din 15 mai 1946 al postului de jandarmi Târbuiu încadrează evenimentele la violare de domiciliu și tâlhărie. Descrierea evenimentelor este următoarea: 1/ În noaptea de 13/14 [mai] 1946 între orele 23-2 mai mulți indivizi din Comuna Târbuiu constituiți în bandă au distrus geamurile și ușile de la casa parohială unde locuiesc sașii repatriați intenționând a-i bate și scoate din Comună. Distrugerea geamurilor și ușilor s-au produs prin aruncare cu pietre, cărămizi și lemne, în care timp sașii strigând după ajutor și recunoscând pe parte de indivizi ce au participat au fugit, fără să-și atingă scopul. 2/ În ziua de 14 mai 1946 între orele 15-17 populația Comunei Târbuiu, bărbați și femei au jefuit populația săsească din comună luându-le obiecte și lucruri de îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente diferite, fugărindu-i din casa parohială și din sat. Șeful postului de jandarmi a identificat principalii responsabili, diferiți indivizi stabiliți în sat după octombrie 1944, a recuperat și predat sașilor parte din bunurile sustrase, a trimis actele dresate și pe cei reținuți Parchetului Tribunalului Năsăud, făcând mențiunea că locuitorii au fost influențați de către învățătorul Gheorghe Salvan care în 12 mai a cerut ca toți locuitorii să meargă la Bistrița, în 14 mai, pentru a manifesta împotriva celor care susțineau ca sașii să-și recapete drepturile; însă mai mult au fost determinați la actele de vandalism de manifestația organizată la Bistrița în 14 mai.

35 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 256, f. 115. Doi ani și șase luni mai târziu situația sașilor nu se îmbunătățise. În 13 noiembrie 1948, în urma unei adrese primite de la CC al PMR, secția organizatorică din Județeană Năsăud a întocmit un raport referitor la situația sașilor din județ la acea dată. În județ existau 5115 sași a căror situație era următoarea: 205 locuiau împreună cu cei colonizați, 214 erau servitori în agricultură iar în diverse instituții 70. Doar 53 de sași aveau pământ, în timp ce 4540 erau complet lipsiți de pământ. Un număr de 33 de sași erau muncitori în întreprinderi. Vezi raportul la ANBN, în fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 31, f. 85. Într-un recensământ al populației făcut de Legiunea de Jandarmi Năsăud numărul sașilor din județ era de 5406, în timp ce în tabelele Prefecturii Năsăud erau trecuți, în anul 1948, un număr de 5370 sași.

36 ANBN, fond Comitetul județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 19.

La reorganizarea Comitetul Județean PCR, Ioan Popu și Ioan Melaniuc nu au mai fost păstrați în funcții de conducere, chiar dacă fuseseră membri fondatori, în decembrie 1944. Ioan Popu fusese semnalat încă din 1945 ca având o atitudine mic-burgheză, iar zidarul Melaniuc, fost subprefect, cu tot „ajutorul” primit din partea partidului, nu se putea debarasa de păcate lumești. În Comitetului Județean au mai fost promovați, pe lângă Victor Teodoru, următorii: Ioan Tudoran – responsabil cu educația politică, Victor Hadjiculi – secretar cadre, Alexandru Lușcan – secretar organizatoric, Ioan Varadi - secretar organizații de masă, Weinger Moise – responsabil al secției administrative.

Partidul Comunist Român din județ fiind un partid slab, neavând un „schelet proletar” cum ar fi fost normal pentru un partid de clasă și după cum remarcă liderii județeni, a optat pentru folosirea forței administrative, a instituțiilor de stat pe care le controla în calitate de principal partid de guvernare. Secretarul organizației de plasă Rodna, Vasile Vianu, pretindea în mod deschis că forța administrativă era forța dominantă a partidului, cerând să se urmeze această cale, în timp ce liderii bistrițeni pălăvrăgeau de lămurirea, mobilizarea și câștigarea încrederii „maselor”. Lupta politică a PCR avea două laturi: pozitivă și negativă, constructivă și distructivă. Având în vedere situația de facto, de inferioritate, măsurile distructive, constrângătoare pentru majoritatea cetățenilor, au primat. Neputând construi punți de încredere în societatea românească, PCR și aliații „democrați” au pornit un război deschis împotriva partidelor istorice, în primul rând a PNȚ. Partidele istorice aveau însă avantaje menționate chiar în rapoartele politice lunare ale Partidului Comunist: organizații vechi cu practică politică îndelungată, primeau ajutor din partea școlii și bisericii, aveau încadrați numeroși intelectuali de la sate care erau în strânsă legătură cu țărănimea, foloseau propaganda împotriva guvernului punând accent pe greutățile economice și incapacitatea guvernului Groza, susțineau deschis teme patriotice catalogate de comuniști ca fiind șovine.

Adunarea național-țărănistă de la Năsăud, din 28 aprilie 1946, la care era așteptat ministrul Emil Hațieganu, a constituit prilejul primei acțiuni de combatere deschisă a național-țărăniștilor. Comuniștii bistrițeni și-au propus să împiedice sosirea ministrului Emil Hațieganu și participarea „maselor grănicerești” la întrunire, mai apoi să răstoarne acea adunare cu „masele mobilizate” de partid. Au fost convocați membri de partid din județ: celula de partid din Dumitra, activiștii de la Județeană și câțiva comuniști din Năsăud, 12 membri din Jelna și câte 30 de muncitori de la fabricile din Valea-Mare și Ilva Mică. Nici unul dintre obiective nu a fost însă îndeplinit de organizația județeană PCR. Ministrul Hațieganu a fost oprit la Dej de către comuniștii de acolo prin defectarea podului plutitor de peste Someș, populația a participat la întrunire în număr foarte mare, cât despre „răsturnare”, nici vorbă, pentru că „este clar că în plasa Năsăud reacțiunea ne depășește posibilitățile noastre”. Raportul Comitetului Județean pe luna aprilie 1946 încearcă să coafeze un eșec manifest al partidului. O cauză a insuccesului, importantă, constatată de liderii județeni, a fost că „cu toate insistențele noastre n-am putut primi din partea Aparatului Administrativ nici un ajutor, respectiv Prefectură și Jandarmerie”³⁷.

O mărturie de o rară corectitudine pentru acele vremuri referitor la adunarea național-țărănistă de la Năsăud a fost raportul șefului Poliției de reședință Bistrița, Ștefan Capătă, din 30 aprilie, către Inspectoratul Regional de Poliție Cluj. În preziua adunării de la Năsăud, poliția primise ordin ca sub pretextul deparazitării să împiedice ieșirile manifestanților din oraș, dar Serviciul Sanitar a refuzat să execute ordinul și să fie alături de poliție. La Dumitra primarul și un grup de coloniști înarmați au barat drumul celor trei camioane și circa 160 de căruțe care se deplasau la Năsăud, cerând participanților să se identifice și să prezinte biletul de deparazitare, pe care, evident, că nu l-a avut nimeni. Înainte de a se deschide întrunirea național-țărăniștilor, un camion plin cu soldați sovietici a străbătut de mai multe ori, pentru intimidare, străzile din Năsăud. Un alt camion, încărcat cu muncitori care strigau lozinci în favoarea guvernului Groza, s-a deplasat continuu și în viteză prin oraș, până când a intrat într-o coloană de țărani care venea din direcția Rebrîșoara. După incident, agitatorii au fost urmăriți de către țărani până la sediul Partidului Comunist unde s-au ascuns.

La adunarea național-țărănistă de la Năsăud au participat fruntași naționali și județeni: Leonida Pop - președintele organizației județene, Nicolae Moldovan - secretarul general al organizației județene Năsăud, avocații Cornel Pop și Dănilă Pop, profesorul Lucian Valea, Ion Lupu - secretarul general al organizațiilor muncitorești național-țărăniste din țară et. al. Cel mai important lider prezent a fost Ilie Lazăr, secretarul organizațiilor național-țărăniste din Ardeal. De față au fost și delegați americani din Comisia Aliată de Control, care nu au intervenit în niciun fel în desfășurarea lucrurilor, cu toate invitațiile pe care, curtenitor, liderii țărăniști le-au făcut. În mijlocul adunării au fost infiltrați agenți ai poliției, recunoscuți însă de participanți. Toți oratorii

37 Ibidem, f. 15.

au criticat guvernul Groza pentru nerespectarea Convenției de la Moscova și situația grea din țară. Ultimul, dar cel mai important vorbitor, a fost Ilie Lazăr. În timpul cuvântării sale camionul cu muncitori aduși de comuniști a trecut prin spatele tribunei, iar un ocupant a tras un foc de revolver în aer, „fapt care a făcut să fie huiduiți de întreaga asistență și să fie înregistrat de către delegații americani”³⁸.

În raportul politic pe luna mai 1946 al Comitetului Județean Năsăud al PCR este subliniată necesitatea înălțurării pasivității muncitorilor care, în sfârșit, începeau să-și dea seama că revendicările și le puteau atinge doar „prin participarea lor activă, prin organizarea lor, prin încadrarea lor în partid”. O „atitudine sănătoasă” s-a putut constata doar la câteva „elemente conștiente”, neputându-se însă mobiliza întreaga muncitorime. Mai mult, avangarda muncitorească a fost depășită în „elanul revoluționar și dinamism de țărănime”. Se impunea ridicarea unor elemente muncitorești cu un nivel politic corespunzător, în caz contrar riscând să devină „coada țărânimii”. În urma adunării din 14 mai, influența partidului ar fi crescut, mai ales în regiunile colonizate. Totuși „o acțiune a maselor”, sub conducerea partidului, în acele condiții putea avea succes doar dacă „se completează cu anumite măsuri administrative”, fiind absolut necesară înlocuirea elementelor „reaționare” din Justiție, Jandarmerie și Armată. Se impunea astfel, în viziunea secretarului politic Victor Teodoru, schimbarea prim-procurorului Bălan Augustin, a căpitanului Dumitrescu - șeful Legiunii de Jandarmi Năsăud și a maiorului Sirca de la Centrul de Exploatare, ca cele mai „periculoase elemente”³⁹.

Organizația județeană de partid nu s-a învrednicit de nicio menționare a reușitelor, în prima jumătate a anului 1946, în „Scânțtea” – organul central al Partidului Comunist Român. În schimb, aproape că nu a fost număr în care organul partidului să nu relateze despre acte de vitejie sau „martiraj” ale membrilor de partid din țară în lupta împotriva „reațiunii”, respectiv „agresiuni” și „crime” ale „istoricilor”. Rușinoasa înfrângere în fața național-țărăniștilor, la 28 aprilie, în Năsăud, nu putea fi mărturisită public. Dar „una din cele mai ticăloase agresiuni ale huliganilor istorici” împotriva armatei, cum scria ziarul partidului, nu putea fi scăpată. Pentru data de 26 mai 1946 liberalii din județ au programat o adunare electorală la Năsăud. În raportul politic pe luna iunie, comuniștii bistrițeni au menționat doar importanța „părții negative” din programul de muncă, care a fost îndeplinită prin „starea de confuzie și descurajare” la care au ajuns elementele opoziționiste liberale în urma celor întâmplate la întrunire. Partidul nu pare să fi fost implicat în mod deosebit, lăsând ca „măsurile administrative” să fie luate de către „organele competente”⁴⁰. Chiar în același loc în care se adunaseră liberalii și-a făcut apariția în frenezie sonoră fanfara militară condusă de căpitanul Tiberiu Ciorbă, instructor ECP⁴¹. Cum liberalii nu au apreciat „partitura”, s-a ajuns la o încăierare între părți. Liderul liberalilor din județ, Dumitru Nacu, a fost reținut sub acuzația că ar fi lovit ostași ai armatei române⁴². Trimis în fața Curții Marțiale din Cluj, a fost condamnat la două luni închisoare și 10 mii lei amendă. Vinovăția reținută în sarcina acestuia a fost insultă la adresa armatei sovietice și române, propagandă antisovietică, instigație publică, distrugerea muzicii militare și bătaia ostașilor care compuneau fanfara Batalionului 15 Vânători de Munte din Bistrița⁴³.

38 ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 2, ff. 31-33. Concluziile șefului Poliției Bistrița, Ștefan Capătă, au fost următoarele: *Din modul cum au decurs lucrurile cu ocazia adunării național-țărăniște de la Năsăud se constată o totală greșală de tactică din partea conducătorilor partidelor din F.N.D. Pentru toți participanții a reieșit foarte clar că singurele provocări au fost din partea partidelor din F.N.D. și că acestea au fost făcute fără nici un pic de diplomatie, reieșind clar intențiunea conducătorilor acestor partide. Nu s-a ținut cont cel puțin de împrejurarea că o întrunire politică de proporțiile celei de la Năsăud nu poate fi spartă cu un camion încărcat cu aproximativ 20-25 partizani și procedând în felul în care s-a procedat, totul se transformă în ridicol, iar populația în loc să o atragă în F.N.D., o îndepărtezi și mai mult.*

39 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 21.

40 *Ibidem*, f. 24.

41 ECP - Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă.

42 Sub titlul *Noi agresiuni ale „istoricilor”*, „Scânțtea” din 30 mai 1946 scria următoarele: *În dimineața zilei de duminică organizația brătienistă din Bistrița a convocat o adunare, pe care a încercat să o transforme în manifestație de stradă. În aceeași zi țărani grăniceri din Năsăud au aniversat luptele lor pentru apărarea pădurilor, care sunt proprietatea satelor grănicerești. La această serbare ei au obținut fanfara batalionului din localitate condusă de cpt. Ciorbă. La auzul muzicii curioșii care se adunaseră să vadă manifestația liberală au părăsit terenul și s-au îndreptat spre coloana de grăniceri. Furioși de eșecul suferit huliganii istorici s-au năpustit asupra ostașilor din fanfară, lovindu-i și distrugându-le instrumentele. După primele cercetări autoritățile locale au procedat la arestarea instigatorului Grigore (Dumitru s.n.) Nacu, președintele organizației brătieniste și a altor doi agresori. Cercetările continuă pentru descoperirea celorlalți huligani, care au reușit să dispară.*

43 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 235, f. 97.

Rapoartele secției administrativ-financiare a PCR dovedesc că veniturile lunare ale partidului proveneau în cea mai mare din „donații de la simpatizanți”. În timp ce din cotizațiile membrilor de partid s-au adunat în luna mai 1946 numai 40 mii lei, donații de la „tovarăși” 0 lei, donațiile de la „simpatizanți” s-au ridicat la 4.804.180 lei. Totalul intrărilor în luna mai a fost de 5.804.292 lei. Practica „donațiilor de la simpatizanți” poate fi încadrată juridic la trafic de influență, complicitate la delapidare, foloase necuvenite etc. Având o poziție dominantă în procesul guvernării, PCR a numit administratori la întreprinderile absenteiste cu care a făcut înțelegeri „pentru donații fixe și serioase lunare”. Societatea Autotransport a primit garajele absenteiste, vărsând în schimb lunar PCR –ului 6 milioane lei. De la fabrica „Horger” se promisese pentru partid 25 milioane lei. Donațiile de la „simpatizanți” au crescut lună de lună: în iunie 7.907.500 lei, în iulie 21.945.000 lei, în august 26.265.000 lei. În luna septembrie sursele s-au diversificat, organizația județeană PCR primind din colectarea de brânză 2 milioane de lei, iar din cea de vite aproape 14 milioane. În luna octombrie, totalul cotizațiilor strânse a fost de 3.400 lei, iar cel al „donațiilor” de 67.420.253 lei. Totalul intrărilor în octombrie a fost de 105.874.612 lei. Prin metode de ei știute, poate provenind din confiscările de la absenteiști, în patrimoniul PCR se aflau un camion, „închiriat” societății Autotransport, și două autoturisme⁴⁴. Dările de seamă ale secției administrativ-financiare, condusă de Weinger Moise și Blau Leopold, probează astfel fără dubiu practicile de tip mafiot ale partidului, din care nu lipsea șantajul.

O unealtă roșie – Poliția de reședință Bistrița

Un obiectiv primordial al Partidului Comunist a fost controlul diverselor autorități publice: primării, notariate, preturi, jandarmerie, poliție etc. Primarii și notarii puteau fi înlocuiți în mod direct prin Consiliul Politic Județean. Pentru îndepărtarea șefilor din jandarmerie sau poliție trebuia însă să se intervină pe filieră ierarhică, ministerială. După reîncadrarea Transilvaniei de Nord la statul român, Poliția de reședință Bistrița a revenit în subordinea Direcției Generale a Poliției și a Inspectoratului Regional de Poliție Cluj. Înainte de a se primi directive de activitate, Poliția a fost organizată conform unui ordin circular, cu nr. 1685 din aprilie 1945. Șeful Poliției, Gheorghe Romocea, menționa că se impunea „o strânsă colaborare cu toate autoritățile, inclusiv cu organizațiile cetățenești-democratice, locale”. Biroul Siguranței din cadrul Poliției de reședință Bistrița era organizat ținând cont de problemele stringente. Ele au fost precizate într-un alt ordin circular, secret, din 20 mai 1945. Criteriile care trebuiau avute în vedere au fost următoarele: 1) mișcarea extremistă de dreapta; 2) foste partide politice; 3) asociații culturale, sociale și bisericești; 4) rasism, șovinism și reacționari; 5) elemente care împiedică democratizarea țării. Prin „foste partide politice” trebuia să se înțeleagă cetățenii care „actualmente nu se găsesc ca aderenți ai FND –ului”. În special, trebuiau identificați „membrii proeminenți ai fostelor partide: național-țărăniști, liberali, gogo-cușiști etc., care actualmente se abțin de la o activitate politică, în cadrul programului FND –ist”. Aceștia trebuiau să fie urmăriți, „filându-se zi cu zi”, pentru a se preveni o eventuală colaborare prin care ar intenționa să răstoarne „actuala stare de lucru”⁴⁵. Cele câteva luni de ocupație sovietică au avut așadar un rol „îndrumător” pentru șeful poliției care într-un regim, teoretic democratic, trimitea la timpul trecut partide existente la acea dată.

Un an mai târziu prin ordinul 42470 S din 15 martie 1946 al Direcției Generale a Poliției se atrăgea atenția asupra atitudinii polițiștilor „față de activitatea și manifestările organizate de diferite partide politice”. Polițistul trebuia să fie un arbitru, să aibă autoritate și obiectivitate, nu-i era îngăduit să participe la întruniri politice, trebuia să asigure exercițiul drepturilor și libertăților cetățenești etc. Îi era îngăduit, ca oricărui cetățean, să se înscrie în organizații politice legale. Exigențele ordinului nu permit a se concluziona că poliția ar fi fost orientată față de o anumită direcție, spre combaterea adversarilor guvernului și ai FND –ului. Poate doar mențiunea că polițiștii făceau parte dintr-o instituție „perfect democratică, pusă în slujba poporului”, să ridice semne de întrebare, știind că noțiunea, „democratică”, fusese confiscată de guvernanți⁴⁶.

La 9 aprilie 1946, Direcția Generală a Poliției a trimis în teritoriu instrucțiuni pentru organizarea și coordonarea activității informative. Ordinul, preluat de Inspectoratul Regional de Poliție Cluj și transmis mai departe, era un îndreptar tehnic cu norme pentru poliția de siguranță pentru a se asigura ordinea publică și siguranța „statului democrat”. Poliția trebuia să sprijine interesele mari ale poporului prin aplicarea strictă a legilor și a

44 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 8, passim.

45 ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 4, ff. 3, 7.

46 *Ibidem*, dosar 2, f. 54.

„măsurilor ordonate de Guvernul de largă concentrare democratică” condus de Dr. Petru Groza, guvern care „se identifică perfect cu năzuințele colectivității românești”. Poliția de siguranță trebuia să pășească cu hotărâre pentru realizarea „obiectivului urmărit de regimul democrat”, să adune informații despre nevoile sociale, să identifice și să trimită în fața justiției pe toți agitatorii „profasciști și reacționari” care ridicau obstacole pe drumul drept și larg „pe care merge actualul regim democratic”⁴⁷.

Încă de la momentul constituirii Partidului Comunist, în decembrie 1944, membrii de partid dețineau poziții cheie în instituțiile importante din județ. În raportul resortului cadre din Comitetul Județean PCR pe luna ianuarie 1946, se aprecia că șeful poliției era un „tovarăș”, chiar foarte hotărât, dar care făcea greșeli, „sărind peste cal”, fiind perceput de către populație ca un provocator. Este vorba de un oarecare Gheorghe Butnărescu, delegat șef al Poliției Bistrița în perioada 11 noiembrie 1945 – 15 aprilie 1946. Dintr-un raport de anchetă al inspectorului regional de poliție Mihai Patriciu, precum și din rapoartele trimise superiorilor de către Butnărescu, se pot formula concluzii asupra omului impus de către partid în fruntea poliției: incompetent, îngâmfat, fără simțul măsurii, hoț ordinar, dar intim al împluternicitului Comisiei Aliate de Control - locotenentul Dimitrie Iațcul. Cele opt dosare în care a fost cercetat au cuprins acuzații de: abuz de putere, violare de domiciliu, percheziții domiciliare neautorizate, însușiri de obiecte corpuri delictive etc. Butnărescu și-a îndepărtat personalul polițienesc și a stârnit ura populației asupra sa. Primul caz în care a fost cercetat se referă la un incident din noaptea de 1/2 ianuarie 1945 de la restaurantul „Ursus”. Fiind la o masă în compania lui Dimitrie Iațcul, delegatul CAC, a considerat că poate trage la răspundere pe un grup de ofițeri din Batalionul 15 Vânători de Munte, sub motiv că depășiseră în restaurant cu mult ora 23, permisă militarilor; i-a amenințat cu pistolul, dar s-a trezit înconjurat de aceștia cu armele scoase. Măcelul a fost evitat, dar Butnărescu a ieșit un pic șifonat. În data de 1 decembrie 1945 a reținut și maltratat elevi de la Liceul din Năsăud, care manifestaseră fără permisiunea poliției, având prinse cocarde tricolore. A refuzat să execute adresa prim-procurorului Bălan și să permită medicului legist să constate rănila pe care cei șapte tineri reținuți le aveau, în urma bătăilor crunte pe care le primiseră. Polițistul Butnărescu, care menționa plin de emfază într-un raport că doar el știa „de unde vine și ce misiune are în Bistrița și Năsăud”, era convins că descoperise un complot în rândul magistraților, pentru că fusese scos din cabinetul judecătorului Emil Rebreanu, de guler, cu apelativul neprotocolar „marș afară”! Omul partidului, pe capul căruia un cetățean și-a recunoscut pălăria furată, a trimis note informative Inspectoratului Regional de Poliție Cluj prin care susținea că a descoperit comploturi în județ cu ramificații în Inspectoratul General al Jandarmeriei din București etc.⁴⁸

Inspectoratului Regional de Poliție Cluj i-a trebuit aproape 6 luni până să adune dovezi irefutabile împotriva lui Butnărescu. Pentru succesorul acestuia, Ștefan Capătă, polițist neafiliat politic, superiorii nu s-au mai deranjat; două luni i-au fost suficiente. La cererea PCR, fără niciun fel de anchetă, a fost destituit și înlocuit cu Gheorghe Iorga. Noul șef al Poliției de reședință Bistrița a trimis prima dare de seamă către inspectorat în 22 iunie 1946, la două săptămâni de la instalare. După câteva rânduri de banalități privind situația personalului, Dr. Gheorghe Iorga, probabil un activist PCR, menționează că: „majoritatea personalului polițienesc este încadrat în Partidul comunist român”. În ultimul timp se înscrisese în PCR și comisarul Aurel Gherman, înainte membru al Frontului Plugarilor. „Educația politică a personalului polițienesc se face prin ședințe săptămânale de celulă ce se țin la sediul Poliției, iar în fiecare duminică personalul ia parte la școala de cadre de la Județeană”. Din cele trei pagini ale raportului, în două pagini și jumătate este expusă situația politică. În jurul principalului partid din județ, Partidul Național Țărănesc - Maniu, s-ar face mare vâlvă, exagerându-i-se popularitatea. Chiar dacă avea numeroși membri, nu se putea susține că avea și majorități. Se dau relații despre președintele Leonida Pop, considerat o figură ștearsă. Fratele acestuia, Cornel Pop, avocat în Bistrița, fusese arestat, fiind implicat în activitatea „subversivă” a organizației *Haiducii lui Avram Iancu – Divizia Sumanele Negre*. Partidul Național Liberal – Brătianu era condus de către avocatul Dumitru Nacu. Șeful poliției aprecia că la viitoarele alegeri acest partid va obține puține voturi, cadrele militare fiind împotriva lui, pentru că în 26 mai, la Năsăud, fusese atacată muzica militară. Tonul se schimbă și peisajul se luminează când polițistul Gheorghe Iorga scrie despre PCR: „Este cea mai activă organizație politică din județul Năsăud. Este partidul care nu scapă nici o ocazie pentru a lua mereu contact cu masele”. Cu multă însuflețire, comuniștii prezentau la sate Platforma-program a BPD. În alegerile viitoare, Gheorghe Iorga îi prevedea un „frumos succes”. Despre celelalte partide darea de seamă se limitează la informații concrete, fără aprecieri sau judecăți de valoare demne de reținut⁴⁹.

47 *Ibidem*, f. 21.

48 ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 2, *passim*.

49 *Ibidem*, ff 42-44.

Un obiectiv atins de către comuniști a fost subordonarea Poliției de reședință Bistrița. Pentru a fi polițist era nevoie de carnetul roșu. În urma unui ordin verbal din 3 august 1946, primit la sediul Inspectoratului Regional de Poliție Cluj, Gheorghe Iorga a expediat superiorilor la 12 august un tabel nominal cu „personalul verificat”, „propus a încadra cele trei birouri: Administrativ, Judiciar și Siguranță, precum și Comisariatul de Poliție Năsăud”. Acțiunea reîncadrării este mai degrabă o etapă a epurării, având probabil la bază legea 394 - pentru reducerea cadrului de personal al Ministerului Afacerilor Interne și instituțiilor din subordine. Personalul din poliție fusese „verificat” cu siguranță din punct de vedere politic, listele primind în prealabil viza PCR. Pentru locurile rămase vacante, șeful poliției se adresase organizației de partid din localitate pentru ca să facă propuneri⁵⁰. O poliție încadrată cu asemenea „profesioniști” nu putea să aibă decât rezultate pe măsură. La 11 septembrie 1946, inspectorul de poliție Mihai Patriciu îl făcea răspunzător pe Gheorghe Iorga asupra situației încordate din Poliția de reședință Bistrița. Viața internă a instituției se înrăutățise în ultimul timp, fiind marcată de animozități, „ațățări și instigări a unora contra altora”. Personalul trebuia îndrumat spre ordine, disciplină și muncă cinstită. I se punea în vedere lui Iorga să ia măsuri severe contra celor vinovați, oricine ar fi ei⁵¹.

Aliați și tovarăși de drum

O tactică politică a comuniștilor, nu lipsită de inteligență și viziune, a fost constituirea unor „organizații de masă” și partide satelit care se adresau diverselor categorii sociale și profesionale, sub pretextul că le-ar reprezenta interesele. Acestea erau folosite ca vârf de lance în atacurile PCR. De pildă, o critică a ierarhiei bisericești era mai credibilă atunci când era exprimată de către „preoții democrați” decât de comuniști. Într-un raport a secției „organizații de masă” din Comitetul județean PCR Năsăud erau enumerate șapte asemenea asociații existente în județ, cele mai importante fiind: Frontul Plugarilor, Uniunea Populară Maghiară și Sindicatele. În viziunea secretarului secției, Ioan Varadi, organizațiile de masă erau în lunile aprilie-mai 1946 foarte slabe, fără cadre suficiente, mai ales în lumea satului unde intelectualii erau „reacționari deschiși și cu influență asupra maselor”⁵².

Frontul Plugarilor a fost formațiunea politică cu oarecare audiență în mediul rural. Primul președinte a fost Octavian Budușan, președinte al Consiliului Județean în timpul ocupației sovietice, șeful sindicatelor din agricultură, în februarie 1945, când acestea au fost oficial înglobate în Frontul Plugarilor. Octavian Budușan a făcut parte dintr-o familie înstărită, printre puținele familii românești din Bistrița expropriate la reforma agrară de după Primul Război Mondial. A fost debarcat de la conducere la începutul anului 1945, fiind mai apoi semnalat a fi liberal dinist. Locul i-a fost luat de inginerul Grigore Chiba - directorul Camerei Agricole. În luna septembrie 1946, pe fondul degringoladei Frontului Plugarilor, Legiunea de Jandarmi Năsăud a primit ordin să facă cercetări și să trimită note informative asupra situației din partid după plecarea lui Octavian Budușan. Informările trimise de către sectoarele de jandarmi dovedesc popularitatea de care s-a bucurat acesta.

Frontul Plugarilor are fond documentar începând cu luna mai 1946. În raportul pe această lună se menționa că nu s-a reușit să se cuprindă în muncă toate cele 108 comune rurale din județ. Numai în plasa Năsăud, 12 localități de munte au rămas în afara Frontului Plugarilor. În multe comune organizațiile FP au început „să slăbească”, simțindu-se nevoia unui „nou imbold”. În partea de sud a județului, unde „masele populare” erau mai favorabile guvernului, cea mai importantă organizație din FND era Frontul Plugarilor. De fapt, atât comuniștii cât și Frontul Plugarilor se prezentau ca realizatori ai reformei agrare și adevărații susținători ai coloniștilor stabiliți în satele săsești. Programul pe luna mai 1946 avea ca puncte principale pregătirea congresului FP, înlocuirea comitetelor de reformă agrară care au comis abuzuri, extinderea organizației în toate comunele, „pregătirea echipelor de șoc” etc.⁵³ Parcurgând rapoartele partidelor încadrate în Blocul Partidelor Democratice se poate înșa

50 *Ibidem*, f. 61. Gheorghe Iorga scria următoarele: *Totodată raportăm că în vederea completării locurilor vacante existente la această Poliție și Comisariatul de Poliție Năsăud ne-am adresat verbal PCR-ului local chiar în ziua de 5 august a.c., iar prin adresa scrisă sub nr. 3859 S în ziua de 9 august a.c., neprimind până în prezent din partea PCR-ului ca rezultat verbal, decât că în cel mai târziu în cursul zilei de 13, eventual 14 august a.c., ni se va putea procura, în limita posibilităților elementele solicitate de noi în vederea completării personalului polițienesc cu gardieni și agenți de poliție, în limita locurilor vacante la această Poliție. Vom raporta de urmare imediat ce primim rezultat la adresa noastră cu nr. de mai sus, adresat PCR-ului local.*

51 *Ibidem*, f. 63.

52 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 5, f. 4.

53 ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Frontului Plugarilor, dosar 1, f. 1.

ușor constata lipsa măsurii. În raportul pe luna aprilie 1946 al secției „organizații de masă” din PCR se scria că toate acestea erau „relativ foarte slabe”; mai mult, în partea de nord a județului organizațiile Frontului Plugarilor erau „aproape inexistente”, pentru ca apoi să fie menționați 10872 membri ai Frontului Plugarilor. Datele provenite de la conducerea Frontului Plugarilor sunt și mai gogonate. Dacă am da crezare raportului pe luna iunie 1946, numărul celor înscriși în organizația județeană ar fi ajuns la 19433, din care 16300 bărbați, 2050 femei și 1083 tineri. La așa popularitate, cel mai mare impediment în munca Frontului Plugarilor, precizat în raportul pe luna iunie, decurgea din activitatea unor preoți greco-catolici „care în biserică au adăugat pe lângă textele liturghiei și expresia *Ferește Doamne de oamenii fără Dumnezeu*”! De aceea trebuia intervenit urgent pe lângă episcopul Iuliu Hossu⁵⁴. Din amalgamul de partide „democrate”, partidul lui Groza a avut cei mai mulți primari: între 81 și 86, în anul 1946, până la alegerile parlamentare.

Partidul Național Popular a dat semne de viață în luna iunie 1946, cu toate că la 10 martie 1946 se constituise un comitet pentru formarea partidului în județ, la inițiativa fostului prefect comunist Ioan Popu. Primul președinte a fost medicul Zaharia Radu de la Spitalul de Stat. Toți cei nouă membrii fondatori erau funcționari de stat: vicepreședintele Titus Crișan era primpretor la plasa Centrală; Victor Porcius - un alt vicepreședinte - era pretor la plasa Năsăud; Titus Pop - secretar - era șef de secție la Prefectura Năsăud etc. Până la 20 iunie PNP ar fi adunat circa 150 de membri. O ședință plenară, ținută în 4 august 1946, a fost considerată primul congres al partidului, conform unei adrese trimise la CC al PNP, la 6 august. Doctorul Zaharia Radu si-a depus mandatul sub pretextul obligațiilor profesionale care nu i-ar fi permis să exercite funcția de președinte. A fost ales un comitet județean de conducere din 28 de persoane, președinte fiind desemnat subprefectul Anton Șirlincan - prefect al județului Năsăud din 8 august. Au fost aleși apoi trei vicepreședinți, primul dintre ei fiind inginerul Cornel Năstăsescu, membru în Comitetul Central al PNP, detașat ca inspector la CFR Bistrița. Cornel Năstăsescu a fost un om cheie în campania electorală, președinte al secției propagandă din Comitetul Electoral Județean al Blocului Partidelor Democrate; un neofit care spera ca prin zelul față de noul regim să i se uite trecutul. Înainte de 23 august 1944 a condus lucrările la calea ferată Mintia-Brad, pe șantier fiind utilizați evrei și prizonieri sovietici. Anton Șirlincan afirmase în congresul din 4 august că PNP era „partidul tuturor claselor sociale”, ceea ce nu prea rezultă dint-un raport pe luna septembrie unde se menționa că partidul avea 6012 membri, dintre care 5861 țărani! Dacă am acorda un minim credit cifrelor avansate de aliații PCR, ar trebui să concluzionăm că principala grijă a țăranilor în anul 1946 a fost politica „democrată”⁵⁵.

Partidul Național Liberal-Gheorghe Tătărăscu îl avea în frunte pe Laurențiu Oanea, fost parlamentar interbelic, personalitate importantă în procesul Marii Uniri în județ. Organizația Bistrița era condusă de către primarul orașului, Cosmuța Octavian, menționat însă în rapoartele Comitetului Județean PCR ca făcând parte și din acest partid. Doar în luna august partidul a reușit să nominalizeze reprezentanți pentru toate comisiile electorale. Un timp, reprezentantul partidului în Consiliul Politic Județean a fost Ștefan I. Pop.

Partidul Național Țărănesc-Anton Alexandrescu se va înjgheba la sfârșitul lunii iunie 1946, fără a reuși să delege membri de partid în toate secțiile ce-i reveneau în BPD. Un document datat 3 septembrie 1946 îi menționează pe cei trimiși ca titulari sau supleanți din partea partidului în cele șase comisii din Comitetul Electoral Județean. Președintele PNTȚ Anton Alexandrescu a fost învățătorul Pompei Boca, detașat în anul școlar 1946/1947 în conducerea societății Regna.

Partidul Social Democrat era condus de doctorul Mihai Mihăilaș. În luna august 1946 partidul avea 953 membri, iar în decembrie 1182, cei mai mulți în Bistrița. Un membru important a fost Petre Ocneanovici, responsabilul secției administrative din BPD, care și-a dorit postul de prefect după debarcarea lui Mihăilaș. Pentru a-l descuraja, pe seama lui au fost răspândite discret calomniile de către tovarășii comuniști. Un alt membru important, Ioan Vermeșan, a fost al patrulea candidat pe lista BPD la alegerile parlamentare în județ.

Alături de Blocul Partidelor Democrate s-a aflat și Uniunea Populară Maghiară care avea în județul Năsăud, în iunie 1946, un număr de 4623 membri, după raportul șefului Poliției de reședință Bistrița, Gheorghe Iorga. Dintre aceștia circa 20% erau încadrați și în PCR. Numărul membrilor din UPM nu putea fi însă cel raportat de șeful poliției, dintr-un motiv cât se poate de simplu. Populația de origine maghiară nu depășea 7300, în anul 1948. În luna aprilie 1946, efectivul UPM menționat în rapoartele PCR era de 2345. În urma discursului ținut la Cluj de către Lucrețiu Pătrășcanu relațiile cu PCR s-au răcit, însă fără a se ajunge la o ruptură.

54 *Ibidem*, f. 2.

55 ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Partidului Național Popular, dosar 1, passim.

B. ALEGERILE PARLAMENTARE DIN ANUL 1946 ÎN JUDEȚUL NĂSĂUD

a) Programe, legi, documente, rapoarte - prima parte a campaniei electorale

Un comentariu al „Radio Moscova”, referitor la preconizatele alegeri parlamentare din România, preluat de „Scânteia” din 25 mai, înștiința că în fața poporului român erau două programe: „programul de reînviere a reacțiunii” și „Platforma-program progresist” a BPD. Blocul Partidelor Democratice este noua titulatură sub care s-au reunit forțele politice care susțineau guvernul Groza: Partidul Comunist Român, Partidul Social Democrat, Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular, Partidul Național Liberal – Gheorghe Tătărăscu și Partidul Național Țărănesc – Anton Alexandrescu.

Platforma-program a BPD a fost dată publicității în 20 mai 1946. O analiză globală a programului „tinerii democrației românești” duce la concluzia că lipsesc măsurile pe care le-a luat după „victoria” din 19 noiembrie. Programul electoral al Blocului Partidelor Democratice este, declarativ, unul moderat, de centru-stânga. De pildă, în cadrul capitolului de politică generală se propunea: 1. Asigurarea regimului democratic, păstrarea suveranității României, monarhie constituțională; 2. Respectarea proprietății individuale; 3. Asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești; 4. Manifestarea liberă a credințelor religioase etc. Politica socială a BPD trebuia să asigure muncitorilor o viață mai bună, o nouă legislație a muncii, condiții de dezvoltare etc. O atenție deosebită era acordată țăranimii: „Gospodăria țărănească, având la bază proprietatea individuală asupra pământului, va fi apărată și întărită”. Justiția „democratică” avea misiunea să combată specula și sabotajul economic, să judece criminalii de război, să sancționeze pe cei care propovăduiau ura de rasă, șovinismul, pe cei care unelteau „împotriva democrației și păcii” etc.⁵⁶

La 5 iunie, Comitetul Executiv al Confederației Generale a Muncii a hotărât să sprijine în alegeri BPD, mobilizând întreaga „muncitorime organizată”, considerând că Platforma-program a BPD „îmbrățișează revendicările economice și sociale ale tuturor categoriilor de salariați de la orașe și sate”⁵⁷. Confederația Generală a Muncii, condusă de comunistul Gheorghe Apostol, va asigura mijloacele de transport și „masele” atât de necesare la numeroasele mitinguri și adunări ale BPD din cursul anului 1946.

În 7 iunie, Blocul Partidelor Democratice a adoptat regulamentul de funcționare al Comitetului Central Electoral. Comitetul era compus din reprezentanții celor șase partide care alcătuiau coaliția, cărora li se asociau câte un delegat al Confederației Generale a Muncii și al Federației Democratice a Femeilor din România; avea șase secțiuni (electorală, propagandă, administrativă, economică, financiară, transporturi) și se subordona Consiliului Politic al BPD. În fiecare județ sau comună trebuiau înființate, după aceleași criterii, comitete electorale județene sau comunale, care activau sub directivele și controlul Comitetului Central Electoral. Fiecare secțiune era alcătuită din delegați ai partidelor componente ale BPD⁵⁸. În 12 iunie 1946, Comitetul Central Electoral al BPD a dispus constituirea de comitete județene până în data de 20 iunie.

Consiliul Politic Județean Năsăud a convocat în 17 iunie reprezentanții partidelor din BPD pentru o întâlnire preliminară. Decizia luată prin consens a fost ca a doua zi fiecare formațiune politică să facă propuneri pentru constituirea Comitetului Electoral Județean și a secțiilor componente. Președinte al CEJ a fost ales în unanimitate, în 18 iulie, Iuliu Mureșan din partea PSD, iar ca secretar Aurel Ungur din partea PCR. Alegerile au avut un caracter provizoriu, în 1 iulie 1946 fiind revizuite. Președinte al Comitetului Electoral Județean a fost ales inginerul Grigore Chiba din partea Frontului Plugarilor, iar ca secretar Flaviu Hodor din partea PCR. Pentru fiecare comisie a fost desemnat câte un președinte: Comisia electorală - Flaviu Hodor (PCR); Comisia propagandă - Nicolae Novac (PNȚ Anton Alexandrescu); Comisia economică - ing. Grigore Chiba (Frontul Plugarilor); Comisia administrativă - Petre Ocneanovici (PSD); Comisia transporturi - Cornel Năstăsescu (PNP); Comisia financiară - Ioan Nistor (PNL Tătărăscu). Conducerea Comitetului Electoral Județean al BPD și a secțiilor componente a mai stat un timp sub semnul provizoratului. O rocadă s-a făcut între șefii comisiilor transporturi și propagandă, în timp ce președinte al CEJ a fost desemnat fostul subprefect Ștefan I. Pop. Este posibil ca datorită suprapunerii de atribuții între Consiliul Politic Județean și Comitetul Electoral Județean, și încetării temporare a primului, să

56 *Platforma-Program a blocului partidelor democratice*, în „Scânteia”, XVI, nr. 528 din 20 mai 1946.

57 *Confederația Generală a Muncii va sprijini Blocul Partidelor Democratice pentru a obține victoria în alegeri*, în „Scânteia”, XVI, nr. 542 din 7 iunie 1946.

58 *Vezi: Regulamentul de funcționare a Comitetului Central Electoral al Blocului Partidelor Democratice*, în „Scânteia”, XVI, nr. 545 din 10 iunie 1946.

fi fost preferat ca președinte al CEJ Ștefan I. Pop. Acesta avea o experiență importantă în administrația județului (pretor, primpretor, prefect între 13 noiembrie 1944 și 1 iulie 1945, subprefect până în luna aprilie 1946). Primul proces-verbal de la o ședință a Comitetului Electoral Județean este datat 13 august 1946⁵⁹.

Comitetul Regional Cluj al PCR a trimis la 26 iunie 1946 comitetelor județene PCR „câteva lămuriri detaliate asupra muncii” ce trebuia depusă, subliniind importanța pregătirilor electorale. În primul rând, trebuia preluată în toate organizațiile de partid Platforma-program a BPD. În expunerea acesteia, trebuia subliniat că BPD era forma organizatorică a unității de acțiune a tuturor partidelor „cu adevărat democratice” și chezașia obținerii rezultatelor urmărite pe mai departe. Trebuia popularizată legea electorală și accentuat caracterul „democratic” al acesteia: „parlament fără Senat, dreptul la vot a femeilor, a tinerilor și militarilor”. În ceea ce privește revendicările locale, secția economică din Comitetul Central a transmis un chestionar în 10 puncte, prin care se urmărea satisfacerea revendicărilor locale în limita posibilităților. Se mai dispunea organizarea celulelor în grupuri de partid în cel mai scurt timp posibil, așteptându-se ca acest sistem să întărească forța organizatorică a partidului. Trebuiau avute în vedere și alte aspecte: majorarea numărului membrilor de partid, un plan de muncă zilnică, prelucrarea problemei naționale și a granițelor etc.⁶⁰

Comitetul Electoral Județean Năsăud a schițat, la 1 iulie 1946, un prim plan de activitate pentru perioada 1 iulie–1 august, prin care BPD trebuia să devină „o forță vie”, capabilă să câștige alegerile. În timp de o săptămână trebuiau constituite subcomisiile de plasă, apoi înființate „case ale alegătorului” în fiecare comună. Comisia de propagandă trebuia să difuzeze în teritoriu Platforma-program a BPD, să dirijeze munca de propagandă în special înspre regiunile unde „forța partidelor reacționare este mai mare”, să înființeze o școală de propagandiști etc. Comisia administrativă avea sarcină să facă un tabel cu toți funcționarii de stat din instituții și „să întocmească liste cu toți cei care urmează a fi epurați sau transferați pentru a se numi în posturile cheie administrative elemente de încredere pentru regimul democrat”. Comisia transporturi trebuia să întocmească un plan cu mijloacele de transport de care să se dispună în campania electorală; trebuia făcută o listă cu proprietarii de mașini, pasibile a fi rechiziționate dacă nu s-ar ajunge la o înțelegere amiabilă cu proprietarii. Comisia financiară avea misiunea să elaboreze un proiect de buget centrat pe posibilitățile locale. Trebuia stabilită o listă cu cei potenți financiar, care puteau face donații, urmând a fi invitați personal pentru discuții. Comisia economică trebuia să întocmească o statistică a nevoilor locale, urgente, și a posibilităților de rezolvare etc.⁶¹

De la mijlocul anului 1945 în fiecare județ funcționa pe lângă prefectură un consiliu politic alcătuit din reprezentanții partidelor care susțineau guvernul Groza. Acesta trebuia să se întrunească săptămânal pentru a hotărî asupra celor mai importante probleme. În fiecare lună trebuia să fie trimis un raport de activitate Inspectoratului General Administrativ. După formarea Comitetului Electoral Județean BPD și a comisiilor ce țineau de acesta, Consiliul Politic Județean își va întrerupe activitatea pe perioada campaniei electorale. Un timp însă cele două organisme au funcționat paralel. Din luna august, Consiliul Politic Județean a lăsat locul Comitetului Electoral Județean. În 8 august 1946, prefectul Mihai Mihăilaș a fost schimbat, la numeroasele intervenții ale conducerii PCR, iar noul prefect, Anton Șirlincan din Partidul Național Popular, nu avea veleități de lider județean. Consiliul Politic Județean trebuia și fusese prezidat de către prefectul Mihăilaș (PSD), în timp ce ședințele Comitetului Electoral Județean erau conduse de către Ștefan I. Pop, încadrat în Frontul Plugarilor.

În ședința din 10 iulie 1946 a Consiliului Politic Județean s-a făcut constatarea că deși Comitetul Electoral Județean și comisiile adiacente fuseseră constituite nu se începuse activitatea în materie electorală. Consiliul politic a decis ca secretarul Comitetului Electoral Județean, Flaviu Hodor, să convoace comisiile ce țineau de acesta. Comisiei economice să i se pună în vedere să procure cereale „pentru asigurarea reușitei în alegeri în comunele de munte din județ”. Comisia transporturi trebuia să găsească mijloacele necesare în vederea deplasării în campania electorală, iar Comisia administrativă să-și îndeplinească atribuțiunile de revizuire a funcționarilor de la toate departamentele. Pentru data de 12 iulie a fost convocată o consfătuire comună a Consiliului politic și a Comitetului electoral. O altă rezoluție a fost de a se interveni telegrafic la Ministerul Afacerilor Interne pentru detașarea lui Ștefan I. Pop de la pretura Rodna, unde fusese numit cu data de 28 iunie, la dispoziția prefecturii. Ștefan I. Pop fusese subprefect până la 15 aprilie 1946, dată la care a fost eliberat din funcție. Trecutul lui Ștefan I. Pop nu putea constitui un fundament solid pentru o carieră în noul regim. La sfârșitul lunii iunie 1941, scrisese-

59 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, passim.

60 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, ff 6-11.

61 *Ibidem*, f. 16-17.

se în „Săptămâna” un articol numit „Războiul sfânt”, prilejuit de atacul german împotriva URSS. Nici situația familiei nu era clară, fiica Nora Carmen Pop, în vârstă de opt ani, fiind refugiată în Austria împreună cu bunicii sași, originari din Lechința. Cu siguranță că aceste episoade din viața lui erau cunoscute de puternicii zilei. Tot în ședința din 10 iulie s-a decis schimbarea unor primari, dar asemenea decizii erau practic activități curente⁶². Ștefan I. Pop a forțat mâna tovarășilor din CEJ, la sfârșitul lunii octombrie amenințând cu demisia dacă nu va fi numit subprefect. În urma unor intervenții la Comitetul Electoral Central BPD dorința i se va împlini. În perioada comunistă a ocupat un post de umil jurist la o obscură întreprindere socialistă.

Este posibil ca ședința Consiliului Politic Județean din 10 iulie să fi fost convocată în urma unei circulare primite de la București, care avea în vedere tocmai activizarea comitetelor electorale județene și a comisiilor componente. Controlul făcut pe teren până la 1 iulie dovedea că directivele Comitetului Central Electoral fuseseră puse în aplicare, comitetele județene au fost constituite, dar „cu excepția câtorva ședințe n-au depus o activitate serioasă”. Conducerea centrală a BPD a trasat sarcini comitetelor județene. În plan organizatoric, dispozițiile vizau înființarea comitetelor de plasă și comunale, apoi stabilirea unor sedii pentru BPD cu personalul aferent, înființarea „casei alegătorilor” în școli, cămine culturale etc. Comitetului Electoral Județean îi erau trasate următoarele obiective: scoaterea propagandiștilor din producție, prelucrarea legii electorale în special cu femeile, controlul la întocmirea listelor electorale, scoaterea de pe liste a celor nedemni, fixarea candidaturilor, „întocmirea listei delegaților și asistenților care vor controla alegerile” etc. Comisia administrativă trebuia să alcătuiască o situație a județului (etnografică, socială, politică și economică), să stabilească care erau comunele cu autorități „corespunzătoare” (pretor, notar, primar, perceptor, jandarm, învățător), să controleze elementele reacționare și să le combată propaganda etc. Comisia financiară trebuia să elaboreze un proiect de buget și să strângă fondurile necesare. Comisia de presă și propagandă avea în obiectiv întocmirea listelor de propagandiști și organizarea școlilor de propagandiști, pregătirea festivităților, demascarea „istoricilor” prin presă, afișe împotriva „reacționarilor” locali etc. Comisia economică trebuia să se decidă asupra unei liste cu revendicările locale, să urmărească împărțirea titlurilor de proprietate etc.⁶³

La 15 iulie 1946 a fost publicată legea nr. 560, privitoare la alegerile pentru Adunarea Deputaților, operă a ministrului Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu. Senatul a fost desființat, parlamentul devenind astfel unicameral. Alegerea Adunării Deputaților se făcea de către cetățenii în vârstă de cel puțin 21 de ani. Femeile primeau drept de vot. În conformitate cu art. 7 erau nedemni de a alege și a fi aleși cei vinovați de crime sau diverse infracțiuni - făcându-se trimitere la articole din codul penal - cei condamnați pentru crime de război sau vinovați de dezastrul țării, foștii demnitari antonescieni, cei epurați în temeiul legilor de purificare până la acea dată etc. Scrutinul era pe liste, sistem proporțional, la 40000 de locuitori fiind ales un deputat etc. Excepție făcând desființarea Senatului printr-un decret al Consiliului de Miniștri, legea electorală poate părea una banală, cu aparență de neutralitate politică. În „Monitorul Oficial” din 15 iulie 1946 au fost publicate două decrete. Primul decret este cel al guvernului care operează modificări constituționale (desființarea Senatului), al doilea act normativ este decretul-lege al Ministerului Justiției (legea nr. 560), care se fundamentează pe cel precedent. Mult lăudată pentru extinderea drepturilor electorale, legea nr. 560 a fost însă croită pentru a înlesni fraudarea alegerilor. De exemplu, art. 43: „candidații fiecărei liste pot desemna cel mult doi delegați și doi asistenți la secția de votare”. În caz că pe aceeași listă erau candidați din mai multe partide politice, „candidații fiecărei grupări vor avea dreptul să desemneze același număr de delegați și asistenți”. Cum în BPD erau șase partide politice, interpretarea precizării de mai sus a fost că fiecare partid din BPD putea trimite în mod legal câte doi delegați și doi asistenți, chiar dacă, de pildă, pe lista din județul Năsăud erau doar 4 candidați. În felul acesta se urmărea superioritatea numerică a BPD în secția de votare și controlul acesteia⁶⁴. Alte prevederi care puteau fi utilizate pentru manipularea alegerilor o să le punem în lumină pe măsură ce urmărim desfășurarea campaniei electorale. Ele rezultă din directivele venite în teritoriu de la conducerea PCR sau a Comitetului Central Electoral al BPD. Nu trebuie neglijată executarea legii pe plan local, așa cum a fost decisă de Comitetul Electoral Județean, comitet care în mod ilegal preluase atribuțiile administrative.

Campania electorală la nivel național a fost deschisă la Iași, printr-un discurs al primului ministru Petru Groza, la începutul lunii iunie. Dintre cele menționate de premier nu au lipsit aprecieri asupra războiului, prieteniei

62 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 256, ff. 124-125.

63 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democrate, dosar 1, ff. 5-6

64 Legea nr. 560 privitoare la alegerile pentru Adunarea Deputaților, în „Monitorul Oficial”, CXIV, nr. 161 din 15 iulie 1946.

cu Uniunea Sovietică, reformei agrare, drepturilor acordate naționalităților și femeilor etc. În expunerea acestuia se arată că revenirea Transilvaniei de Nord la statul român a fost consecința strădaniilor guvernului FND, care a îndreptat greșelile anterioare și a înlăturat „crimele partidelor istorice”. Partidele istorice s-ar plasa împotriva URSS. „Ei vorbesc de rău pe acești prieteni sovietici care se găesc la noi, ei ar vrea ca minunata noastră prietenie, zidită așa de temeinic, cu marea noastră vecină, să se dărâme din nou”. În discurs, Petru Groza a condamnat manifestările „șoviniste” de la Cluj, prin care era agitată „îndeosebi plugăria, neștiutoare de carte, needucată politic și tineretul de la Universitate cu anumite lozinci”⁶⁵.

Partidul Comunist Român a început în mod oficial campania electorală la 17 iulie printr-un miting la Arenele Romane. Cel mai important vorbitor a fost ministrul de interne, Teohari Georgescu, sufocat de „entuziasmul” primirii. Discursul acestuia reamintește în frazeologia comunistă „realizările” de la 6 martie 1945, insistă asupra alegerilor și a trăinicieii „forțelor democratice”, menționează prevederile programul BPD, critică mașinațiile „clicilor reacționare” care abuzează de libertatea oferită de regimul „democrat” și subminează democrația etc. Teohari Georgescu a menționat că populația maghiară era aliata „forțelor democratice împotriva reacțiunii, care a fost și este dușmanul principal al libertăților și drepturilor câștigate de poporul român și de naționalitățile conlocuitoare”. Partidele istorice i-ar apăra pe sași și pe șvabi, amenințând în același timp etnicii maghiari, intensificând activitatea șovină etc. În final, liderul comunist a insistat asupra sarcinilor partidului în campania electorală pentru obținerea victoriei și doborârea definitivă a „reacțiunii”⁶⁶.

Poate niciodată în istoria României o forță politică nu a uzitat atât de des concepte precum democrație și libertate și să acționeze contrar acestora. Pe de altă parte, noțiuni politice fundamentale au în vocabularul comunist înțeles diferit, chiar opus celui îndeobște știut. În numeroasele documente oficiale în care se evocă „democratizarea” societății românești, trebuie înțeles de bună seamă procesul de comunizare. Un document foarte important, care dovedește premeditarea fărădelegii, purtând mențiunea „confidențial”, a fost trimis în teritoriu în a doua jumătate a lunii iulie 1946. Cu toate că a fost păstrat între documentele BPD din județul Năsăud, fără a fi datat și semnat, el provine din cercurile înalte ale PCR, probabil de la Vasile Luca. După ce se menționează că întreaga campanie electorală trebuie centrată pe problemele locale, fără multe lozinci, trebuind a fi scoasă în evidență diferența dintre scopul alegerilor din acel an și cele din trecut, documentul devoalează modalitățile prin care se va obține „victoria” în alegeri. Prima parte a campaniei electorale se prelungea până la 1 august 1946. În această perioadă trebuiau întocmite listele electorale, obiectiv de o deosebită importanță. Listele votanților trebuiau alcătuite pe comune de către primari și notari sub supravegherea magistraților. „Cel care întocmește lista decide asupra persoanelor care urmează a fi trecute pe listă, nu magistrații. Se pune deci problema ca în administrație să fie numai elemente de încredere. Acțiunea de epurare trebuie să înceapă în această primă perioadă, urgent, foarte urgent. Dacă este nevoie se vor face epurări în masă. Trebuie să fie scos ce ni se pare că reprezintă un pericol în campania electorală. În special notarii, pretorii pot rămâne numai cei de încredere”. Ministerul Afacerilor Interne urma să trimită oameni cu misiune specială în centrele mai importante. Aceștia trebuiau să se prezinte la sediile de partid de unde să primească „îndrumări”. În acțiunea de epurare cel mai important criteriu era „dacă reprezintă vreun pericol că ne va compromite alegerile”. Înlocuirea trebuia făcută imediat. Trimișii ministerului trebuiau să primească sugestii pentru „eliminarea elementelor periculoase din administrație”, astfel că „Partidul trebuie să cunoască pe toți care trebuie să fie epurați”, iar întocmirea listelor de epurabili să fie făcută fără întârziere.

A doua problemă crucială la care trimite documentul partidului este „pregătirea listei magistraților de încredere”. Lista redactată de către conducerea organizațiilor județene de partid trebuia să cuprindă magistrații în ordinea încrederii partidului în aceștia. Primii care trebuiau trecuți erau magistrații membri de partid, apoi cei care puteau fi influențați. Listele întocmite în teritoriu trebuiau trimise la Comitetul Central, secția Organizare și Instrucție. De acolo urmau să ajungă la ministrul Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, care trebuia să numească magistrați în biroul electoral județean și la secțiile de votare. Se concluziona că: „vor fi prea puține elemente sigure, bune”. Pentru că legea electorală prevedea ca magistrații să poată fi înlocuiți cu funcționari superiori, județeni și comunali sau de la alte instituții de drept public, lista trimisă trebuia să-i cuprindă și pe cei de încredere dintre aceștia cu o scurtă caracterizare, „cu indicații ce calitate au și unde lucrează”. Era subliniată urgența documentației pentru ca Lucrețiu Pătrășcanu să poată face numirile, iar apoi să fie publicate. La întocmirea registrelor electo-

65 *Primul ministru a deschis campania electorală în țară*, în „Scânteia”, XVI, nr. 541 din 6 iunie 1946.

66 *PARTIDUL COMUNIST a deschis campania electorală*, în „Scânteia”, XVI, nr. 576 din 18 iulie 1946.

rale pe comune „trebuie să ai un om care să aibă registrele în mână”. Doar acesta urma să elibereze carnetele de alegător. De campania electorală răspundea ministrul Teohari Georgescu. „De felul cum va reuși el să organizeze administrația și să pună în funcțiune notarii, primarii, pretorii și jandarmii, depinde reușita alegerilor”. De aceea nu trebuia să se treacă peste ordinele date de el. Trebuiau pregătite și forțe locale pentru ca secțiile de votare să fie păzite cu oameni de partid, gata să intervină împotriva „reacțiunii” etc.⁶⁷

În două rapoarte ale Comitetului Electoral Județean, din 6 și 22 iulie 1946, a fost prezentată pe scurt activitatea comitetului și comisiilor componente, la începutul funcționării lor. În raportul din 6 iulie o mențiune specială avea Comisia administrativă care a întocmit, studiat și trimis Comitetului Electoral Județean lista notarilor și primarilor din județ propuși pentru înlocuire; operațiunea fusese demarată și pentru învățători și jandarmi. Celelalte comisii nu au semnalat activități desfășurate. Raportul din 22 iulie este puțin mai dezvoltat. Comitetul Electoral Județean a fost constituit fără a avea în componența lui și a comisiilor membri din toate partidele. A funcționat defectuos datorită lipsei de interes a majorității partidelor din BPD. Excepție au făcut PCR și Frontul Plugarilor. Doar în trei plase (Lechința, Năsăud și Rodna) au fost organizate comisii de plasă ale BPD. Comisia de propagandă nu reușise adunări electorale importante; s-a deschis totuși o școală pentru pregătirea propagandiștilor. Comisia de transporturi a convocat proprietarii de mașini pentru a se putea asigura deplasarea în campania electorală, fără a se ajunge însă la un rezultat mulțumitor. Comisia financiară a făcut un proiect de buget pe care l-a înaintat Comitetului Electoral Central, obținând un fond de 20 milioane lei. Comisia administrativă a întocmit un tabel cu toți funcționarii din instituții, urmând a corobora informațiile tuturor partidelor din BPD „pentru a se putea cere fie transferarea lor, fie mutarea lor”⁶⁸.

La începutul lunii august 1946, în Bistrița a poposit Vasile Luca, secretar al Comitetului Central al PCR. Cu această ocazie, în 4 august a fost convocată o ședință cu „activul de bază” din județ, la care au participat și responsabili campaniei electorale din Regionala PCR Cluj, Francisc Heves și Constantin Daicovici. Victor Teodoru, secretarul Comitetului Județean PCR, a prezentat un raport politic despre situația partidului și felul „cum lucrează reacțiunea”, iar Flaviu Hodor „a dat raportul Comitetului Electoral”. Ultimul care a luat cuvântul a fost Vasile Luca, care s-a referit la lupta PCR pentru împrăștierea țăranilor și felul cum s-a opus „reacțiunea”, apoi „a lămurit pe tovarăși cum să combată lozinca colhozului” etc.⁶⁹

Comitetul Central Electoral al Blocului Partidelor Democratice a convocat o primă întâlnire cu președinții și secretarii comitetelor județene la București, în 7-8 august 1946. Au fost prezentate rapoartele județene de activitate electorală de până la acea dată și au fost primite sarcini de la primul ministru și de la președinții secțiilor centrale ale BPD. Cel care a prezentat raportul de activitate al Comitetului Electoral Județean în capitală, în 8 august, a fost Flaviu Hodor, secretarul comitetului. Raportul asupra muncii depuse în vederea alegerilor a fost unul al PCR, nu al BPD. Un exemplar fusese trimis și la Regionala PCR Cluj. Prima parte a cuprins date statistice: suprafața, populația și împărțirea administrativă a județului. Responsabilii campaniei electorale, numiți de Regionala PCR Cluj, erau Francisc Heves și Constantin Daicovici. Pentru fiecare plasă fuseseră delegați câte 2-3 responsabili dintre membrii Comitetului Județean PCR. Biroul organizației județene de partid împreună cu responsabilii de județ și cu cei de plasă aveau programată o ședință comună în fiecare săptămână, unde se dădeau instrucțiunile necesare etc. A doua parte a raportului înfățișa activitatea, până la 8 august, pe județ și pe cele șase plase. Cel mai important punct este cel referitor la personalul administrativ care urma să fie schimbat. S-a decis, probabil chiar la întâlnirea cu Vasile Luca din 4 august, schimbarea prefectului PSD Mihai Mihăilaș - „nepotrivit pentru lupta electorală” -, a trei pretori, a unor secretari de plasă și notariat etc. (Prefectului Mihăilaș i-a fost obținută „demisia” la conferința BPD de la București, el a mai prezidat o conferință administrativă, în 14 august, dată la care a sosit ordinul MAI de înlocuire cu Anton Șirlincan). A fost stabilită lista magistraților și a funcționarilor „demni de încredere pentru conducerea secțiilor de votare”. Fusese fixat un program de muncă până la 15 august pe plase și comune. La capitolul „realizări” cele mai multe reușite ar fi fost la nivel de plasă și comună. Astfel, se constituiseră o parte din comitetele BPD pe comune, au luat ființă case ale alegătorilor, a fost verificată administrația etc.⁷⁰

67 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, ff. 83-85.

68 *Ibidem*, ff. 12-15.

69 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 7, f. 17.

70 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, ff. 18-24. Cele de mai jos, preluate din raportul PCR Năsăud, pot da o dimensiune despre adevărata îndeletnicire a comuniștilor în campania electorală:

Lucrările conferinței președinților și secretarilor comitetelor județene electorale au fost prezentate pe scurt în „Scânteia” din 9 august, care a constatat spiritul de colaborare, hotărâre și unitatea de luptă ale forțelor politice din BPD. Singurul merit al articolului din „Scânteia”, după părerea noastră, este că face posibilă verificarea veridicității unui raport asupra conferinței de la București, aflat între documentele BPD din județul Năsăud. Personalitățile din conducerea „blocului democrat”, menționate în „Scânteia” că au luat cuvântul, sunt aceleași pe care darea de seamă asupra conferinței naționale le reproduce prețioasele indicații.

Documentul pe care îl rezumăm se intitula „Expuneri asupra congresului de la București”, fiind întocmit de Flaviu Hodor, secretarul Comitetului Electoral Județean; a fost prezentat în ședința din 13 august 1946 a acestui organism. La București, după expunerea rapoartelor județene s-a discutat despre colaborarea partidelor din BPD, programul de lucru și greutățile întâmpinate etc. Au fost scoase în evidență problemele economice prin care trecea țara, confruntată cu o secetă severă. „Expunerea obiectivă a reprezentanților din Moldova și Muntenia a fost extrem de impresionantă prin aspectul ei sugestiv descriind imagini de exod de masă a plugarilor, care din lipsa posibilităților de trai renunță la gospodăriile lor pentru a lua drumul veșnicei peregrinări în alte regiuni mai puțin bântuite de vitregia climatului”. Concluzia reprezentanților din județe a fost că, raportat la situația-limită din Moldova și Muntenia, „județul respectiv se prezintă într-un cadru cu mult mai puțin negru”, iar anumite probleme puteau fi rezolvate fără ajutor de la centru. Așadar, realitățile „mai puțin dezastruoase” din județul Năsăud impuneau renunțarea la pretenții care în situația aceea nici măcar nu puteau fi formulate.

Cu toate greutățile economice, situația politică – raportul de forțe dintre BPD și partidele istorice – deborda de optimism. Moldova, Muntenia și Oltenia „se bazează pe un succes de 80-85%”. „Fruncea” era, bineînțeles, Banatul, în care „forțele democratice” erau pe punctul să smulgă din mâna „reacțiunii” orice posibilitate de influență asupra „maselor plugărești”, raportul de forță fiind favorabil în procent de 90% BPD – ului. În Transilvania, doar Bihorul se ridica la un prezumtiv 80%, în timp ce cea mai puțin favorabilă situație era în Ardealul de Nord, cu circa 65-70%. Este însă greu de calificat această fanfaronadă amețitoare, această atrofiere a simțului realității, într-o țară care se zbătea în haos economic.

Congresul reprezentanților BPD a fost onorat de prezența primului ministru Petru Groza, care prin directivele și „atitudinea categorică” a constituit un moment de „reală îmbărbătare”. Groza i-a asigurat pe delegați că în primul ministru se putea găsi un spirit de înțelegere și „o atitudine intransigentă în fața greutăților”. Guvernul va da curs tuturor „cererilor juste” din teritoriu, cei care nu înțelegeau dezideratul momentului trebuind să fie reclamați pentru a se lua măsuri de înlocuire a lor. Președintele secției administrative, liberalul Gheorghe Vântu, le-a indicat participanților normele după care trebuia condus acel sector. Trebuiau completate urgent listele

-
4. S-au stabilit listele de personal administrativ din județ, în vederea suspendării, schimbării sau mutării lui din post ș.a.
 - a) S-a constatat și hotărât schimbarea prefectului Mihai Mihăilaș, care e cu desăvârșire nepotrivit pentru lupta electorală. El a și fost schimbat pe ziua de 8 august și înlocuit cu subprefectul Anton Șirlincan.
 - b) S-a cerut schimbarea prin B.P.D. a următorilor pretori de plasă: Zăbală Alex. din plasa Șieu, Vlad Ioan din plasa Bârgău, Porcius Victor din plasa Năsăud. În locul lor s-au propus: Bulz Iustin, sef de secție la Prefectura Bistrița, pentru plasa Năsăud; Oancea Octavian, director serviciul economic județean, pentru plasa Bârgău; Oancea Ioan, notar, pentru plasa Șieu.
 - c) De asemenea a următorilor secretari de plasă și de notariat: Cârcu Dumitru de la Plasa Rodna; Borodi Gavril de la notariatul Jelna, plasa Centrală; Mureșan Ioan de la notariatul Dumitra, plasa Năsăud; Sabău Ioan de la notariatul Aldolf, plasa Centrală.
 - d) De asemenea a următorilor notari. Vezi tabelul nr. 1 anexă.
 - e) A următorilor primari. Vezi tabelul nr. 2 anexă.
 - f) A următorilor ofițeri și subofițeri ai Legiunii de Jandarmi Năsăud. Vezi tabelul nr. 3.
 5. S-a stabilit lista magistraților demni de încredere pentru conducerea secțiilor de votare. Vezi tabelul nr. 4.
 6. S-a întocmit lista licențiaților în drept și a șefilor de autorități, buni pentru conducerea secțiilor de votare. Vezi tabelul nr. 1.
 7. S-au întocmit următoarele liste de personal, cu caracterizarea lor:
 - e) Tabloul nominal al tuturor funcționarilor administrativi din județ (orașe și comune rurale). Vezi anexa nr. 5
 - f) Tabloul nominal al ofițerilor și subofițerilor și trupe de la Legiunea de jandarmi Năsăud. Vezi anexa nr. 6.
 - g) Tabloul nominal al personalului judecătoresc din județ: vezi anexa nr. 7.
 - h) Tabloul nominal al avocaților din județ: vezi anexa nr. 8.
 8. S-au întocmit chestionarele pentru fiecare comună, dându-se fiecărui responsabil de plasă numărul cuvenit pentru a fi completate

celor propuși pentru epurare din administrația publică. Următoarele instituții care trebuiau să fie verificate erau Administrația financiară și Justiția, apoi în măsura necesităților locale verificarea și epurarea trebuiau extinse la nivel de învățământ și Biserică. „De asemenea a dat instrucțiuni categorice și ne-a arătat să lăsăm la o parte orîșice chestiune de ordin pur personal și să ne conducem după lozincă *Cine nu este cu noi este dușmanul nostru*”.

Secretarul general al Comitetului Electoral Central al BPD și președinte al comisiei economice, Miron Constantinescu, „a tras concluzii asupra rapoartelor județene”. A dat instrucțiuni pentru munca în domeniul economic, menționând că nu trebuiau substituite departamentele statului. Cererile de tip economic înaintate de județe trebuiau să fie cât mai obiective, reducându-se la lucrurile absolut necesare în campania electorală. Pe lângă sarcina de „educare politică a maselor” care avea o bătaie mai lungă, era necesar să fie atrași cât mai repede indiferenții și cei care șovăiau. Aceștia trebuiau să fie dirijați înspre BPD. Eforturile și munca electorală se cuvea însă să fie intensificate, pentru a anihila „influența politică a grupării minoritare reacționare și care până în prezent a reușit în unele locuri să-și creeze o bază mai solidă decât a noastră”. În două-trei luni nu se putea ridica nivelul politic. Totuși, munca în această direcție trebuia depusă, pentru că „reacțiunea” își baza influența politică pe „obscurantismul și ignoranța maselor”. Acesta era obstacolul cel mai important pentru „tânără democrație”, care „presupunea un nivel politic și cultural mai ridicat”.

Președintele comisiei electorale, „tov. Solomon”, a dat indicații privind aplicarea art. 7 din legea electorală. În listele electorale trebuiau să fie trecuți toți membrii și simpatizanții BPD, apoi indiferenții, omițând în schimb anumite elemente ce puteau fi încadrate articolului 7. „Ne-a arătat de asemenea că în ceea ce privește semnele electorale lucrurile au fost astfel aranjate încât semnele noastre să fie înaintate primele, astfel că reacțiunea să fie obligată a-și alege altele”. Semnul electoral ales de BPD era „soarele”. În Comisia transporturi s-au dat instrucțiuni pentru folosirea mașinilor RATA în campania electorală și asigurarea necesarului de combustibil. Președintele Comisiei financiare, ministrul Potop, a cerut ca o parte din fondurile campaniei electorale să fie asigurate din posibilități locale. Pentru fiecare județ au fost repartizate 20 milioane lei, din care 10 milioane urmau să fie trimiși mai târziu⁷¹.

După Revoluția din decembrie 1989, un argument în sprijinul nefalsificării rezultatului alegerilor din 1946, invocat de personalități onorabile însă cu poziții importante în sistemul comunist, a fost prezența liberalilor lui Tătărașcu în guvern și în BPD. Cât de șubredă este o atare poziție se poate constata și din faptul că, prin ministrul Vântu, liberalii din BPD conduceau la nivel național cea mai detestabilă comisie electorală, cea administrativă. Pe de altă parte, școala slugărniceii o absolviseră sub regele Carol al II-lea.

Primul proces-verbal de la o ședință a Comitetului Electoral Județean Năsăud a fost redactat la 13 august 1946, după revenirea președintelui Ștefan I. Pop și a secretarului Flaviu Hodor de la întrunirea națională a BPD. Fără a avea o bază legală, CEJ Năsăud al BPD s-a comportat tot timpul ca un organism executiv, trasând sarcini instituțiilor și autorităților din județ, de multe ori pe un ton amenințător. Prima parte a campaniei electorale s-a tot prelungit, fără a fi stabilită data alegerilor. Într-un înscris al BPD se menționa că la 20 august 1946 se va încheia prima fază a campaniei electorale. Documentul oferea indicații privind sărbătorirea zilei de 23 august, precum și continuarea activităților electorale. Trebuia stabilită o colaborare strânsă între prefect și organizațiile BPD „în ce privește epurarea elementelor reacționare din administrație, inclusiv învățători”. Propagandiștii urmau să fie scoși din producție cu data de 1 septembrie 1946. Se impunea un „control serios” asupra primarilor la alcătuirea listelor electorale, de asemenea, asupra listei „nedemnilor”. Se menționa că armata va participa la campania electorală cu mijloacele din dotare etc.⁷²

Programul zilei de 23 august a fost alcătuit de către Cornel Năstăsescu, șeful Comisiei propagandă din BPD. Cheltuielile s-au ridicat la suma de 5 milioane lei. În lipsa mijloacelor financiare, Comitetul Electoral Județean i-a cerut căpitanului Tiberiu Ciorbă, instructor ECP, să adune sume de bani de la instituții și întreprinderi sub formă de „donații”. Ziua de 23 august fusese proiectată ca o sărbătoare de masă, în care trebuia să predomină partea artistică. Trebuia ținută o slujbă bisericească cu fast. O singură cuvântare din partea BPD era de ajuns, cu subiectul: regele, guvernul Groza, semnarea legii electorale etc. Realizările zilei au fost totuși modeste. Populația din comunele apropiate Bistriței a fost mobilizată printr-un ordin administrativ. Au fost lipite lozinci ale PCR pe mijloacele de transport, s-au distribuit manifeste, s-au împodobit vitrine etc. Unități ale armatei au participat la defilare. Secretarul secției educație politică din județeană PCR aprecia că agitația a fost slabă, au fost puține echipe artistice, iar vorbitorii nu au fost dinamici⁷³.

71 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 284-287.

72 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democrate, dosar 1, f. 86.

73 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 7, f. 17.

b) Comisiile electorale ale Blocului Partidelor Democratice din județul Năsăud

Comisia financiară a fost condusă inițial de către Nistor Ioan, reprezentantul Partidului Național Liberal – Gheorghe Tătărăscu, ales la 1 iulie 1946 ca președinte și de Alexandru Moldovan în calitate de secretar, reprezentând Partidul Național Popular. În luna septembrie 1946 în fruntea acestei comisii este menționat profesorul Ioan Partene. Comisiei, din care făceau parte reprezentanți din cele șase partide, i-a fost trasată sarcina întocmirii unui buget și strângerii fondurilor bănești necesare campaniei electorale. Proiectul de buget trebuia orientat spre asigurarea disponibilităților bănești din posibilități locale, de aceea trebuia să fie întocmită o listă cu cei care puteau face donații, urmând să fie invitați personal la discuții. Nominalizată în ședințele Comitetului Electoral Județean cu rezultate bune, Comisia financiară a realizat un proiect de buget la 17 iulie 1946. Suma totală care urma să fie alocată campaniei electorale era de 366,7 milioane lei. Veniturile proveneau din următoarele surse: 307,2 milioane subvenția de la Comitetul Central Electoral al BPD, 6 milioane din diverse donații de la „comercianți și fabricanți” și alte persoane care doreau să sprijine politica guvernului și de care se va ține seama, contribuția partidelor câte 500 mii lei fiecare partid - în total 3,5 milioane lei (inclusă și Comisia locală a sindicatelor), apoi 50 milioane lei subvenții de la diferite persoane „care vor trece pe la birourile acestui comitet”.

Cheltuielile campaniei electorale erau direcționate spre conducerea județeană a BPD, asigurării transporturilor și propagandei. Se prevedea câte un salariu de 1,8 milioane lei, pentru trei luni, pentru cele mai importante figuri din Comitetul Electoral Județean: președintele Ștefan I. Pop, secretarul general Flaviu Hodor și secretarul tehnic Titus Pop. Celor 100 de propagandiști angajați pentru trei luni le reveneau 90 milioane lei, alte sume fiind repartizate personalului inferior: dactilografe, șoferi, curieri etc. Transporturile urmau să dispună de 63 milioane lei pentru întreținerea camioanelor, carburant, reparații etc. Pentru diverse activități de propagandă (manifeste, broșuri, afișe, întruniri, întreținerea casei alegătorului) se alocau 55 milioane lei. Alte 90 milioane lei erau păstrați pentru diurne, diverse deplasări timp de trei luni etc.⁷⁴

Proiectul de buget din 17 iulie, foarte generos cu banii altora, a fost redimensionat câteva zile mai târziu, în 30 iulie. Bugetul Comitetului Electoral Județean care este datat 30 iulie 1946 a fost redus la 186,7 milioane lei, din care alocări de la centru 180,6 milioane lei. Au fost păstrate capitolele de cheltuieli cu personalul central și transporturi, celelalte fiind puternic reduse. În fapt, bugetul a fost redus la jumătate, donațiile, subvențiile și contribuția partidelor fiind estimate doar la 6 milioane lei⁷⁵.

În documentele BPD din județ nu există documente doveditoare că s-ar fi virat direct BPD sume mari de bani de la București. Bani au fost trimiși de către Ministerul Afacerilor Interne, cu destinația alegeri parlamentare, Prefecturii Năsăud, în sumă totală de peste 245 milioane lei. Asupra cheltuielilor, vom reveni. Cu siguranță BPD a primit însă material propagandistic care poate fi evaluat pecuniar. Cu ocazia conferinței pe țară a BPD din 7-8 august 1946 s-au repartizat pe fiecare județ câte 20 milioane lei, din care doar 10 milioane au fost preluați pe loc.

La Comisia financiară au fost „invitați” în perioada 22 iulie – 3 octombrie 1946 un număr de 162 de persoane fizice și juridice. Invitațiile erau standardizate, având următorul conținut: „Pe această cale avem onoarea a vă ruga să binevoiți a vă prezenta în biroul Comitetului Electoral Județean pe ziua de ... ora ... la Prefectura Județului Năsăud, camera nr. 5”. În apropierea datei alegerilor tonul se schimbă, invitația fiind făcută „în interesul dumneavoastră”. În fața comisiei financiare au fost invitați în 22 iulie cinci comercianți. Primul a fost Barahuglu Isac, care după ce i s-a explicat scopul convocării a promis un milion de lei. Comisia fiind de „bună credință”, după propria-i apreciere, socotind că Barahuglu Isac avea disponibilități bănești mari, i-a dat un termen de gândire de o zi „asupra importanței acestei invitații”.

„Invitatul” comisiei financiare era pus să completeze o declarație prin care se obliga de „bună voie” să contribuie „pentru fondul de propagandă cu suma de ... pe care o voi achita în termen de ... zile”. Un tabel cu situația financiară la 21 octombrie 1946 cuprinde 28 persoane care se angajaseră să achite o sumă totală de 16,1 milioane lei, din care se achitaseră puțin peste 12 milioane lei. În tabelul cu 162 de poziții (este posibil totuși ca anumite persoane să fi fost trecute de două ori) sunt înregistrate sume importante. De exemplu, din Năsăud, cu data de 16 septembrie: Baruh Dejo 2 milioane, Arman Nicolae 3 milioane, Mute Grigore 4 milioane, Șchiopu Mihai 2 milioane, Berendei Laurențiu 2 milioane. Adler Hersch din Jidovița era trecut cu 5 milioane. Farmacia orașului Bistrița a promis 650 mii lei în 3 octombrie etc. Este posibil ca sumele mai mari, de ordinul milioanele, să fi fost cerute societăților comerciale. O cerere de „ajutor cultural”, 12 milioane lei, a fost pretinsă la 1 octom-

74 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 226, 269.

75 *Ibidem*, dosar 232, f. 240.

brie 1946 de Flaviu Hodor, în numele organizației județene a BPD, societății Regna care administra cinci fabrici de cherestea.

Numeroși „invitați” ai Comisiei financiare nu s-au grăbit să se prezinte la prima citare. Totuși refuzul clar de a plăti este cu totul singular: una sau două persoane sunt menționate în documentele păstrate de la această comisie a BPD. Refuzul se putea lăsa cu ridicarea licenței de funcționare pentru diverșii comercianți sau întreprinzători care fuseseră invitați la camera nr. 5 de la prefectură unde, în absența Comisiei financiare, primele informații le aflau de la domnișoara Ana Zăgrean, dactilografa Comitetului Electoral Județean. O situație mai delicată a fost întâlnită atunci când au fost cerute „sume benevole” în contul BPD de la ungurii din Nimigea de Jos. Reprezentantul acestora, Forrai Mihai, a refuzat sub motivul că li s-a pus în vedere de către președintele UPM să nu dea niciun ban, deoarece locuitorii maghiari contribuiau la fondul uniunii⁷⁶.

Comisia transporturi a fost condusă inițial de către inginerul de căi ferate Cornel Năstăsescu, desemnat de PNP. Datorită calităților politice, acesta a fost promovat la Comisia propagandă, în timp ce președinte al Comisiei transporturi a fost numit Nicolae Novac, disident țărănist. Secretar al acestei comisii a fost Tiberiu Lazăr, trimis de Comisia locală a sindicatelor. Comisia transporturi avea misiunea de a asigura deplasarea în misiuni de propagandă electorală. Comitetul Electoral Județean a hotărât la 15 iulie 1946 că în campania electorală erau necesare cinci autocamioane, care trebuiau să fie primite de la centrul de mașini RATA Cluj. Acestea urmau să ajungă la dispoziția Blocului Partidelor Democrate, fiind puse pe numele lui Simion Gheorghe de la garajul CFR Bistrița aflat pe strada Odobescu. Numitul urma să se îngrijească de întreținerea lor.

Ministerul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice a ordonat la 9 august 1946 centrelor regionale auto să repartizeze unor delegați ai ministerului un număr de autocamioane, dar fără a le preciza utilitatea. Centrul regional Cluj avea obligația să pună la îndemâna delegatului MCLP, Gheorghe Timofti, 30 de autocamioane, din care județului Cluj îi reveneau 7, iar județului Năsăud 3. RATA Cluj a mobilizat camioane și pentru județele Bihor, Sălaj, Someș, Satu Mare și Maramureș⁷⁷. În documentele BPD din județ se face trimitere doar la două autocamioane utilizate în campania electorală, primite de la RATA Cluj.

Camioanele RATA fiind insuficiente, Comisia transporturi a fost însărcinată să întocmească o listă cu toți proprietarii de mașini din județ. Aceștia urmau să fie convocați la discuții pentru a se vedea condițiile în care ar fi fost de acord ca autovehiculele personale să fie folosite în campania electorală a BPD. O primă întâlnire cu unii proprietari de mașini din Bistrița a avut loc la 18 iulie, la sediul prefecturii. Din procesul verbal redactat de Nicolae Novac rezultă următoarele: proprietarii au declarat că nu au cauciucuri, propuneau asigurarea mașinilor și șoferilor deoarece „pot fi atacați și distruși de bandele reacționare”, să fie reparate podurile și drumurile, să li se procure carburant etc. În luna august tactica a fost schimbată, tratându-se separat cu fiecare proprietar de autoturism sau autocamion pentru a pune autovehiculele la dispoziția BPD două zile pe săptămână fără plată. În schimb, se promiteau cauciucuri la un preț convenabil. Poziția proprietarilor față de această pretenție a fost de a plăti cauciucurile în rate și de a le fi asigurat carburantul mașinilor trimise în campanie electorală. Nicolae Novac nu a fost de acord cu cerințele proprietarilor, considerate excesive. Acesta a expediat o telegramă la București, la Comitetul Central Electoral, pentru a se comunica posibilitățile de rechiziționare a mașinilor particulare în campania electorală a BPD. Totuși, din documentele BPD, nu rezultă că ar fi fost rechiziționate autovehicule particulare. Au fost însă utilizate mijloace de transport deținute de instituții, mai ales cu ocazia vizitei ministrului Zăroni din 22 septembrie. În mai multe ocazii, CFR Bistrița a „împrumutat” autovehiculele din parcul propriu, probabil la ordinul lui Cornel Năstăsescu, care avea o poziție de conducere în societate. Într-un raport al CEJ din 26 septembrie 1946 către Comitetul Electoral Central se afirma că mijloacele de transport nu erau suficiente, Comisia transporturi având permanent la dispoziție doar două camioane RATA și un autoturism al prefecturii. De aceea se solicita măcar încă o camionetă și un autoturism.

Comisia propagandă și presă. La constituirea comisiilor electorale ale BPD, în 18 iunie 1946, președinte al Comisiei de propagandă a fost ales Vasile Ursucașiu din partea Frontului Plugarilor, însă la definitivarea comisiilor, în 1 iulie 1946, Comisia propagandă a fost încredințată lui Nicolae Novac, pentru a-și găsi mai apoi omul potrivit în persoana inginerului Cornel Năstăsescu, membru în CC al Partidului Național Popular, înscris însă și în PCR la 16 iulie 1946. Sarcinile trasate de la centru au vizat întocmirea listelor de propagandiști, organizarea școlilor pentru pregătirea acestora, pregătirea festivităților pentru momentele electorale, prelucrarea Platformei-program, demascarea „istoricilor” prin presă și broșuri etc.

76 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, passim.

77 *Ibidem*, dosar 234, ff. 110-111.

La 13 iulie 1946, Comisia de propagandă a trimis câte trei exemplare din Platforma-program a BPD la 48 de instituții și autorități publice, care trebuiau să le afișeze în locuri vizibile pentru funcționari și public. În aceeași zi, au fost expediate pretorilor, notarilor și primarilor câte cinci exemplare din același program electoral al BPD ca să fie expuse la primărie și în alte locuri, pentru ca cetățenii să ia cunoștință de conținutul lor. Notarilor le revenea obligația să citească, explice și să prelucereze poporului Platforma-program a BPD și să arate la toate capitolele „ideile democratice” din cuprinsul ei; cu ocazia campaniei electorale se va verifica executarea ordinului. Organizațiile politice „democrate” trebuiau să fie informate de către autoritățile locale că sediul Comitetului Electoral al BPD era la prefectură, de unde se putea ridica material propagandistic și obține lămuriri⁷⁸.

Secția centrală de propagandă din BPD a constatat, în urma conferinței președinților și secretarilor comitetelor județene ale BPD din 7-8 august, că existau nelămuriri în ceea ce privește școlile de propagandiști. De aceea a fost trimis în teritoriu programul școlii de propagandiști din București și s-a precizat că durata cursurilor trebuia să fie de șapte zile și să cuprindă șapte teme: importanța campaniei electorale, înfăptuirile guvernului Groza, ajutorul mărinimos al URSS, ce vrea „reacțiunea” și care sunt metodele ei de propagandă etc. Tema nr. 7 se referea la „organizarea bătăliei alegerilor și sarcinile BPD-iștilor”. În ziua alegerilor trebuia să fie cuprinsă toată populația; lozincă să fie: „Toți la vot, niciun vot pentru reacționari. Întreg poporul votează cu Blocul”⁷⁹.

La 13 septembrie 1946, Comisia de propagandă a alcătuit un program al activiștilor BPD împreună cu sarcinile care le reveneau în activitatea pe teren. Activiștii erau personalități din conducerea partidelor „democrate”, ei fiind cu un pas înaintea simplului propagandist; aveau obligația de a participa la cele mai importante întruniri electorale. De asemenea, ei trebuiau să adune informații despre funcționalitatea „casei alegătorului”, despre comitetele comunale BPD, să controleze listele electorale și să aducă la Bistrița lista „nedemnilor” și a „reacționarilor”, să adune informații cu privire la activitatea partidelor istorice și a autorităților locale (primar, notar, jandarm, perceptor, preot și învățător) etc.

În prima fază a campaniei electorale, Comitetul Electoral al județului a compus un manifest, multiplicat în 120 de exemplare, pentru toate localitățile din județ. Cetățenii erau chemați să se adune în jurul BPD și să ducă la îndeplinire programul acestuia. De rezultatul alegerilor depindea dacă pământul împărțit țăranilor le va rămâne lor sau dacă „vor fi jefuiți” de moșierii sprijiniți de partidele lui Maniu și Brătianu. Se afirma că BPD lupta „pentru monarhie, pentru proprietatea individuală și pentru independența României în a cărui granițe a fost readus Ardealul de Nord”, în timp ce Maniu și Brătianu în „complicitate” cu reacțiunea maghiară se opuneau progresului făurit de „tânăra democrație”⁸⁰.

Secția de propagandă a Comitetului Central Electoral al BPD a trimis în județul Năsăud la 28 august un transport de cărți și broșuri. Cărțile urmau să ajungă în bibliotecile Comitetului județean, ale comitetelor de plasă și comunale din BPD; trebuiau distribuite gratuit și pentru toate „casele de alegători”. Titlurile au fost următoarele: Gh. Micle – *Răscoala pământului*; Dr. Petru Groza – *Reconstrucția României*; Gheorghe Tătărescu – *Expozeuri, cuvântări*. Fără a fi indicat autorul: *URSS ajută România*; *Economia românească sub germani*; *Șezători de vară*; *Analiza statistică a democrației parlamentare în România*⁸¹.

Comisia propagandă și presă și-a propus editarea unei publicații săptămânale cu numele „Săptămâna Nouă”, în scopul intensificării propagandei în ultimele trei luni ale campaniei electorale. „Săptămâna” fusese un hebdomadar care apăruse în perioada interbelică, cu dificultăți de tip politico-național, continuându-și existența în timpul ocupației horticiste. S-au făcut intervenții pentru deblocarea hârtiei necesare la Comitetul Central Electoral, însă întreprinderea a fost sortită eșecului, probabil dintr-o greșeală a unor decidenți necunosători în ale geografiei. O scrisoare prin care se informa că fuseseră aprobate 3000 kg hârtie a sosit la Bistrița, însă adresantul era Partidul Comunist Român, localitatea Bistrița, valea Trotușului. Scrisoarea a fost returnată „Oficiul hârtiei” cu mențiunea că destinatarul era altul, fără să se bănuiască măcar greșeala flagrantă.

În lunile octombrie și noiembrie 1946, în propaganda electorală a BPD au fost antrenate echipe de militari din garnizoana Bistrița și de la Divizia a II-a Vânători de Munte. Prima participare a unor instructori militari ECP la ședințele Comitetului Electoral Județean a fost la 5 octombrie, prin maiorul Petre Androne și căpitanul Tiberiu Ciorbă. Căpitanul Ciorbă a fost cel care condusesse fanfara militară la înscenarea de la adunarea liberalilor din

78 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 131, 142,

79 *Ibidem*, ff. 22-23.

80 *Ibidem*, f. 288.

81 *Ibidem*, f. 141.

Năsăud, în 26 mai. El a propus ca în propagandă electorală să fie utilizați toți intelectualii înscrși în partidele BPD din localitățile ce urmau a fi vizitate de propagandiști, iar în caz de refuz aceștia să fie excluși din partide⁸².

În ședința Comitetului Electoral Județean din 8 octombrie, Comisia de propagandă i-a fost trasată misiunea de a stabili un itinerariu pe timp de 10 zile pentru echipa teatrală a Diviziei a II-a Vânători de Munte. Comisia transporturi trebuia să pună la dispoziția militarilor trimiși în propagandă, prin rechiziționare, duba societății Autotransport. În aceeași ședință Cornel Năstăsescu a cerut să se stabilească lista definitivă a propagandiștilor scoși din producție și trimiterea lor pe teren până la alegeri. Secretarul general a CEJ, comunistul Flaviu Hodor, a precizat că misiunea acestora era de a organiza în mod corespunzător „casa alegătorului” și de a pregăti întruniri mai mari pe notariate și plase. El a făcut apel ca „funcționarii originari din comunele din județ să fie utilizați în scop propagandistic în comunele lor, iar la întrunirile ce se vor face în viitor să ia parte obligatoriu și să vorbească atât preotul, cât și notarul și învățătorul”. Pentru instruirea propagandiștilor au fost constituite echipe din câte doi lideri județeni ai BPD care în 12 octombrie trebuiau să deplaseze la reședințele de plasă pentru conferințe de instructaj⁸³. Numărul „electorilor activiști” repartizați în toate cele șase plase a fost de 70, fiecare urmând să fie plătit cu 300 000 lei lunar. Instruirea a fost amânată pe 13 octombrie, dată la care propagandiștii trebuiau să fie prezenți la centrele de plasă.

Instrucțiunile detaliate pentru propagandiștii BPD din județul Năsăud au primit girul Comitetului Electoral Județean în data de 12 octombrie, fiind redactate de Cornel Năstăsescu, responsabil în acest domeniu. Directivele după care trebuiau să se conducă propagandiștii alianței își au izvorul în programul electoral al BPD, al rezoluțiilor PCR, a poziției oficiale a guvernului Groza în problema națională, a sarcinilor trasate anterior etc. Propagandistul BPD era obligat să lucreze pentru întreaga coalitie, să locuiască în comuna în care fusese repartizat, de preferință în „casa alegătorului”, unde primăria urma să-i amenajeze o locuință. Trebuia să fie corect îmbrăcat, „fiindcă țăranimea va vedea în el aspectul exterior al democrației”. Nu-i era permis să meargă la cârciumă, în sărbători va fi prezent în fața bisericii. Atitudinea lui demnă trebuia să oglindească respectul purtat țăranimii și superioritatea față de adversari politici, cu care va evita polemica dacă nu ar putea ieși învingător. În propaganda sa trebuia să popularizeze realizările guvernului și să demaște „piedicile” partidelor istorice, să arate că în programul BPD se prevedea „susținerea bisericii, a familiei, a proprietății și a monarhiei”. În ceea ce privește colhozul, pe care țăranii îl asociau cu confiscarea proprietății în favoarea statului, „tendențios” informați de către „dușmanii democrației”, propagandistul trebuia să explice că țăranul sovietic nu o ducea rău; în România, în schimb, se va păstra proprietatea particulară, guvernul luând deja multe măsuri pentru îmbunătățirea situației țăranimii. În ceea ce privește Ardealul de Nord, propagandistul trebuia să accentueze că revenirea la statul român era meritul exclusiv al guvernului Petru Groza, care era o garanție de pace pentru „popoarele conlocuitoare”. Activitatea propriu-zisă trebuia să includă și afișajul electoral, „curățarea” zidurilor de „lozinci și însemne reacționare”, distribuirea materialului de propagandă etc. Trebuia să raporteze ce ziare aducea poșta și pentru cine, cum își făceau propagandă „reacționarii” etc. Informațiile pe care era obligat să le raporteze erau următoarele:

1. *Statistica. Câte fumuri are comuna, câți bărbați, câte femei, câți copii. Câți alegători sunt.*
2. *Verificarea atitudinii organelor oficiale din comună: primar, notar, preot, învățător, percepitor, poștaș, jandarm, sanitar, agent agricol. Numele lor, ce politică fac.*
3. *Să ia legătură strânsă cu autoritățile.*
4. *Inventarierea forțelor politice. Câți BPD – iști, câți reacționari, câți indiferenți. Care sunt căpeteniile reacționare? Cum se manifestă?*
5. *Care sunt nemulțumirile generale ale locuitorilor? Ce dorințe colective sunt?*
6. *Care sunt condițiile în care oamenii nehotărâți s-ar înscrie în BPD?*
7. *Orientare asupra curentului general politic*⁸⁴.

Pentru propagandiștii BPD au fost stabilite mai multe zile în care să fie instruiți. Una dintre acestea a fost 22 octombrie 1946, la centrele de plasă, unde trebuiau să fie prezenți lideri din Comitetul Electoral Județean. Se pare că această activitate a fost făcută câteva zile mai târziu, pentru că doar în 25 octombrie, în ședința Comisiei de propagandă, sub semnătura secretarului Ioan Tudoran, au fost puse pe hârtie obligațiile propagandiștilor

82 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 25.

83 *Ibidem*, f. 28.

84 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 63-65.

BPD. Cinci zile aceștia trebuiau să lucreze efectiv pe teren, să popularizeze semnul electoral „soarele”, lista nr. 1 cu candidații BPD, să facă consfătuiri cu țăranii la „casa alegătorului” și să țină ședințe cu comitetele locale ale BPD⁸⁵.

În ședința CEJ din 18 octombrie de la sediul prefecturii, maiorul Lungu - instructor ECP - a adus în discuție „contribuția echipelor militare la propaganda electorală”; a arătat că echipele vor lucra pe teren cu ofițeri „până înainte cu 10 zile de data alegerilor”, având nevoie însă de mijloace de transport. Rezoluția forului județean al BPD a fost ca să se delege pe lângă echipele militare și câte un activist al blocului, iar acestea să fie direcționate în plasele Rodna și Bârgău; să le fie asigurate mijloacele de transport și o diurnă de câte 10000 lei pe ostaș și 15000 lei pentru ofițeri⁸⁶. La începutul lunii noiembrie echipe artistice conduse de ofițeri superiori, care aveau misiunea de a conferența pe probleme electorale susținând poziția BPD, s-au deplasat în diferite comune după un plan întocmit de serviciul ECP din Batalionul 15 Vânători de Munte.

Comisia economică avea trasată de la 1 iulie obligația întocmirii unei statistici cu nevoile economice ale județului și de a indica localitățile cu o situație materială mai grea; trebuia să facă un raport Comitetului Electoral Central cu articolele de primă necesitate, să controleze activitatea cooperativelor, să impulsioneze activitatea de reconstrucție și a reformei agrare etc. Comisia economică a fost prezidată de inginerul Grigore Chiba, din partea Frontului Plugarilor. În rapoartele Comitetului Electoral Județean apar puține referiri la activitatea acesteia, problemele economice ale județului fiind în atenția tuturor autorităților județene și comunale. În urma unei adrese a Prefecturii Năsăud, secția economică din Comitetul Central Electoral al BPD a intervenit la Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării pentru a fi repartizate județului produse manufacturate, care să fie distribuite prin „Federala locală”. CEJ Năsăud al BPD era atenționat la 21 august 1946 că fuseseră repartizate județului următoarele produse: 2000 kg fier balotat, 5000 kg caiele, 500 bucăți topoare, 1000 lopeți, 5000 kg tablă zincată⁸⁷. Dată fiind situația economică foarte grea din țară, Comisia economică și-a propus colectarea unor produse agricole și forestiere, pentru a fi trimise în regiunile afectate de secetă. Mai multe solicitări au fost făcute și către societatea „Regna”, ca să fie livrată cherestea gratis BPD, fără a se primi însă un răspuns favorabil.

Comisia electorală a BPD era condusă la 5 iulie 1946 de Flaviu Hodor, secretar al Comitetului Județean PCR, iar **Comisia administrativă** de Petre Ocneanovici, membru PSD, fără o poziție politică puternică. Cum Flaviu Hodor era și secretar general al Comitetului Electoral Județean, la conducerea Comisiei electorale va ajunge activistul PCR Ion Cotruță. Activitățile acestor comisii se suprapun până la a se confunda cu cele ale autorităților administrative județene.

c) Supunerea totală a administrației. Faza a doua a campaniei electorale

Alegerile parlamentare nu trebuie judecate doar după rezultatul, dubios, al zilei de 19 noiembrie 1946. Faptele de zi cu zi ale guvernanților trebuie scoase la lumina adevărului pentru că ele reflectă decizia „nestrămutată” de a păstra cu orice preț puterea luată la 6 martie 1945, chiar în pofida unei ostilități cvasitotale a societății. Singurul reazem real al celor care credeau că o nouă lume începea cu ei era o putere străină, ocupantă. Nu în ultimul rând, a dezvălui mecanismul unei fraude planificate este și un act de justiție, pentru că Istoria este și un tribunal moral, iar o societate realmente democratică se fundamentează pe Adevăr și Justiție.

Documentele pe care le-am rezumat anterior scot la iveală o primă direcție, fundamentală, a politicii electorale a guvernului Groza și coaliției BPD: controlul total al instituțiilor publice și antrenarea lor în mecanismul electoral de partea comuniștilor și aliaților lor. Dispozițiile au fost transmise pe cale ierarhică de la ministrul comunist Teohari Georgescu. „De felul cum va reuși el să organizeze administrația și să pună în funcțiune notarii, primarii, pretorii și jandarmii, depinde reușita alegerilor” – se concluziona într-un document confidențial trimis în teritoriu, document pe care l-am prezentat mai sus.

Într-o conferință administrativă din 16 martie 1946, Teohari Georgescu a trasat inspectorilor generali administrativi directive pentru „o informare cât mai completă a Ministerului”. Până la data de 3 a fiecărei luni, fiecare inspectorat era obligat să trimită MAI un raport confidențial cu referire la starea de spirit a populației, controlul aplicării legilor, acțiunea politică de „democratizare” a maselor, curente antidemocratice etc.⁸⁸

85 *Ibidem*, f. 69. Semnul electoral trebuia făcut pe porți, garduri etc. *Popularizarea semnului electoral / soarele / Nici o casă să nu rămână fără soare, nici o poartă și nici un gard. Să se facă cu var sau cu vopsea roșie.*

86 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 39.

87 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 232, f. 95.

88 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 473, ff.2-3.

Câteva luni mai târziu, la 19 iulie 1946, o adresă a Inspectoratului General Administrativ, Circumscripția a III-a Cluj, trimisă prefectului județului Năsăud, aducea la cunoștință că inspectorul general administrativ Dr. Traian Migia va fi prezent la Bistrița, în 23 iulie, „din ordin special al Ministerului Afacerilor Interne”. La ora 10 era convocată o conferință cu pretorii conducători de plasă, la care șeful Serviciului administrativ din prefectură trebuia să aducă un tabel nominal cu primarii și notarii din județ⁸⁹. În aceeași zi, subprefectul Anton Șirlincan a convocat printr-un ordin circular telefonic toți pretorii la conferință administrativă, subliniind că nu se admitea niciun motiv de lipsă. După cum rezultă dintr-un proces-verbal din 26 iulie, de la pretura Plasei Centrale, semnat de pretorul Traian Crișan, pe lângă probleme de administrație la conferința din 23 iulie inspectorul Traian Migia a trasat norme „în privința activității politice trebuind ca în conformitate cu noul spirit democratic să fie toți notarii înscrși într-un partid politic. S-au dat informațiuni în legătură cu activitatea politică a funcționarilor și trimiterea de note informative săptămânale”⁹⁰.

Dispozițiile date de către inspectorul Migia în privința implicării politice a primarilor și notarilor de partea BPD s-au reflectat și în discuțiile din Consiliul Politic Județean, convocat în 26 iulie la Prefectura Năsăud. Prefectul a pus în dezbatere situația notarilor și primarilor, „privind atitudinea și comportamentul politic în preajma alegerilor”. Rezoluția Consiliului Politic Județean în această privință a fost de a încredința membrilor componenți misiunea de a se interesa și a studia situația notarilor și primarilor „cu o atitudine politică nedefinită”, iar concluziile să fie prezentate în ședința următoare. În aceeași ședință a fost destituit viceprimarul din Căpari și primarii din Galații Bistriței și Aldorf⁹¹.

O comisie BPD care nu a lăsat în urmă multe urme a fost cea administrativă. Ea a executat misiunile infame ale „blocului democrat”: purificarea și epurarea întregului personal public. Criteriul unic de apreciere era supușenia față de guvernanți. La 17 iulie 1946, secretarul general al Comitetului Electoral Județean BPD, Flaviu Hodor, a trimis o circulară prin care 45 de instituții publice din județ erau somate să trimită la cabinetul prefectului, până în 19 iulie, câte un tabel cu toți funcționarii, „inclusiv oamenii de serviciu”, cu specificarea gradului și locului de muncă. Protopopiatele trebuiau să trimită tabele cu preoții din subordine și comunele unde slujeau. Biroul personalului din prefectură trebuia să trimită tabele cu toți funcționarii din instituție, din preturi, notariate, cei din CASBI, funcționari comunali, cei exteriori (cantonieri, picheri) etc. Tabelul Direcției Silvice trebuia să includă întreg personalul (ingineri, brigadieri, pădurari etc.). Inspectoratul Școlar avea obligația să nominalizeze funcționarii din instituție, pe toți profesorii și învățătorii din județ și educatoarele. Au mai fost avizate să trimită tabele cu personalul instituții precum: Tribunalul Năsăud, Parchetul Tribunalului Năsăud, Primăria Bistrița, Legiunea de Jandarmi, Oficiul Poștal etc.⁹² Ordinul trimis de Flaviu Hodor marchează debutul epurării sălbatice, la toate nivelele, în instituțiile publice. După primirea statului de funcții din instituțiile publice, trebuia verificată adeziunea la politica „partidelor democratice” și pornită apoi represiunea. Din 22 septembrie 1946, nu a mai fost nevoie de paliative, precum transferarea sau mutarea celor incomozi. Guvernul Groza a găsit soluția legală pentru destituirea celor care nu se încolonaseră încă sub flamura comunistă. Este vorba de o lege aparent inofensivă: „Statutul funcționarilor publici”.

Legea nr. 746 pentru Statutul funcționarilor publici, publicată în „Monitorul Oficial” din 22 septembrie, avea 136 de articole. În expunerea de motive, Petru Groza - președinte al Consiliului de Miniștri și ministru ad-interim la Ministerul Finanțelor - susținea că din fiecare capitol rezultă „characterul democratic al Statutului”. Art. 9 reglementa condițiile pentru ocuparea unei funcții publice. Condiția impusă la litera f) era următoarea: „să nu fi fost îndepărtat dintr-un serviciu public ca urmare a unei măsuri disciplinare, sau prin efectul legii de epurare pentru atitudini și fapte politice”. Articolul 82, litera h), obliga funcționarul public „să nu facă parte din grupări politice și asociațiuni antidemocratice”. Cum doar partidele din BPD erau socotite de către guvernanți ca democratice, rezultă obligativitatea funcționarului public de a nu fi în afara acestora. Reîncadrarea funcționarilor trebuia terminată în trei luni de la publicarea legii. Nu erau însă singurele paragrafe care puteau fi invocate pentru înlăturarea celor indezirabili. Statutul funcționarilor publici a dispus și constituirea de sindicate, care urmau să se afilieze Confederației Generale a Muncii⁹³. Prin aceasta vor fi transmise ordinele Partidului Comunist către funcționarii publici în momentele de mobilizare festivă.

89 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 51/1946, f. 140.

90 *Ibidem*, f. 155.

91 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 256, f. 132.

92 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 232, f. 302.

93 Vezi *Legea Nr. 746 pentru Statutul Funcționarilor Publici*, în „Monitorul Oficial”, CXIV, nr. 220 din 22 septembrie 1946.

În campania electorală a BPD s-au folosit și tehnici inovative pentru adunarea de informații, de tipul unor cercetări sociologice. Culegerea de informații de natură politică revenea și Legiunii de Jandarmi Năsăud, trecută și ea printr-un proces de verificare și epurare. Un prim chestionar statistic al localităților din județ a fost distribuit pentru completare organizațiilor PCR, iar centralizarea a fost făcută pe plase. Rubricile mai importante aveau următoarele cerințe: numărul locuitorilor, compoziția națională, compoziția politică a satului (în care se cerea a se completa separat numărul membrilor din organizațiile „democrate”), organizațiile politice reacționare, date asupra fruntașilor comunei (notarul, primarul, învățătorii, preoții, jandarmii, cooperatiștii), alți fruntași ai satului, necesitățile economice etc. Este posibil ca în urma prelucrării parțiale a acestor date la nivel județean să fi fost redactat raportul prezentat de Flaviu Hodor la conferința națională a BPD din 7-8 august 1946. În orașul Bistrița, conform chestionarului, cei mai mulți membri avea PSD (786) urmat de Frontul Plugarilor (640). PCR avea 167 membri iar PNP 97 etc. Notarul din Bistrița era trecut ca „reacționar”, preoții „toți reacționari”, șeful jandarmilor Man Ion era „rău” etc.⁹⁴ Luate în ansamblu chestionarele au putut forma și o imagine asupra „încrederii” populației în BPD. Nu în toate localitățile cei care au completat chestionarele au făcut însă și aprecieri asupra învățătorilor, primarilor, șefilor de post etc.

După cum s-a putut constata, primul obiectiv al BPD în privința autorităților locale a fost supunerea primarilor și notarilor. Notarii care au vrut să facă carieră și în regimul „democrat” s-au înclinat în fața atotputerniciei BPD, omagiul lor fiind mai important. Aveau și o acoperire legală: primiseră ordin de la inspectorul administrativ Traian Migia. La 17 august 1946 Comitetul Electoral Județean a trimis tuturor notariatelor o notă cu caracter „confidențial-secret”; până la 30 august trebuiau completate chestionare pentru fiecare localitate arondată, notarii fiind făcuți direct răspunzători de corectitudinea informațiilor. Chestionarul avea nouă rubrici cu cerințe asemănătoare celor completate de organizațiile locale PCR: locuitorii majori, numărul membrilor pe partidele politice din BPD, apartenența și activitatea politică a notarului, preoților, învățătorilor, șefului de post etc.⁹⁵

În urma ordinului Ministerului Afacerilor Interne nr. 608 din 10 aprilie 1945 schimbările și numirile de primari trebuiau făcute numai cu asentimentul organizațiilor FND. După formarea BPD, destituirile, confirmările și numirile de primari au trecut în sarcina partidelor componente, mai ales asupra consiliilor locale BPD. Un studiu al documentelor prefecturii referitoare la primari, perioada 1 ianuarie – 1 septembrie 1946, scoate în evidență instabilitatea cronică acestora. În primele nouă luni au demisionat sau au fost revocați 75 de primari din totalul de 110. Aproape că nu a fost ședință a Consiliului Politic Județean în care să nu fi fost schimbați primari.

În ședința Comitetului Electoral Județean din 27 august 1946 s-a făcut constatarea că multe organizații comunale BPD făceau propuneri de schimbare a unor primari fără să aibă avizul comitetelor politice comunale. De aceea s-a hotărât trimiterea unei circulare prin care să se atragă atenția că schimbările de primari trebuiau supuse spre cumpănire și judecată consiliilor politice comunale BPD care să adopte decizii în unanimitate. Până în 2 septembrie, când era convocată conferința administrativă, pretorii trebuiau să aducă eventualele propuneri acolo unde se impunea schimbarea primarilor și viceprimarilor⁹⁶.

Circulara prevăzută în CEJ a luat forma unui ordin al prefectului cu nr. 10450/1946, retrimis comunelor prin preturi. Se dispunea întrunirea comisiilor politice locale ale BPD care să decidă asupra menținerii, schimbării și numirii primarilor și ajutorilor de primari. Toți pretorii care au retrimis ordinul au dispus convocarea comisiilor comunale BPD cu scopul luării unei hotărâri, oricare ar fi fost ea. Comitetul BPD din Șieu Măgheruș a decis schimbarea primarului și ajutorului de primar; în Moruț s-a hotărât menținerea primarului și viceprimarului etc. Au fost și situații în care comitetele BPD nu au ajuns la un consens. În Vermeș reprezentanții PCR și cei a Frontului Plugarilor se găseau pe poziții diferite față de cei ai PSD și PNP. De aceea nu s-a luat nici o hotărâre. Rapoartele comitetelor locale BPD semnaleză și destule neînțelegeri între aliați, iar în unele cazuri procesele-verbale au luat forma unor denunțuri. Cele hotărâte pe plan local au fost trecute prin filtrul Comitetului Electoral Județean BPD în 3 și 4 septembrie, iar la 5 septembrie cu ordinul 10786/1946 prefectul Anton Șirlincan a dispus revocarea a 35 de primari sau ajutoiri de primari din 22 de comune. Cu același ordin au fost numiți în funcții 39 de primari sau ajutoiri de primari în 25 de comune. La 15 septembrie 1946, prefectul a trimis Direcției Administrației de Stat din Ministerul Afacerilor Interne o telegramă în care a raportat că la ordinul telegrafic al MAI nr. 36488 A/1946 în

94 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 9, f. 2.

95 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, f. 199. Vezi un chestionar tipărit în fond Prefectura județului Năsăud, dosar 450/1946, f. 62 verso.

96 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 10.

județul Năsăud au fost schimbați în lunile august și septembrie 37 de primari, pe motivul că nu corespundeau. Alți 7 erau în vizorul organizațiilor BPD, schimbarea lor fiind o chestiune de timp. Până la alegeri au mai fost schimbați nu 7, ci 19 primari⁹⁷. Pe partidele politice din BPD repartizarea primarilor în luna septembrie 1946, în comunele rurale, a fost următoarea:

Tabel. Repartizarea primarilor pe formațiunile politice din BPD⁹⁸

PLASA	FP	PCR	PSD	PNL	PNP	PNȚ	UPM	Total comune
Centrală	8	4	4	2	1	-	-	19
Șieu	19	-	-	-	-	-	-	19
Lechința	20	1	1	-	-	-	1	23
Bărgău	8	1	1	1	2	-	-	13
Rodna	9	1	-	-	-	-	-	10
Năsăud	17	3	-	4	-	-	-	24
Total județ	81	10	6	7	3	-	1	108

Frecvența schimbare a primarilor și viceprimarilor reflectă lipsa de aderență a BPD în mediul rural. Doritori de mărire se găsesc sub toate regimurile, însă ei, de cele mai multe ori, sunt percepuți de opinia publică ca niște simpli oportuniști. Chiar și în rapoartele PCR se face trimitere la mișmașurile economice și financiare pe care le-au săvârșit numeroși primari numiți sub guvernul Groza. Primarii BPD trebuiau să îndrepte prin exemplul lor civic populația localităților rurale înspre „blocul democrat”. Puțini și-au îndeplinit misiunea. Dacă BPD a reușit în unele locuri să-și creeze structuri de putere locală se datorește faptului că organizațiile BPD, prin comitetele electorale locale, aveau în atribuții definitivarea reformei agrare și împărțirea caselor absenteiștilor. La o conferință administrativă, prefectul Anton Șirlincan a făcut precizarea că orice comisie locală nu putea fi alta decât comitetul electoral BPD. Cei mai mulți primari au făcut parte din Frontul Plugarilor. Mulți dintre aceștia nu vor accepta însă poziția de simpli manipulanți ai opiniei publice. Un tabel nominal redactat de comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud în decembrie 1946, asupra căruia vom reveni, cuprinde și 41 de primari care au dat concursul lor „reacțiunii” în campania electorală și în ziua alegerilor.

Guvernul Groza și mandatarii BPD din județe nu au respectat nici măcar de fațadă necesara autonomie a instituțiilor județene și comunale. Într-un fel sau altul toți cei plătiți din bani publici trebuiau să se încoloneze entuziaști pe drumul „democrației” BPD-iste. În conferințele administrative de plasă din luna iulie s-a cerut înscrierea pretorilor și notarilor în partidele blocului. În luna septembrie au fost convocate conferințe administrative generale, pe plase, la care au fost invitați „toți notarii, primarii, funcționarii comunali, preoții, învățătorii și toți ceilalți funcționari publici”. Cu toate că au fost analizate numeroase probleme de tip economic și social, scopul principal a fost de a se transmite un semnal clar de înregimentare politică în BPD. În arhivele prefecturii s-au păstrat trei procese-verbale de la aceste întruniri, în plasele: Centrală, Lechința și Năsăud. Alături de prefectul Anton Șirlincan au fost prezenți toți șefii de autorități din prefectură și lideri din BPD. Întâmplător sau nu, cel care a încheiat dezbaterea cu necesarele concluzii a fost comunistul Flaviu Hodor, secretar general al Comitetului Electoral Județean BPD.

Conferința administrativă generală din plasa Lechința s-a desfășurat în 12 septembrie 1946, între orele 11-15,40. Prefectul a cerut participanților să fie obiectivi și să arate realitatea. Au luat cuvântul preoți, învățători, medici veterinari, primari, ingineri etc. Notabilitățile județene au ascultat toate păsurile, nu puține, iar apoi au indicat soluții pentru diversele probleme invocate. Cum momentul politic nu putea să lipsească, au apărut îndemnurile. Președintele sindicatului învățătorilor din județ, apreciind politica guvernului Groza, a subliniat că au fost puse la dispoziția învățătorilor 6 miliarde de lei în scopul aprovizionării. El a cerut „ca toată lumea să voteze Soarele”, semnul electoral al BPD, pentru „a ridica și întări neamul nostru”. Primarul Lechinței, Gheorghe Deceanu, președinte al Frontului Plugarilor pe plasă, a cerut „să se înregimenteze toți intelectualii în FP”. Flaviu Hodor a fost mai aluziv, spunând că problemele economice discutate în conferință „nu pot fi rezolvate fără factorul politic”. A filosofat pe tema bisericii, întrebându-se ce a făcut biserica pentru a opri decăderea morală a popoului român. A precizat, în calitate de membru PCR, că biserica nu era combătută, ci sprijinită de BPD. „Biserica să fie ridicată deasupra frământărilor politice” - a cerut Hodor. Acest fapt depindea de fiecare preot, care trebuia

97 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 357/1946, passim.

98 *Ibidem*, f. 8.

să ajute pe cei năpăstuiți și să se încadreze în munca de reconstrucție a țării. Trecând la rolul intelectualității și al școlii, a constatat că în școală nu s-a făcut educație culturală și patriotică. Altminteri nu-și putea explica rezistența la „organizarea poporului în linia patriotismului”. Pilda cea mai înaltă de patriotism democratic era primul ministru Petru Groza care a recâștigat definitiv Transilvania de Nord pentru statul român etc. După mai bine de patru ore, participanții s-au despărțit „într-o atmosferă de apropiere sufletească înviorătoare” – după cum a constatat scribul procesului-verbal⁹⁹.

În conferința administrativă generală a plasei Centrale, desfășurată la Bistrița în 10 septembrie, îndemnul de înregimentare în frontul BPD au fost mai directe. După salutul primpretorului Tiberiu Crișan și prezentarea programului de către prefect, a luat cuvântul Ștefan I. Pop – președintele Comitetului Electoral Județean al BPD. Acesta a cerut tuturor, „adică preoților, învățătorilor, notarilor, primarilor și celorlalți funcționari să se încadreze alături de guvernul Dr. Petru Groza”. A adus elogii primului ministru și a asigurat că „la noi în țară nu poate fi vorba de colhoz așa după cum se zvonește”. Flaviu Hodor a „clarificat” și aici legătura dintre PCR și Biserică și a susținut că era bine ca puterea să fie în mâna unui colectiv, evident BPD. A întărit și el faptul că în România nu va fi colhoz, pentru că guvernul garantase proprietatea mică și mijlocie etc.¹⁰⁰ Conferința administrativă a plasei Năsăud s-a ținut în 9 septembrie în sala festivă a societății Regna. Procesul-verbal de numai o pagină și jumătate menționează totuși faptul că Flaviu Hodor a prezentat o dare de seamă „despre mersul blocului partidelor politice în alegeri” și că a cerut „concursul tuturor autorităților administrative și celor prezenți”¹⁰¹. La încheierea ciclului de conferințe administrative, în ședința Comitetului Electoral Județean din 13 septembrie, în prezența lui Gheorghe Nechiti, delegatul Comitetului Electoral Central, Flaviu Hodor a făcut un raport, arătând rostul conferințelor din ultimul timp „cu participarea tuturor intelectualilor din plasă și situația epurărilor”¹⁰².

Supuși presiunilor de tot felul, îndemnați a se ralia BPD dar și amenințați cu epurarea, funcționarii publici au început a ceda. Mulți dintre ei au căutat scăpare în PSD chiar în iulie-august, tactică sesizată de Comitetul Județean PCR, care aprecia în raportul pe luna august 1946 că în conferințele administrative „greșit s-a pus problema: nu de schimbarea atitudinii lor, ci de încadrare în unul din partidele blocului”¹⁰³. În ședința Comitetului Electoral Județean din 3 septembrie 1946, reprezentantul PSD în acest organism, Ioan Vermeșan a propus ca toți funcționarii care s-au înscris în unul dintre partidele BPD să nu mai fie supuși operațiunii de purificare. În cazul în care nu ar exista motive grave, să fie lăsați în pace. Flaviu Hodor, reprezentantul PCR, a fost însă de părere ca „fiecare caz de epurare să fie luat și judecat individual”. Ținând cont de faptul că Hodor era și secretarul general al CEJ al BPD, părerea acestuia avea mai multă greutate¹⁰⁴. Epurarea fusese executată deja în procent de 75% la 15 august, conform unui raport de activitate al PCR. Destituirea funcționarilor de la toate nivelele invocând motive politice reale sau inventate îi transforma însă pe aceștia în adversari electorali ai BPD. De asemenea, cadrele militare scoase din armată deveneau inevitabil „elemente active ale reacțiunii”, după o expresie patentată de „Scânțea”.

Regimul instaurat la 6 martie 1945 nu a inspirat încredere intelectualității rurale, mai ales preoților și învățătorilor. În primăvara anului 1946, rapoartele PCR indicau că 95% dintre intelectualii satelor erau „reacționari”. Neutralizarea acestora, dacă nu atragerea în tagma puterii, a fost permanent în atenția BPD. Încă

99 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 51/1946, ff. 207-208. Primarul Lechinței, Gheorghe Deceanu, a fost arestat în 26 august 1948. Într-un memoriu din 31 decembrie 1948, acesta scria că era acuzat de „una crimă de omor”, săvârșit în toamna anului 1944, „jaf la drumul mare” etc. Până la data arestării, a avut însărcinări pe linia Frontului Plugarilor și PMR „pentru democratizarea județului și muncă de lămurire și popularizarea înaltelor figuri din actualul guvern”. ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 30, f. 254.

100 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 51/1946, ff. 225, 230.

101 *Ibidem*, f. 223. În raportul de activitate al Frontului Plugarilor pe luna septembrie 1946 se scriau următoarele: *În decursul acestor luni în legătură cu Prefectura s-au organizat conferințe administrative pe plasă unde au luat parte ca invitat toate autoritățile: preoți, notari, învățăcei, pădurari, jandarmi, primari, comitetul de R[eformă] A[grară], comitetul de plasă și alte personalități ale plasei respective unde reprezentantul nostru și a Blocului a arătat programul nostru, situația politică prezentă și conjunctura politicii noastre în viața politică prezentă din Europa. Ținându-se seamă cu aceste conferințe au fost provocate în așa fel că au luat parte chiar și reacționari, problema încadrării și mersului pe linia democrată li s-a pus categoric și arătându-le hotărârea noastră de a lupta pentru această democrație au fost invitați pe față de a se încadra și ei până nu e prea târziu.* ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Frontului Plugarilor, dosar 1, f. 10.

102 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 23.

103 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 30.

104 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 15.

în vara anului 1945, Comisia Centrală de Informațiuni pentru purificarea aparatului de stat a cerut legiunilor de jandarmi să facă cercetări asupra activității politice a corpului profesoral și să trimită rapoartele la București. Un an mai târziu, aceeași instituție din Ministerul Educației Naționale, cu ordinul 39740/1946, a cerut Comitetului Electoral Județean BPD relații cu privire la activitatea politică a următorilor învățători: Vrabie Constantin, Ducu Ilie, Sofalvi Blasiu, Moldovan Nicolae, Rednic Ioan, Jucan Leontina, Blaga Ioan, Ludușan Gherasim și N. Ianul¹⁰⁵. Numiții făcuseră obiectul unui raport al secretarului politic al PCR, Dimitrie Lungu, în august 1945. Sofalvi Blasiu fusese inspector școlar în perioada Dictatului de la Viena; majoritatea celorlalți fuseseră refugiați, iar după întoarcerea din refugiu în primăvara anului 1945 deveniseră cunoscuți ca „maniști” sau „șovini”. Moldovan Nicolae era secretar general al Partidului Național Țărănesc pe județul Năsăud. Membrii CEJ au trimis cauza spre cercetare și raport Comisiei administrative a BPD. Învățătorul Rednic Ioan din Dumitra s-a înscris în PCR în august 1946, fiind trecut pe lista cu președinții secțiilor de votare. Dispoziții pentru raportarea activității politice a învățătorilor au venit și pe filiera Inspectoratului General al Jandarmeriei. La 18 septembrie 1946, Legiunea de Jandarmi Năsăud a trimis sectoarelor de jandarmi ordinul circular 2000, în conformitate cu ordinul IGJ nr. 38296/1946. Se dispuneau cercetări și rapoarte detaliate „asupra antecedentelor și actuale activități politice” a 25 de învățători și 11 preoți. Pentru persoanele nominalizate în ordin existau „informațiuni că ar avea atitudine antidemocratică”. Rapoartele trebuiau să fie trimise la Bistrița până la 25 septembrie¹⁰⁶.

Dacă pe învățătorii și profesorii cunoscuți a avea alte opinii politice decât cele „democratice” îi păștea destituirea, guvernării erau interesați de cei mai zeloși, aflați pe linia „Blocului”. La 5 septembrie 1946, cu ordinul nr. 1298 și mențiunea „confidențial”, Aurel Potop, ministru subsecretar de stat în Ministerul Educației Naționale, a cerut „D-lui Președinte al Consiliului BPD” din Județul Năsăud să trimită de urgență informații despre profesorii din județ. Trebuia trimisă o listă cu numele tuturor profesorilor titulari din județ de la toate școlile secundare, care să fie trecuți „în ordinea prestigiului”. Trebuia menționat în dreptul fiecăruia „dacă acționează pe linia Blocului (cărei grupări politice aparține), dacă este neutru sau activează pentru opoziție”, de asemenea, școala și specialitatea. Trebuia trimis și un tabel cu profesorii suplinitori, dar numai cu cei care activau în partidele politice din BPD. Documentația trebuia să aibă avizul întregului „Consiliu BPD” și să fie trimisă la cabinetul ministrului în timp de o săptămână¹⁰⁷. Ministrul Potop nu a descoperit și rostul acțiunii sale, cu evidente motivații politice.

Treptat, în cursul lunilor septembrie-noiembrie 1946, mare parte din învățători și profesori au depus armele. Unii au trecut chiar în tabăra BPD, înscriindu-se în PCR. Dintre aceștia, Gheorghe Mănarcă din Pietriș, Augustin Rusu din Mintiu și Aurel Flămând din Susenii Bârgăului au fost numiți președinți ai secțiilor de votare. În ședința CEJ din 11 octombrie, Aurel Angheluș, reprezentând PNL Tătărăscu, a atras atenția că doi profesori cunoscuți, Nicolae Mute și Lucian Valea, s-au înscris în una din „organizațiile democratice” nu din convingere, ci fiindcă primiseră cuvânt de ordine din partea PNȚ Maniu, pentru a fi scutiți de neplăceri. CEJ a decis ca aceștia să fie supravegheați și „puși în situația de a vorbi maselor dublați”, de a da declarații că au rupt cu vechile partide, declarații care să poată fi publicate¹⁰⁸. (Poetul Lucian Valea, participant la adunarea național-țărănistă de la Năsăud din 28 aprilie 1946, s-a înscris în PCR, fiind însă „demascată” la o adunare electorală în martie 1948, iar apoi, în august, exclus pentru activitatea „antidemocratică” de după 23 august 1944). În raportul CEJ din 25 septembrie 1946 către Comitetul Electoral Central s-a menționat și faptul că după conferințele administrative intelectualitatea rurală a căutat o apropiere de BPD și în mare parte s-a integrat¹⁰⁹.

O măsură prin care regimul a susținut că urmărește creșterea prestigiului învățătorilor și profesorilor a fost încadrarea lor în rândul funcționarilor publici. Trecerea lor prin lege în tagma funcționarilor publici îi făcea vul-

105 *Ibidem*, f. 8.

106 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 110, f. 215.

107 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 232, f. 4.

108 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 33.

109 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 235, f. 233. Fragmentul din raport este următorul: *Pentru a putea determina o apropiere și a stabili un contact cu intelectualii satului s-a inițiat organizarea unor conferințe administrative pe plăși cu notarii, primarii și ceilalți șefi de instituțiuni la care au luat parte și reprezentanții Blocului, și unde pe lângă discutarea problemelor de ordin stric local și soluționarea lor s-a făcut și o expunere politică precum și o prelucrare a Platformei-program. Aceste conferințe au avut un efect bun pentru motivul că s-a putut clarifica poziția Blocului față de diferitele probleme ce constituiau punctele de propagandă ale reacțiunii și mai ales pentru faptul că s-a creat posibilitatea reprezentanților Blocului de a lua contact cu intelectualii satelor care refuzau să vină la întrunirile politice. După aceste conferințe o mare parte din acești intelectuali au încercat o apropiere de noi și în mare măsură s-au încadrat.*

nerabili la presiunile sistemului. Statutul funcționarilor publici avea suficiente plase prin care cei „nedemocrați” puteau fi reduși la tăcere. Problema preoților era mai spinoasă. Se putea și, cu siguranță, s-au făcut intervenții la episcopul Iuliu Hossu pentru ca cei mai vocali dintre preoții greco-catolici să fie reținuți în predicile lor. Predici anticomuniste au fost menționate în rapoartele PCR până la interzicerea PNT, în iulie 1947. Atitudinea net anticomunistă a preotului Lazăr Sângeorzan din Rodna a fost consemnată în mai multe rapoarte ale Comitetului Județean PCR și ale Jandarmeriei. Apoi, preoții a fost atenționați de către oficialitățile județene. În prima decadă a lunii octombrie 1946, prefectul Șirlincan a convocat pe toți preoții din plasa Rodna „cu care s-a întreținut în-deaproape în diferite probleme și mai ales acea electorală”. Întâlnirea a avut loc într-o „oarecare atmosferă de înțelegere”¹¹⁰. Declarațiile uneori stridente ale puterii, de iubire față de monarhie și Biserică, nu au avut efectul scontat. Preoții știau din experiență ce se ascundea în spatele atitudinii de falsă deferență. În 6 august 1946, în clădirea Protopopiatului greco-catolic Bistrița a avut loc o ședință a conducerii județene a Partidului Național Țărănesc. Protopopul Ioan Petringel era un membru important al PNT. Sala în care se adunase delegația a fost luată cu asalt de muncitori ceferiști și devastată, iar participanții împrăștiați. Inițiatorul și organizatorul actelor de vandalism a fost Partidul Comunist din Bistrița. Câțiva preoți au trecut totuși de partea puterii încă din anul 1946. Preotul Gheorghe Zagrai era membru în Comitetul Județean al Partidului Național Popular, ajuns mai târziu protopop, în 1948, la integrarea greco-catolicilor. Un preot din Telciu, Valeriu Henciu, s-a raliat BPD la 15 octombrie, trimițând o telegramă prefectului prin care îl anunța că organizația țăranilor din localitate a hotărât să se alăture „blocului democratic”, pentru a fi „pe linia marilor înfăptuiri”. Organizația național-țăranistă din Telciu trecuse la PNT Alexandrescu.

Ordinele de subordonare totală a administrației publice intereselor electorale ale BPD au venit pe filiera Inspectoratului General Administrativ, fiind transmise prefecturilor. Cele de implicare a legiunilor de jandarmi în campania electorală au fost ordonate de Inspectoratul General al Jandarmeriei, încă de la începutul anului. Ordinul 34 de informațiuni al IGJ, trimis Legiunii de Jandarmi Năsăud cu ordinul 1407 din 17 ianuarie 1946 al Inspectoratului de Jandarmi Cluj, făcea referire la „agenții propagandiști și sabotori ai partidelor și organizațiilor reacționare”. Aceștia ar fi profitat de greutățile materiale ale țării, îndemnând populația să vândă produsele la preț de speulă. De asemenea, îi îndemnau pe cetățeni ca la alegeri să nu voteze Partidul Comunist Român sau organizațiile din FND, susținând că doar eșecul acestora ar salva țara de ruși, comunism și sărăcie. Ordinul IGJ trebuia să ajungă până la posturile de jandarmi, pentru a se lua puteau lua măsuri de identificare a tuturor celor care și-ar fi pus în plan „să compromită” în acest fel guvernul¹¹¹. Că înregimentarea jandarmeriei intereselor electorale ale comuniștilor era dispusă de la cele mai importante nivele reiese și din ordinul circular secret nr. 266 din 26 februarie 1946. Nicolae Dumitrescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud, a cerut ca până la 20 martie fiecare sector și post de jandarmi să redacteze un studiu amănunțit care să cuprindă și „manifestările izolate sau colective, care direct sau indirect ating siguranța de Stat, ordinea publică și regimul de Stat”. Aproape pe patru pagini era indicată structura studiului. Printre altele, se cereau informații de ordin politic cu referire la partidele politice din județ, conducătorii, mijloacele de propagandă, tabele cu funcționari și orientarea lor politică etc.¹¹²

În apropierea alegerilor, ordinele Inspectoratului General al Jandarmeriei au devenit mai precise. La 7 august, cu ordinul nr. 30096, IGJ impunea unităților din subordine „identificarea mașinilor care transportă propagandiști reacționari”. Numerele acestor mașini trebuiau raportate direct IGJ și Inspectoratului de Jandarmi Cluj¹¹³. La 14 august 1946, Direcția Siguranței și Ordinii Publice a emis ordinul nr. 37026 prin care legiunile de jandarmi erau făcute responsabile de menținerea ordinii în mediu rural în timpul campaniei electorale. Comandanții de legiuni trebuiau să observe starea de spirit și atitudinea față de alegeri a populației rurale. Trebuia cunoscut felul cum

110 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 35.

111 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 165, f. 1.

112 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar, 149, ff. 2-3. *Se va face situația fiecărei grupări politice: tabele nominale pentru conducători și numeric membrii, separat pe comune. Compunerea comitetului central de la Bistrița se va primi de la Legiune iar pentru cel local datele se culeg de post. Tabelele cuprind nume și prenumele, domiciliul, profesiunea ce o are ca funcționar, organizația politică în care a fost înscris până în 1945. O anexă a mijloacelor de propagandă pe fiecare grupare, diverse cuvântări auzite, în rezumat. Una fișă pentru fiecare conducător al grupării politice asupra lui ca om, starea civilă, data intrării în grupare, profesiunea, atitudinea față de populație. Majoritatea acestor date se pot obține de la primării, din registrul de stare civilă în mod discret, sub pretext că se verifică situația militară a anumitor locuitori. Un studiu la fiecare organizație asupra cauzelor care au forțat populația să adereze mai mult la o anumită organizație decât la alta. Etc.*

113 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 207, f. 50.

activau partidele, cum era percepută Platforma-program a BPD față de programul opoziției, cum puteau fi aduse „masele” pe linia „democratică”, care era situația pe regiuni în privința intenției de vot etc. Trebuiau identificate mijloacele de acțiune ale opoziției, dacă își organiza echipe înarmate, persoanele intrate în componența acestor echipe etc. Toate informațiile trebuiau raportate săptămânal, pentru a se ști adevărata situație a BPD în ceea ce privește succesul în alegeri¹¹⁴.

În aceeași ordine de idei, Direcția Generală a Poliției, Direcția Poliției de Siguranță a transmis în județ, prin Inspectoratul Regional de Poliție Cluj, ordinul nr. 23000 S din 29 august 1946 cu privire la aspecte de siguranță în campania electorală. La punctul I - *Verificarea informațiilor* - trebuia să se procedeze cu toată discreția pentru a se cunoaște „efectivele pregătite pentru acțiunile de dezordine de care dispune fiecare partid din opoziție”, componența acestora, comandanții, organizarea etc. Trebuia cunoscută situația invalizilor, studenților și elevilor implicați în politică împotriva BPD, a militarilor trecuți în rezervă și care s-au pus la dispoziția opoziției etc. Punctul II se referea la *Măsuri preventive* iar punctul III *Măsuri represive*. Manifestațiile de stradă nu erau permise fără aprobarea poliției. În fiecare reședință de județ trebuiau constituite echipe mobile de intervenție. Se trasau directive pentru instruirea unităților de intervenție, metodele de acțiune etc.¹¹⁵

La 17 septembrie 1946 șeful Poliției Bistrița, Gheorghe Iorga, a raportat executarea ordinului nr. 23000 S Inspectoratului Regional de Poliție Cluj. În județ a luat ființă „Unitatea Mobilă de Intervenție constituită din două eșaloane”, s-au luat măsuri pentru înarmarea corespunzătoare și asigurarea ei cu muniție etc. Se menționa că în raza Comisariatului de poliție Năsăud personalul era insuficient și nu va putea face față incidentelor din campania electorală. Se solicita cel puțin încă un pluton de jandarmi, „pentru menținerea ordinii și siguranței în alegeri și pentru alegeri”. Aceasta deoarece climatul politic era unul special „determinat de numărul de elemente reacționare din acea localitate, în speță cele două partide Național Țărănesc Maniu și Național Liberal Brătienist”. Pentru menținerea ordinii nu se putea lua contact decât cu pretorul Victor Porcius și organizațiile locale BPD. De aceea, se impunea schimbarea judecătorului-șef Traian Chitul și a sublocotenentului Gheorghe Gaburici - element „lipsit de atașament față de democrație” – adjunctul comandantului Legiunii de Jandarmi Năsăud. Din informațiile deținute rezulta că partidele istorice erau hotărâte să treacă la acțiune, la manifestații de stradă, în cazul în care s-ar fi împiedicat exercitarea liberă a votului. Pe de altă parte, se raporta că nu era exclus ca numeroase arme să fie deținute în mod clandestin de către locuitorii din Parva, Leșu, Ilva-Mare și Cușma, majoritatea locuitorilor fiind membrii ai PNȚ Maniu¹¹⁶.

În timp ce împotriva partidele istorice erau pregătite unități de intervenție, grija pentru partidele blocului ajungea la cele mai înalte nivele în Ministerul Afacerilor Interne. La 25 august 1946, Direcția Siguranței și Ordinii Publice din Inspectoratul General al Jandarmeriei a trimis spre executare Legiunii de Jandarmi Năsăud ordinul secret cu nr. 37333. În urma unei adrese a Direcției Generale a Poliției cu nr. 18681, din 21 august 1946, se dispunea să se verifice și raporteze asupra nemulțumirilor existente în organizația județeană a Frontului Plugarilor. În nota anexată se făcea constatarea că președintele Frontului Plugarilor Octavian Budușan, în același timp secretar general al FND, demisionase de circa două luni; secretarii Filip și Năsăudean au părăsit Frontul Plugarilor din motive personale; astfel, partidul a ajuns pe mâna a doi studenți „fără experiență politică și fără rădăcini în masele populare”. „Din cei 16000 aderenți pe județ ai FP majoritatea membrilor sunt nemulțumiți și se simte o vie mișcare, fiecare motivând că actualul guvern nu le face dreptate și că impozitele fixate sunt exagerate”. O altă cauză pentru care țăranii părăseau Frontul Plugarilor era propaganda partidelor istorice. Apoi, în discuțiile cu țăranii, percepătorii ar fi spus că impozitele erau de cinci ori mai mari față de anul anterior. După demisia lui Budușan numeroși țărani refuzau să mai activeze „spunând că nu se știe ce timpuri mai vin” etc.¹¹⁷

114 Vezi ordinul nr. 37026 din 14 august 1946 în: Virgil Țărău și Ioan Marius Bucur, *Strategii și politici electorale în alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946*, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 1998, p. 202-204. În județ ordinul a venit pe filiera Inspectoratului de Jandarmi Cluj (ordinul nr. 926/1946), fiind retrimis de către Legiunea de Jandarmi sectoarelor, cu nr. 1070/1946.

115 ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 4, ff. 43-47.

116 *Ibidem*, ff. 34-35. Șeful Comisariatului de poliție Năsăud a raportat la 12 septembrie 1946 Poliției Bistrița următoarele: *Avem onoare a vă raporta că în acest oraș nu putem lua contact cu magistrații pentru executarea și luarea măsurilor pentru sezonul alegerilor, întrucât nu prezintă încredere și nu se încadrează în spiritul vremii de azi. Pentru care vă rugăm să binevoiți a interveni locului în drept pentru a se dispune trimiterea unui magistrat din alt oraș pentru alegeri.* *Ibid.* f. 36.

117 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 52, ff. 187-188.

Comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud a ordonat șefilor de sectoare ca până la 15 septembrie să facă rapoarte pe baza notei anexate ordinului IGJ. Care era starea Frontului Plugarilor în opinia șefilor sectoarelor de jandarmi? Șeful sectorului de jandarmi Bistrița a raportat că în urma investigațiilor personale a constatat că populația avea mare încredere în Octavian Budușan, iar „locuitorii își pun întrebarea că dacă Dr. Budușan nu simțea ceva rău nu ar fi demisionat”. Pe aceste considerente, deși au rămas înscrși în FP mulți locuitori, „nu se mai poate pune bază mare de încredere pe ei”. Demisia celorlalți membri a adâncit nemulțumirea majorității membrilor FP, simțindu-se o vie mișcare în direcția partidelor istorice, „totuși nu se manifestă pe față”. Nu se confirma informația că percepții ar fi spus că impozitele erau de cinci ori mai mari. Reforma agrară era privită cu neîncredere, datorită nesiguranței în privința loturilor primite și a lipsei de moralitate a celor din comisiile de reformă agrară. Plutonierul major Gheorghe Bădiceanu - comandantul sectorului de jandarmi Năsăud - a raportat că activitatea Frontului Plugarilor era inexistentă, membrii Frontului Plugarilor „nu mai depun nici o activitate”. O parte au demisionat și s-au înscris în PCR. Starea de spirit a membrilor FP era stăpânită de neîncredere, așteptând „desfășurarea alegerilor”. Din partea partidelor istorice nu se observa niciun fel de propagandă, „totul se face tacit și de la om la om”. Șeful sectorului de jandarmi Lechința a confirmat nemulțumirile țărănimii privind demisia lui Budușan, care se bucurase de mare popularitate și simpatie. Totuși, criza fusese depășită prin faptul că la conducerea Frontului Plugarilor a ajuns președintele Camerei Agricole, și acesta bucurându-se de încredere. Numărul membrilor nu a scăzut, ci a crescut. Zvonul privind impozitul agricol a circulat și în plasa Lechința, însă la conferința administrativă din 12 septembrie, în prezența prefectului și a celorlalte autorități, controlorul financiar Pavel Popa a explicat că impozitele „s-au mărit în toate ramurile de impunere și nicidecum numai impozitul agricol”. Impozitul agricol crescuse foarte puțin. Nu se confirma că agenți ai partidelor istorice ar fi încercat să creeze nemulțumiri. Șeful sectorului de jandarmi Rodna a raportat că în 8 septembrie a avut loc o ședință a secretarilor din organizațiile FP din plasă, toți fiind nemulțumiți că membrii lor se înscriau și în alte partide¹¹⁸.

Îngrijorările privind cel mai mare partid din BPD, reflectate în sarcinile trasate Legiunii de Jandarmi Năsăud, nu pot fi nici măcar întrezărite în rapoartele de activitate ale Frontului Plugarilor. În luna iulie, activitatea se desfășurase într-un ritm „aproape perfect”, într-o atmosferă prielnică BPD, singurul element care mai opunea o rezistență în calea muncii FP fiind clerul – conform raportului de activitate al FP din 27 iulie 1946. Totuși, în urma unei dispoziții a episcopului Iuliu Hossu, preoții se repliaseră pe poziții de neutralitate, unii devenind chiar favorabili unor membri din PSD, care susțineau însă că Frontul Plugarilor era o anexă a PCR, având și o conducere foarte slabă. În raportul pe luna august, nemulțumirile conducerii Frontului Plugarilor erau cauzate de un aliat, Partidul Național Popular, care s-a folosit de imaginea FP pentru a-și asigura clientela politică. O eroare de „tact” săvârșise chiar prefectul Anton Șirlincan, președinte al PNP, care a dat un ordin tuturor notarilor „să raporteze în scris despre toți reacționarii notorii și comunele lor”. Prefectul nu a ținut seama că mai existau notari „nedevoțați”, dând astfel posibilitate „conducătorilor reacțiunii” să afle „intențiile noastre referitor la ei”. Raportul de activitate pe luna septembrie consemnează că „zvonurile care au circulat în legătură cu Frontul Plugarilor” au fost înlăturate, persistând doar tema că Frontul Plugarilor avea programul PCR în privința proprietății particulare¹¹⁹. Liderii Frontului Plugarilor aflaseră, cu siguranță, de informările pe care au trebuit să le înainteze comandantului sectoarelor de jandarmi, chiar dacă le-au expediat la capitolul „zvonuri”. În documentele lor nu se face nici o trimitere la pierderile de imagine suferite prin demisia lui Budușan, la începutul anului 1946, ori a lui Valentin Filip, menționat în luna august ca deținând funcția de secretar cu probleme economice. Ca un român „imparțial”, Valentin Filip, controlor statistic al județului, era înscris și în PNP și PCR, în luna iunie deținând în PNP funcția de secretar, iar în PCR responsabil al sectorului financiar, în martie 1947. Cu privire la FP ar mai fi de remarcat doar iacobinismul lor de neofiți în privința administrației: trimiterea de note informative doar după terminarea epurării.

În Partidul Național Popular erau înscrși numeroși funcționari județeni: prefectul, secretarul general din prefectură, pretori, notari, medici etc. Efortul pentru lărgirea bazei partidului, chiar în detrimentul unor aliați, nu a trecut neobservat. La 30 august 1946, conducerea județeană a PNP a elaborat un raport de activitate, care urma să fie prezentat la ședința Comitetului Central al PNP din zilele de 5-6 septembrie 1946. Mai importante, în document, sunt estimările privind raportul de forțe din campania electorală. În opinia conducătorilor PNP, deci

118 *Ibidem*, ff. 190-194.

119 ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Frontului Plugarilor, dosar 1, ff. 6-10.

și a prefectului Șirlincan, raportul de forțe dintre opoziție și BPD era următorul: Opoziția 30%; BPD 30%, neutri 40%. În cadrul opoziției, PNT Maniu era creditat cu 80%, față de 20% PNL. Raportul de forțe din interiorul Blocului Partidelor Democratice era evaluat la următoarele date procentuale: PCR 10%, PSD 15%, Frontul Plugarilor 25%, PNL Tătărescu 10%, PNP 25%¹²⁰.

Prima zi de propagandă electorală comună a BPD pe teren a fost 1 septembrie; s-a dovedit a fi însă un fiasco, doar una din cele două mașini RATA a ajuns până la Năsăud, unde din pricina neînțelegerilor dintre aliați nu s-a mai continuat drumul spre Salva, propagandiștii reîntorcându-se la Bistrița. Pentru a se putea desfășura o propagandă adecvată, cu membri de partid mai răsați, Comitetul Electoral Județean a cerut Comitetului Central Electoral, la 14 august, să intervină pe lângă mai multe ministere pentru a se aproba scoaterea acestora din producție. Tabelul anexat cererii cuprindea 10 membri PCR, trei dintre ei având terminată școala de propagandiști ai BPD de la București: perceptorul Victor Hadjicoli, pregătit politic în Uniunea Sovietică, învățătorul Ioan Casian și grefierul Ioan Cotruță. Nu au fost singurii pentru care s-a intervenit la București. În aceeași zi, Comitetul Central Electoral al BPD a trimis o adresă Comitetului Electoral Județean prin care făcea cunoscut că Ministerul Justiției aprobase deja scoaterea din producție a funcționarilor Gheorghe Bolgar, Vasile Sprânceană și Gheorghe Neagu de la Judecătoria Bistrița¹²¹.

La 13 septembrie, Comisia de propagandă a BPD a adoptat programul de activitate al activiștilor care trebuiau să plece pe teren. La reîntoarcere, aceștia trebuiau să prezinte o notă informativă asupra problemelor de la sate: casa alegătorului, comitetele locale BPD, partidele istorice, activitatea primarului, notarului, preotului etc. Pentru sâmbătă, 14 septembrie, au fost planificate adunări la „casa alegătorului” în cinci comune din plasa Rodna, unde activiștii trimiși de la Bistrița (câte unul de fiecare partid din BPD) trebuiau să prelucraze Platforma-program, să explice legea electorală, realizările guvernului etc. La Rodna au fost planificate să vorbească alegătorilor figurile centrale ale „blocului democrat”: Ștefan I. Pop, Hodor Flaviu și Anton Șirlincan – prefectul județului. Nu avem însă certitudinea că s-au deplasat măcar în comună. Alți propagandiști trebuiau să plece duminică, 15 septembrie, în localitățile plasei Bârgău¹²².

În comuna Maieru din cei șase activiști planificați a ajuns doar Nicolae Novac – președintele Comisiei transporturi. Raportul acestuia este o dovadă clară a lipsei de aderență a ideilor și programului BPD în mediul rural. În Maieru, „casa alegătorului” fusese amenajată în localul primăriei. Singura formațiune politică din BPD era Frontul Plugarilor cu 50-60 de membri, „dar nici pe aceștia toți nu se poate conta”. PCR avea un singur membru, „prietenul Bocșa”, care era și responsabilul „casei alegătorului”. Situația partidelor istorice era superioară față de BPD. În urma contactului cu preotul, notarul, învățătorul și circa 40-50 de oameni, Novac s-a convins de următoarele nemulțumiri: în propagandă electorală au fost trimiși oameni pe care locuitorii nu-i cunoșteau și nu le inspirau încredere; responsabilul „casei alegătorului” fusese condamnat pentru spionaj la cinci ani închisoare; primarul era abuziv; în comitetul comunal BPD erau oameni „cu un trecut mult sau mai puțin pătat”; medicul de circumscripție Weinberger din Rodna (Vasile Vianu – secretarul PCR de plasă) nu conținea cu amenințările; nimeni nu s-a ocupat de nevoile celor mai năpăstuiți din comună care aveau încă susținătorii de familie deportați în Germania etc.¹²³

Situația era asemănătoare în zona sudică a județului. În zilele de 25-28 septembrie a fost trimis în campanie electorală în localitățile Corvinești, Matei, Bidiu și Enciu, cu o caravană cinematografică, Ioan Lazăr - membru în conducerea Frontului Plugarilor. În cele trei rapoarte, agramate, înaintate Comitetului Județean BPD, s-a menționat situația politică generală, numărul votanților, atitudinea primarului, notarului, preoților etc. În comuna Corvinești situația era „foarte proastă”. Primarul Borgovan Mihail nu manifesta niciun fel de interes față de bunul mers al localității. Existau foarte mulți „reacționari” chiar și numai din cauza primarului. Cei doi preoți (ortodox și greco-catolic) erau șovini, făceau politică „reacționară”, împotriva guvernului. Notarul, secretarul și președintele FP pe localitate erau destoinici, mobilizând populația la filmele proiectate. Comuna nu fusese vizitată de „aproape nimeni”, fiind considerată periculoasă. Din discuțiile cu țărani, Ioan Lazăr a aflat că se temeau numai de colhoz. La vizionarea filmelor nimeni nu a avut curajul să strige împotriva guvernului. Pentru Enciu și Bidiu s-a făcut o singură proiecție, localitățile fiind apropiate. Situația BPD era mai bună în Enciu, mai proastă în

120 ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Partidului Național Popular, dosar 1, f. 7.

121 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 232 passim.

122 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, passim.

123 *Ibidem*, ff. 125-126.

Bidiu. Primarul din Enciu nu activa în niciun fel, iar oamenii erau de acord „să înșcinbe”. Primarul din Bidiu era frontist, dar aproape toată comuna era „reacționară”. Preoții erau, amândoi, „reacționari”. Nu s-au strigat lozinci maniste chiar dacă cei din Bidiu „au avut curajul și chiar intenția”; au fost însă împiedicați de membrii FP din Enciu. În localitatea Matei situația era „bunișoară”. Populația era mixtă, români și maghiari. Preotul maghiar era șovin iar cel român, rău, neacceptând guvernul Groza. Notarul și învățătorii erau „corespunzători”, cu un semn de întrebare față de învățătoarele înscrise în UPM¹²⁴.

Un subiect asupra căruia BPD a insistat în mod deosebit în campania electorală a fost reforma agrară. În județul Năsăud exproprierea a vizat aproape numai proprietățile sașilor absenteiști. Împărțirea titlurilor de proprietate a fost proiectată ca un spectacol regizat de către Comitetul Electoral Județean, la Bistrița fiind prezent în 22 septembrie 1946 ministrul Romulus Zăroni. Înmânarea documentelor s-a făcut pe stadionul orașului. După un Te-Deum și intonarea imnului regal și a celui sovietic au avut intervenții diverse personalități din BPD. A urmat la cuvânt Romulus Zăroni care a înmănat personal un număr oarecare de titluri de proprietate. După încheierea festivă, în parcul orașului au avut loc concursuri de coruri și dansuri populare. Prefectul Șirlincan a continuat însă după amiază predarea titlurilor de proprietate pe arena sportivă¹²⁵.

A doua conferință pe țară a președinților și secretarilor comitetelor electorale județene s-a desfășurat la București în 25-26 septembrie 1946, cu scopul declarat de pregătire a planului de activitate până la alegeri. Raportul de activitate pentru județul Năsăud a fost prezentat, din nou, de către comunistul Flaviu Hodor, fapt menționat în „Scânteia” din 26 septembrie. Hodor a insistat asupra reconstrucției în județ și a cerut schimbarea conducerii de la „Regna”. În raportul de mai bine de șase pagini, s-a subliniat că fuseseră înființate „case ale alegătorului” în 107 comune din cele 110 existente, iar situația politică a BPD se îmbunătățise, răsturnându-se raportul de forțe în plasele considerate „reacționare”. Doar plasa Rodna rămânea încă sub controlul partidelor istorice. Influența electorală a BPD în județ era estimată la 65%. Au fost menționate schimbările de primari, conferințele administrative, colaborarea în cadrul BPD, importanța zilei de 22 septembrie când au fost înmânate titlurile de proprietate. S-a făcut referire la activitatea Comisiei financiare care a reușit să strângă donații de peste 12 milioane de lei, mai având de încasat din donații încă 7 milioane lei. Comisia electorală a BPD din județ „a controlat întocmirea listelor electorale dând atribuțiuni concrete comitetelor BPD sătești, care au luat parte activă împreună cu primarii la întocmirea acestor liste”. Au fost întocmite listele nedemnilor și a celor admiși, iar Comitetul Electoral Județean a trecut la verificări pe teren. În listele electorale au fost înscrși 70242 cetățeni, iar 5712 au fost excluși¹²⁶.

Cei 5712 cetățeni „nedemni” de exercițiul drepturilor electorale reprezentau 8,13% din totalul celor cu vârstă de peste 21 ani. Comisia electorală a BPD a reușit să neutralizeze astfel pe cei mai îndârjiți opozanți ai regimului. Doar la puțini dintre cei excluși li se puteau imputa fapte care să fie penalizate de legea electorală. Întocmirea și revizuirea registrelor electorale trebuia făcută de către magistrații judecătorești cu asistența primarului (art. 12

124 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 234, ff. 90-92.

125 Vezi programul zilei de 22 septembrie în fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 89, 103. Vizita ministrului Zăroni a fost relatată entuziast în Raportul de activitate al Frontului Plugarilor pe luna septembrie 1946, din care reproducem fragmentul numit *Desfășurarea serbării: Prietenul Ministru cu însoțitori au descins în jud. nostru la orele 10 venind direct la Bistrița cu avionul unde au fost întâmpinați de reprezentanții BPD-ului, autoritățile locale, președintele, secretarul Regionalei FP Cluj, Prietenul Botu și de biroul politic al județului Năsăud. După primirea tradițională oaspeții au fost duși cu mașini deschise la Prefectură, de acolo au plecat pe jos parcurgând strada către tribună în aplauze și urale nesfârșite alor peste 20000 cetățeni veniți din tot județul pentru a lua parte la această serbare. Cu această ocazie fiecare plasă a oferit înalților oaspeți buchete de flori și urări de bun venit, a urmat defilarea. Timp de 2 ore șirul nesfârșit al cetățenilor acestui județ a trecut prin fața tribunei strigând entuziasmați „Trăiască Ministru țăran Romulus Zăroni”, „Trăiască prim-ministru Dr. Petru Groza”, „Votăm Soarele” și alte lozinci democratice. Fanfare, echipe de jucători, de coruri, grupuri de fete și băieți îmbrăcați în costume naționale entuziasmați au defilat în fața înalților oaspeți. După defilare serbările au continuat [la] stadionul orașului unde reprezentanții BPD-ului, ai plugărimii, femeilor, intelectualilor, armatei, muncitorilor și alții au adus salutul lor pentru oaspeți. Ceea ce a entuziasmat cetățenii acestui județ a fost vorbirea prietenului Ministru și prietenului secretar general. Expresia limpede, simplă, dezbătând probleme locale a trezit în întreaga asistență o deosebită însuflețire și o simpatie momentană, spontană de prietenul Ministru Zăroni a pus stăpânire pe întreaga asistență. Împărțirea titlurilor de împroprietărire a produs un deosebit entuziasm și în urale nesfârșite împroprietăririi și-au arătat recunoștința față de Ministru Zăroni prin care s-a săvârșit R.A. făcându-se dreptate țăranilor. În încheiere prietenul Botu Grigore resp. Regionalei a adus cuvântul de mulțumire față de înalții oaspeți, arătându-le hotărârea manifestanților de a lupta pentru victoria BPD-ului. ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Frontului Plugarilor, dosar 1, f. 13.*

126 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 235, ff. 230-236.

din legea electorală), la primăria comunei. Magistratul trebuia să dispună afișarea listei finale, iar în timp de 10 zile se putea face contestație sau cerere de înscriere etc.

Identificarea celor „nedemni” în județul Năsăud, contrar legii electorale, a fost făcută de către comisiile comunale ale BPD și confirmată de Comisia electorală din Comitetul Electoral Județean. La 4 septembrie 1946, comitetul comunal BPD din Bistrița Bârgăului s-a întrunit cu scopul declarat „asupra întocmirii listei celor nedemni a fi înscriși în listele de alegători”. În localitate, comitetul era alcătuit din membri ai Frontului Plugarilor, Partidul Național Popular și PNT Alexandrescu. La ședință a mai participat, „conform instrucțiunilor date”, și primarul comunei. După examinarea fiecărui caz, comitetul a hotărât scoaterea din listele electorale a 37 de persoane. Dintre acestea, trei erau condamnate pentru fapte de drept comun, un fost voluntar în armata ungară, doi foști membri ai organizației „Victoria” și un individ al cărui fiică se refugiase cu armata ungară și nu se reîntorsese. Culpă celorlalți 30, care i-a făcut deci nedemni de exercițiul drepturilor electorale, a fost că: „se manifestă în contra Guvernului”. Prezent în misiune electorală pe Valea Bârgăului, în 15 septembrie 1946, activistul PCR Ioan Cotruță a întocmit un „raport politic” asupra activității din comuna Bistrița Bârgăului. A ținut ședință cu comitetul BPD, a stat de vorbă cu preotul ortodox și învățătorul, discutând probleme politice și nevoile comunei, a verificat listele electorale și a constatat că erau 1889 înscriși și 37 nedemni etc. A stabilit la fața locului că în comună erau cinci reacționari: Galben Ioan, Râpan Ion, Jucan Adolf, Morar Maria și Hangan Anton - trecuți pe lista celor „nedemni”¹²⁷. Râpan Ioan, membru PSD, a fost scos la intervenția partidului, mai târziu, de pe listele celor excluși.

„Îndrumările” pentru întocmirea listelor electorale au fost date președinților și secretarilor județeni ai BPD încă la prima conferință națională din 7-8 august 1946. Trebuiau înscriși în primul rând toți membrii și simpatizanții BPD, apoi indiferenții și cei care nu aveau o atitudine manifest antiguvernamentală. Împotriva membrilor proeminenți ai partidelor istorice se avea la îndemână art. 7 din legea electorală. În raportul de activitate al Comitetului Județean PCR pe luna octombrie 1946 se menționa că listele electorale au fost întocmite în toate comunele, fiind trecute în ele „după controlul nostru toți membrii partidelor din BPD, toți cetățenii județului fără o atitudine pronunțat reacționară”. Cea mai importantă personalitate găsită „nedemnă” a fost președintele PNL din județul Năsăud, Dumitru Nacu. Totuși, acesta a făcut contestație și a câștigat în justiție, după părerea comuniștilor din „slăbiciunea” secretarului PCR de plasă Oprea Iuliu, care nu i-a sesizat la timp. Doar circa 30 de cetățeni au contestat în justiție excluderea din listele electorale¹²⁸. Controlul registrelor electorale fusese făcut, la ordinul inspectorului administrativ, de către Ștefan I. Pop.

Într-un gest de slugărnicie față de sovietici greu de încadrat, guvernul a fixat data alegerilor pe 19 noiembrie 1946. Astfel, în „Monitorul Oficial” din 15 octombrie, era publicată convocarea corpului electoral pentru marți, 19 noiembrie. Președinte al Biroului Electoral Județean Năsăud a fost numit un magistrat clujean, Gheorghe Severin, de la Tribunalul Cluj, iar asistent Andrei Tudor Mistic, prim-procurorul Parchetului Tribunalului Județean Năsăud. Este de semnalat totuși faptul că nici un judecător bistrițean nu fost considerat suficient de docil de către BPD și ministrul Justiției Lucrețiu Pătrășcanu pentru a fi numit președinte al Biroului Electoral Județean. Amânarea repetată a datei alegerilor (într-o luare de poziție Gheorghe Tătăărăscu vorbea de alegeri în luna septembrie) avusese o cauză principală: insuficienta stăpânire a instituțiilor statului și a mecanismului administrativ, pentru controlul acestora.

O importanță capitală în mecanismul electoral îl aveau președinții secțiilor de votare. Legea electorală prevedea că aceștia să fie magistrați, iar dacă numărul lor era insuficient secțiile de votare putea fi prezidate de funcționari publici superiori, repartizați prin tragere la sorți dintre cei desemnați de ministrul Justiției. Încă în luna iulie un document provenit din cercurile înalte ale PCR atrăgea atenția asupra pregătirii listei magistraților de încredere. Lista magistraților, trecuți „în ordinea încrederii”, trebuia trimisă la Comitetul Central, secția Organizare și Instrucție, de unde să fie preluată de Lucrețiu Pătrășcanu. Pentru că se aprecia că vor fi puține „elemente sigure”, magistrații puteau fi înlocuiți cu diverși funcționari. Pentru a fi utilă ministrului Justiției, lista trimisă trebuia însoțită de o scurtă caracterizare a celor propuși. În județul Năsăud, Comitetului Electoral Județean BPD, în ședința din 11 octombrie, a discutat despre necesitatea de a fi stabilită lista președinților și secretarilor secțiilor de votare. Comitetul a decis ca președintele Ștefan I. Pop și secretarul Flaviu Hodor să se ocupe de problemă „cu toată atențiunea, cu toată vigilența și cu deplină încredere”¹²⁹. Președinții și secretarii secțiilor de votare au fost

127 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 275, 277.

128 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 36.

129 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 32.

aleși de către comuniști, dintre membrii de partid de cea mai mare încredere. În raportul pe luna noiembrie al Comitetului Județean PCR se scria că președinții și secretarii secțiilor de votare au fost instruiți în două ședințe înaintea alegerilor, iar „dintre aceștia 90% au fost membri de partid iar restul ofițeri și judecători de încredere”¹³⁰.

În documentele Blocului Partidelor Democratice se păstrează lista propunerilor pentru președinții și secretarii secțiilor de votare. Lista președinților începe cu învățătorul Oprea Iuliu, secretar PCR de plasă. Din cele 30 de propuneri pentru președinți ai secțiilor de votare, 18 erau învățători, șapte erau funcționari, doi judecători (Victor Moldovan și Nicolae Linul), doi medici și un pretor. Cei mai cunoscuți membri PCR propuși, pe lângă Oprea Iuliu, au fost: învățătorul Ioan Casian din Bistrița - avea terminată școala de propagandiști BPD de la București, medicul Vianu Vasile din Rodna - secretar PCR de plasă, învățătorul Ioan Tomuța din Telciu - propagandist BPD. Alte personalități cu rezonanță în BPD propuse ca președinți ai secțiilor de votare au fost: inginerul Cornel Năstăsescu - președinte al Comisiei de propagandă și presă din BPD, Titus Pop - director în Prefectura Năsăud, Iustin Bulz - șef serviciu în Prefectura Năsăud - secretar politic PCR în organizația Bistrița. Unii dintre cei propuși ca președinți ai secțiilor de votare se întâlnesc și pe lista propagandiștilor plătiți de BPD din bani publici. Numirea unui număr atât de mare de învățători are legătură și cu faptul că secretar politic județean PCR era învățătorul Victor Teodoru. Pe de altă parte, numeroși învățători trecuseră, cel puțin de fațadă, de partea BPD. În luna octombrie 1946, în CEJ s-a discutat și aprobat întruniri ale învățătorilor pe plasă, cu caracter sindical, în care să fie popularizat programul BPD. Președintele sindicatului învățătorilor, inspectorul școlar Aurel Groze, fost național-țărănist ajuns la PNT Alexandrescu după o escală în PSD, trebuia însă dublat de elemente sigure în activitatea pe teren.

Cei 32 de secretari ai secțiilor de votare propuși de BPD aveau următoarele profesii: zece erau notari, nouă grefieri, iar restul funcționari. În lista acestora erau cuprinși diverși activiști PCR, unii care fuseseră întrebuințați și ca propagandiști: Gheorghe Furdac, Ilie Praporciuc, Gheorghe Bolgar, Vasile Sprânceană, Gheorghe Neagu et. al. Pe locul al doilea în lista secretarilor apare notarul din comuna Iad (Livezile), Dezideriu Borbolea, iar pe locul al patrulea Iacob Sima, notar în Dorolea¹³¹. Pentru a se putea aprecia gradul de servilism și docilitate pe care îl atinseseră diverși notari, ar trebui probabil cunoscut raportul de activitate al notarului Iacob Sima, datat 28 octombrie 1946. Cuprinsul acestuia respectă dispozițiile trimise în luna august notarilor, incluzând informații despre personalitățile din localitățile supuse raportului (primarul, notarul, învățătorii, preotul, șeful de post, alți intelectuali) numărul de locuitori și alegători etc.¹³²

Candidații Blocului Partidelor Democratice, numiți de la centru pentru județul Năsăud, au fost: Gheorghe Stroia - vicepreședinte al Confederației Generale a Muncii (PSD), Gheorghe Nechiti - lider al Frontului Plugarilor, Amadeu Bădescu din partea PNL Tătărașcu și Ioan Vermeșan, lider local în PSD. În ședința din 16 octombrie 1946 a Comitetului Electoral Județean, Flaviu Hodor a propus, iar plenul a aprobat, ca pe lângă lista BPD, pe prima pagină a buletinului de votare să mai figureze și următoarele liste: lista radicalilor, lista conservatorilor și lista unită, „cu oameni cunoscuți și fără platformă politică”. În județul Năsăud, BPD a avut astfel patru liste electorale, depunând suma de bani necesară în contul Biroului Electoral Județean doar pentru lista nr. 1. Că și

130 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 38.

131 Vezi lista președinților și secretarilor secțiilor de votare propuși ministrului Pătrășcanu de către BPD, în fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, ff. 93-94.

132 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 235, f. 93. *Subsemnatul Sima Iacob, notarul comunei Dorolea, județul Năsăud, delegat al Comisiei Electorale a județului Năsăud, pentru a răspândi în mijlocul populației adevăratele idei pe care se sprijină democrația, care acordă libertate tuturor cetățenilor și respectarea drepturilor individuale de sub conducerea Guvernului actual al Țării, în capul căruia stă marele bărbat de Stat Dr. Petru Groza, prin prezentul am onoare a vă raporta următoarele:*

În ziua de 13 octombrie 1946 m-am deplasat în comuna Iad, unde am luat legătura cu toți șefii conducători ai BPD, dându-le sfaturi și îndrumări pentru o mai mare extindere de activitate pe câmpul lor organizatoric în cadrele adevăratei democrații și de a nu face opinii separate între partidele înscrise în BPD. Comuna Iad are un număr de 342 fumuri, 1432 locuitori, dintre care: 567 bărbați, 617 femei și 248 copii, iar alegători are un număr de 592. Primarul comunei este plugarul Pleșca Toader care are o atitudine falsă față de BPD... Notarul comunei este Borbolea Dezideriu, face parte din Frontul Plugarilor, este foarte democrat și un bun executor al ordinilor ce primește. Directorul școlii primare este Sima Toader, care face parte din Frontul Plugarilor, însă nu este înscris din convingere... Etc. Etc. Notarul Dezideriu Borbolea, al doilea pe lista secretarilor secțiilor de votare, evidențiat într-un raport PCR și menționat chiar ca președinte al unei secții de votare în noiembrie 1946, a fost și membru PCR. La alegerile din martie 1948 a fost președinte al unei secții de votare, însă a fost exclus din partid în septembrie 1948 ca „element chiarbur”, fost legionar, slujbaş care și-a însușit pământ necuvenit la reforma agrară.

celelalte liste erau ale BPD se recunoaște în raportul politic al PCR pe luna noiembrie. Prin depunerea a încă trei liste electorale s-au urmărit cel puțin două obiective: a) evitarea ca pe prima pagină să fie și candidați ai opoziției, mizând și pe faptul că mare parte din electorat era din mediu rural, fără o pregătire școlară deosebită; b) numirea a încă 12 membri fideli BPD în fiecare secție de votare. Pe a doua foaie a buletinului de vot erau tipărite celelalte liste de candidați: lista nr. 5 (PNL Brătianu), lista nr. 6 (Partidul Țărănesc Democrat - Dr. Lupu), iar lista nr. 7, ultima, era a PNȚ Maniu.

Primul candidat în lista PNL a fost președintele organizației județene Dumitru Nacu, inițial exclus în urma celor întâmplare la mitingul liberalilor din 26 mai 1946, dar repus în drepturi de justiție. Al doilea candidat al liberalilor diniști a fost preotul Victor Deac, însă acesta era închis în luna noiembrie, condamnat la șase luni închisoare și 5 milioane lei amendă pentru „sabotaj economic”. Lista nr. 6 (Dr. Lupu) avea candidați pe ziaristul Alexandru Vișan, învățătorul Dumitru Zăgrean, un membru PCR (Toader Pop) și un comerciant din Bistrița. Deriva înjositoare a „independentului” țăranist Dr. Lupu rezultă și din faptul că PCR i-a asigurat delegații și asistenții la secțiile de votare. Astfel, la una din secțiile de votare din Bistrița, Partidul Țărănesc Democrat a numit-o pe Nădejda Casian – responsabilă secției femei din Comitetul Județean PCR.

Lista PNȚ Maniu nu a fost putut fi depusă în termenul prescris de lege. „Deși au făcut pregătiri și au încercat în ultima zi depunerea listelor, totuși n-au reușit, deoarece în ultima zi am avut o demonstrație cu aproximativ 150 muncitori delegați din întreprinderile «Regnii», care au demonstrat în tot cursul zilei pentru condamnarea lui Șioldea, fapt care a intimidat pe delegații Partidului Național Țărănesc de a mai depune lista” - se scria în raportul de activitate al PCR pe luna octombrie¹³³. Victor Șioldea, președinte al societății „Regna”, fusese „dorit” să conducă PNȚ Alexandrescu. Refuzurile repetate de a satisface cererile de „ajutor” ale BPD, de a fi un interpus al PCR, l-au făcut indezirabil, fiind trecut în rândul exploataților, cerându-i-se de mai multe ori demisia. Sindicatul au fost cele prin care PCR a declanșat operațiunea de înlăturare, în a doua jumătate a lunii septembrie. La 2 octombrie 1946, Victor Șioldea a fost arestat și condamnat pentru sabotaj și speculă ilicită la 3 ani închisoare și 15 milioane lei amendă, utilizându-se procedura judecătorească pe loc, reglementată de art. 52 din legea 351/1945. Recursul declarat de inculpat a fost amânat de judecătorul Ioan Sabie, de mai multe ori, prilej pentru PCR de a trimite un desant în fața Tribunalului, în 29 octombrie. Prin sentința din 1 noiembrie, pedeapsa a fost redusă la 1 an închisoare și 5 milioane lei amendă¹³⁴. În fruntea societății „Regna” - după cum rezultă din manifestele BPD - a fost pus activistul PCR Iustin Bulz. Este posibil ca delegații PNȚ însărcinați să depună documentele electorale să fi fost intimidați. Nu este mai puțin adevărat că dacă ar fi forțat nota ar fi fost cu siguranță arestați sub cine știe ce pretext. Lista PNȚ a fost validată prin decizia Biroului Electoral Central sau poate a Comitetului Electoral Central al BPD, cum socoteau comuniștii bistrițeni! Primul candidat a fost Leonida Pop, profesor la Liceul din Năsăud. Frații săi (Cornel Pop și Marius Pop) erau arestați, inculpați și condamnați în noiembrie 1946 la câte cinci ani închisoare în procesul „Sumanelor Negre”. Tatăl lor, Dr. Ionel Pop, a fost achitat. În acest proces, liderul național-țăranist Ilie Lazăr a fost condamnat la șapte luni închisoare.

Provocările elementelor comuniste împotriva partidelor istorice au crescut în intensitate pe fondul campaniei electorale. Mai multe atentate și crime au fost inventariate în „Dreptatea”, ziarul PNȚ. Împotriva evidenței, Inspectoratul General al Jandarmeriei a emis ordinul circular 39548 din 3 octombrie 1946, prin care se făcea constatarea că numeroase atacuri au fost săvârșite împotriva membrilor BPD de elemente din PNȚ Maniu și PNL Brătianu. Toate acestea pe fondul pasivității inspectoratelor de jandarmi și, mai ales, a comandanților de legiuni. De aceea trebuia trecut cu toată energia „la aplicarea măsurilor polițienești”. Se dispuneau măsuri concrete de intervenție pentru ca „reacționarii” să înțeleagă că nu vor mai putea să „repete procedeul de a mai teroriza pe reprezentanții partidelor democratice”¹³⁵. Etc. Ordinul IGJ din 3 octombrie este în fapt o înăsprire a ordinului 38973 din 14 septembrie 1946 al Direcției Siguranței și Ordinii Publice din IGJ. Inspectoratele și legiunile de jandarmi trebuiau să ia măsuri împotriva „instigatorilor reacționari / maniști și brătienști / care se dedau la acte de agresiune contra membrilor Partidelor Democratice”. Aceștia trebuiau imediat arestați iar cazul raportat pe cale ierarhică până la IGJ. Ordinul avea caracter permanent¹³⁶.

O altă misiune trasată jandarmilor a fost propaganda politică alături de BPD. În rapoartele de control ale șefului sectorului de jandarmi Lechința, locotenent Mircea Dumitrescu, ies în evidență aspectele politice. În 7

133 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 37.

134 ANBN, fond Tribunalul Județului Năsăud, dosar P. 1777/1946, passim.

135 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 110, f. 232.

136 *Ibidem*, dosar 109, f. 96.

octombrie a controlat postul de jandarmi Matei. Înaintea controlului a trecut prin localitatea Moruș. Cu această ocazie a luat contact cu mai mulți locuitori cărora le-a „arătat motivele pentru care trebuie să meargă alături de partidele democratice”. A constatat că și jandarmii postului făceau propagandă pentru BPD. În localitatea Chiraleș, pe care a controlat-o în 8 octombrie, a dat „instrucțiuni de modul cum trebuie jandarmii să facă propagandă politică pentru a determina pe toți locuitorii din raza postului să meargă pe linie democratică”. Într-o altă localitate, a constatat că jandarmii erau în bune relații cu autoritățile, având argumente convingătoare pentru a duce populația pe aceeași linie „democratică”. La începutul lunii noiembrie 1946, șef al Sectorului de jandarmi Lechința era plutonierul major Mihai Tătărușanu. În 4 noiembrie a controlat postul de jandarmi Șieu-Sfântu, luând contact cu liderii locali ai BPD. Situația politică era mai bună în Șieu-Sfântu, mai puțin bună în localitatea Cristur. Șeful de post a primit ordinul să-și îndrepte activitatea informativă pentru a afla motivele pentru care numeroși locuitori nu erau înscrși în BPD. „Activitatea șefului de post politică până la alegeri primează față de oricare alt serviciu” – era concluzia controlului. În fapt, aceleași dispoziții au fost date și posturilor de jandarmi Vermeș, Matei, Lechința etc.¹³⁷

În conformitate cu ordinul nr. 926/1946 al Inspectoratului de Jandarmi Cluj și al ordinului secret nr. 1070/1946 al Legiunii de Jandarmi Năsăud, din luna august jandarmilor le revenea și obligația de a culege informații cu privire la alegerile parlamentare. Notele informative ale posturilor de jandarmi trebuiau centralizate la sectoarele de jandarmi, care redactau o dare de seamă săptămânală către Legiunea de Jandarmi Năsăud. În dosarele acestora s-au păstrat dările de seamă ale comandantului Sectorului de jandarmi Prundu Bârgăului. Prima este datată 27 august 1946, iar ultima 10 noiembrie. Dările de seamă aveau două puncte principale: 1) *Starea de spirit a populației rurale și atitudinea în legătură cu alegerile*; 2) *Mijloacele de acțiune utilizate de opoziție și îndeosebi dacă se confirmă faptul că opoziția își organiza echipe înarmate sau neînarmate sub diferite pretexte*. La primul punct se cerea să se raporteze felul cum activau partidele din BPD și opoziție, priza la populație a Platformei-program a BPD față de propaganda opoziției, pe ce putea conta sigur BPD în alegeri și care erau localitățile în care reușita nu se întrevedea, propuneri de măsuri pentru canalizarea populației pe linia politică a BPD. În toate dările de seamă victoria în alegeri a BPD era considerată sigură, procentele votanților BPD crescând progresiv cu fiecare raport: de la 55% în raportul din 1 septembrie, la 85% în cel din 10 noiembrie 1946. Platforma-program a BPD era bine văzută, „însă se discută între populație că Guvernul nu se ține de promisiunile făcute, nu aduce alimente populației în aceste regiuni de munte, întrucât nu mai au ce mânca, nu se aduce material de îmbrăcăminte și încălțăminte”. (raportul din 20 octombrie). Prețul porumbului și grâului pe piața liberă ajunsese la 75 mii lei dubla de porumb (litra) și 105 mii lei dubla de grâu. Activitatea opoziției în campania electorală era considerată slabă. Se descoperiseră în Prundu Bârgăului câteva manifeste ale PNT, iar în alte localități, „făcut pe ascuns”, semnul electoral al PNT, ochiul. PNT începuse în primăvară organizarea structurilor locale prin învățătorul Nicolae Moldovan din Josenii Bârgăului. În localitatea Tiha Bârgăului președintele organizației locale fusese Nicolae Purcil, în vârstă de 75 de ani, căruia i s-a făcut însă o percheziție domiciliară, descoperindu-se bunuri absenteiste; dosarul a fost înaintat Parchetului. După verificările făcute la fața locului chiar de comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud, opoziția nu avea la sfârșitul lunii octombrie organizații comunale și conducători aleși. Concluzia finală a dărilor de seamă în ceea ce privește partidele istorice a fost că: „totuși necesită supravegherea lor, educare și urmărire”¹³⁸.

Șeful Sectorului de jandarmi Prundu Bârgăului a redactat și alte rapoarte și statistici cu caracter politic: situații numerice cu membrii de partid (PCR, FP, PNT Maniu, PNL Brătianu, PNP etc.), numărul total al votanților pe plasă, a celor înscrși în listele electorale etc. A mai fost făcut și un tabel nominal cu membrii PNT și PNL cărora li s-a pus în vedere măsurile de ordine în privința alegerilor, conform ordinului 1106/1946 din 15 octombrie al Inspectoratului de Jandarmi Cluj etc. Ordinul avea în vedere instrucțiuni ale PNT Maniu, interceptate de Direcția Siguranței și Ordinii Publice din IGJ, pentru organizarea tineretului cu vârsta între 18-30 de ani. Pentru protecția liderilor, conducerea PNT a hotărât că trebuiau să fie organizate gărzi din tineri, membri de partid. În conformitate cu dispozițiile Inspectoratului General al Jandarmeriei (ordinul nr. 39546 din 3 octombrie), toți șefii de organizații PNT trebuiau să fie convocați la reședința județului, unde comandantul legiunii de jandarmi urma să le pună în vedere că dacă vor utiliza asemenea gărzi paramilitare vor fi arestați, nu numai membrii gărzilor, ci și toți președinții de partid județeni, de plasă și comunali. Șeful Sectorului de jandarmi Prundu Bârgăului, plutonierul major Crișan Doroftei, a pus în vedere dispozițiile IGJ la 13 lideri PNT și PNL din plasa Bârgău¹³⁹.

137 *Ibidem*, dosar 68, ff. 107-120.

138 *Ibidem*, dosar 110, ff. 290-310.

139 *Ibidem*, ff. 233, 313, 316.

Activitatea jandarmilor a făcut obiectul unui control general al comandantului Legiunii de Jandarmi. La 13 noiembrie 1946, șeful Sectorului de jandarmi Prundu Bârgăului a trimis posturilor din subordine constatările făcute de Nicolae Dumitrescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud, în urma controalelor și a rapoartelor primite de la sectoare. Primele constatări aveau caracter politic: șefii de sectoare și de posturi încă nu cunoșteau raportul de forțe dintre BPD și opoziție și nu depuneau destul interes „pentru canalizarea populației pe calea democratică pe care a trasat-o Guvernul”. De asemenea, aveau o activitate foarte redusă în urmărirea „reacționarilor periculoși” și a celor care aveau armament, dările de seamă asupra situației politice nu erau trimise la timp etc.¹⁴⁰

d) Sfârșitul campaniei electorale. Rezultate reale și rezultate oficiale

După anunțarea datei alegerilor, Uniunea Populară Maghiară din județ s-a raliat oficial Blocului Partidelor Democratice. Președintele UPM, Dezideriu Kincses, a cerut Comitetului Electoral Județean diverse facilități pentru locuitorii maghiari, printre care și înscrierea în listele electorale a celor care nu aveau cetățenie română. Aceștia s-ar fi retras odată cu armata hortistă în septembrie-octombrie 1944, revenind până în primăvara anului 1945 la domiciliul avut anterior. În localitățile cu populație maghiară, propagandiștii BPD trebuiau să fie însoțiți de cei ai UPM.

În urma acordului încheiat între Blocul Partidelor Democratice și Comitetul Democratic Evreiesc din România privind alegerile parlamentare, în județul Năsăud CDE la numit pe Dr. Frisch Coloman pentru a participa la ședințele Comitetului Electoral Județean. „Acordul” la nivel județean fusese negociat între secretarul CDE din județ, Blau Leopold, și liderul comunist Flaviu Hodor – secretar general al BPD, în preajma zilei alegerilor. Blau Leopold era și membru PCR, în anul 1945 fiind cooptat pentru o perioadă de timp în Comitetul Județean. În BPD era membru al Comisiei financiare¹⁴¹.

Ultima lună înainte de 19 noiembrie a fost consacrată în cea mai mare măsură propagandei electorale. În ședința Comitetului Electoral Județean din 21 octombrie s-a hotărât să se ceară prin conducerea centrală a BPD încă 100 milioane lei „pentru plata propagandiștilor, pentru mitingul din reședința județului și pentru cheltuielile din ziua alegerilor”. De asemenea, benzină și încă cel puțin șapte camioane și două mașini de lux, hârtie pentru popularizarea candidaților etc. S-a mai dispus ca „învățătorii să fie mobilizați pentru propagandă electorală” și trimiși în sate pentru a prelucra Platforma-program a BPD¹⁴².

Bani cu destinația „cheltuieli pentru alegerile parlamentare” au fost trimiși în mai multe rânduri de Ministerul Afacerilor Interne, Prefecturii Năsăud, prin sucursala Bistrița a Băncii Naționale: în 30 septembrie 45,5 milioane lei, în 6 noiembrie 87 milioane lei, în 14 noiembrie 9,8 milioane, în 15 noiembrie 12,373 milioane etc. La 4 decembrie 1946, MAI a cerut Prefecturii Năsăud ca până la 15 decembrie să facă justificarea sumei de 245,418 milioane lei primiți pentru alegerile parlamentare¹⁴³. Campania electorală a Blocului Partidelor Democratice s-a făcut, așadar, cu fonduri publice și diverse sume obținute prin extorcare de la cei cu posibilități materiale. Au fost „salarizați” membrii Comitetului Electoral Județean BPD, au fost plătiți propagandiști BPD (70 până la 9 noiembrie, 110 până la alegerile din 19 noiembrie) au fost tipărite mii de manifeste și afișe electorale etc. Numai pe timp de o lună, cei 70 de propagandiști înghițeau o sumă de 21 milioane lei, fără a mai socoti cheltuielile cu cele 110 „case ale alegătorului”.

Secția Educație politică din Comitetul Județean PCR, în raportul pe luna noiembrie, a făcut un inventar al tipăriturilor electorale făcute în județ, în total 204 mii exemplare. Astfel, pe lângă materialul de propagandă electorală primit de la centru, s-au tipărit: „cinci manifeste cu popularizarea candidaților și semnul electoral, două apeluri ale tov. Hodor dintre care unul cu realizările din județul nostru, un apel al Dr. Mihăilaș, un apel al comunei Telciu, un apel al femeilor cunoscute din județ, un apel al femeilor ceferiste, un apel al Plasei Prund, un apel al Plasei Năsăud, un apel al Prefectului, un apel al Comitetului electoral Militar, două manifeste a șefilor de instituții” etc.¹⁴⁴ Manifestele mai importante au fost tipărite în 5000 de exemplare. Apelul în numele comunei Telciu către localitățile grănicerești a fost compus de Comisia de propagandă a BPD. Pentru popularizarea listei

140 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 109, f. 98.

141 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 235, f. 7.

142 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 349, f. 42.

143 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 168 passim.

144 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 7, f. 33.

guvernamentale au mai fost cumpărate 2000 de plicuri în care au fost introduse manifeste, fiind trimise la diverși cetățeni din județ etc.

La ședința din 8 noiembrie 1946 a Comitetului Electoral Județean au fost prezenți lideri ai Comitetul Central Electoral al BPD: Miron Constantinescu și B. Solomon. Aceștia au trasat instrucțiuni pentru propaganda din ultima fază dinaintea alegerilor electorale: tot activul BPD trebuia trimis pe teren, o singură persoană rămânând la centru pentru coordonare; candidații trebuiau să fie însoțiți de localnici; funcționarii din Bistrița să fie trimiși în propagandă electorală în satele de origine etc. „Organizarea zilei alegerilor” a făcut obiectul unei circulare a conducerii PCR. Răspândirea materialelor propagandistice trebuia să se facă progresiv, în ultimele trei zile anterioare alegerilor toate forțele trebuind să fie pe teren. Ultimul afișaj, masiv, trebuia făcut în noaptea dinaintea alegerilor între orele 3-4. „Semnul soarele și fotografiile candidaților trebuie să fie peste tot”. Lozinca dominantă a zilei de 19 noiembrie trebuia să fie: „Votați lista nr. 1 cu semnul soarele”. În ziua alegerilor trebuiau răspândite mici manifeste, fluturași și chemări la vot. Activiștii trebuiau să învețe populația cum să voteze, având asupra lor un model de buletin în care să fie doar prima pagină, iar pătrățelele celorlalți candidați afară de ai BPD să fie lăstate goale etc.¹⁴⁵ Propagandiștii BPD din județ s-au întrecut în tehnica agitației vizuale. Alături de ei au fost trimise echipe tehnice la sate cu un camion pentru șablonarea semnului electoral și a listei nr. 1. Au fost distribuite ziare, broșuri și manifeste electorale. A fost șters semnul electoral al PNȚ, ochiul, desenat în mai multe localități etc.¹⁴⁶

De la alegerile anterioare trecuseră nouă ani. În acest timp, societatea românească a cunoscut schimbări traumatizante, ale căror urmări se vor dovedi persistente în timp. În perioada Dictatului de la Viena, sentimentul românesc a fost înjosit de un regim trufaș chiar în manifestările sale criminale. Mai apoi, în timpul ocupației sovietice a județului, mulți dintre indivizii cunoscuți pentru fanatismul hortist și-au descoperit vocația „democratică”. Transilvania de Nord revenise la statul român, totuși manifestările ostile la adresa românilor au continuat, culminând cu atacul muncitorilor unguri împotriva studenților români din Cluj, în vara anului 1946. În județ, conflictele dintre români și minoritari au fost mai ascutite la Rodna. În sânul populației maghiare era cultivat sentimentul că în problema Transilvaniei mai erau posibile răsturnări de situație la Conferința de pace de la Paris. În ordinul de informațiuni nr. 3 al IGJ din 29 ianuarie 1946 se atrăgea atenția inspectoratelor și legiunilor de jandarmi că agenți naționaliști, sprijiniți de guvernul maghiar, aveau misiunea de a îndemna populația maghiară la nesupunere față de statul român, de a provoca autoritățile românești, de a infiltra grupările politice „democrate” și de a menține un spirit șovin și revendicări naționale. Toate acestea ar fi permis guvernului ungar să susțină teza opresiunii naționale în fața marilor puteri și să ceară realipirea Ardealului la Ungaria. Concentrarea atacurilor presei comuniste și a BPD împotriva lui Iuliu Maniu nu a trezit încredere și solidarizare în rândul populației românești. Rolul lui Iuliu Maniu în unirea Transilvaniei cu România era binecunoscut. Calomniile prostești și ticăloase în același timp, lăbărțate pe prima pagină în „Scânteia”, jigneau bunul simț al oricărui om onest. (Autorul acestor rânduri, copil fiind, „educat” conform preceptelor marxiste, era uimit de cultul care mai exista în sat la începutul anilor 70 pentru personalitatea lui Iuliu Maniu.) Pe de altă parte, propaganda acerbă prin care se afirma rolul guvernului Groza în redobândirea Ardealului de Nord a fost anulată prin alianța cu Uniunea Populară Maghiară. Fără a mai insista asupra aspectului național, apreciem totuși că el a fost definitoriu pentru procesul electoral.

Prezența comuniștilor în guvern ca forță politică dominantă a provocat neîncredere în ceea ce privește măsurile din Platforma-program a BPD. Chiar dacă programul electoral al BPD garanta proprietatea individuală în agricultură, iar guvernul Groza adoptase legea de reformă agrară din martie 1945, țăranii erau îngrijorați în privința viitorului. Spectrul colhozului a răsturnat toate argumentele propagandei guvernamentale. Din anul 1945, guvernul a introdus cote obligatorii de predare la cereale. Acestea, alături de obligația țăranilor de a preda animale în contul Convenției de Armistițiu, au sporit nemulțumirea țăranilor. În luna iunie 1946, Ministerul Aprovizionării a hotărât cote obligatorii de predare la treieris pentru fiecare comună. În luna iulie 1946, a fost dat publicității un nou regim de colectare a cerealelor. Motivația păstrării cotelor în anul 1946 a fost asigurarea hranei populației de la orașe, din centrele industriale și din regiunile deficitare. Erau exceptați de la colectări

145 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democrate, dosar 1, f. 89.

146 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 7, f. 32. *Popularizarea soarelui s-a mai făcut și prin fluturași lipiți pe geamurile de la vitrine și prin localuri publice. Toate camioanele au avut semnul electoral. A mai fost popularizat prin timbre. Aceste timbre au fost lipite pe facturile de la prăvălii, pe scrisorile care au plecat de la poștă, pe biletele de la cinematografe, pe biletele de curse și pe cărțile poștale vândute la chioșcuri, pentru popularizarea semnului electoral am folosit în mare măsură sigilările primite de la regională și în special cele de la Comitetul Central BPD etc.*

producătorii agricoli cu o suprafață cultivată mai mică de 1,5 ha teren arabil. De asemenea, văduvele de război, invalizii și orfanii de război cu o suprafață mai mică de 3 ha teren arabil. Cotele de predare la cereale au fost fixate prin raportare la suprafața cultivată și productivitatea la hectar. De exemplu: pentru o suprafață sub 5 ha, la o producție între 700-900 kg la hectar, cota era de 25%; pentru o producție peste 1200 kg/ha cota era de 40%. La o suprafață de peste 20 ha, cu o producție de peste 1200 kg/ha, cota de predare era de 60% etc.¹⁴⁷ Jandarmii au primit misiunea de a supraveghea treierii și morile din județ și de a trimite în judecată pe „sabotorii economici”¹⁴⁸. Pe rolul Tribunalului Județean Năsăud au figurat în anul 1946 circa 340 dosare de sabotaj (sabotarea Convenției de Armistițiu, sabotarea economiei naționale, sau simplu, sabotaj), pe lângă nenumăratele de „speculă ilicită”. Din localitatea Pietriș au fost trimise în instanță 26 de dosare privind delikte de sabotaj economic, iar din Simionești circa 50. Preotul din localitatea Iad (Livezile), Victor Deac, al doilea candidat pe lista PNL, a fost inculpat în trei dosare, două de sabotaj și unul de „delikt de înșelăciune și deținere pe nedrept”. La 3 noiembrie 1946, „Scânteia” informa triumfător: „Candidatul brătienist din Năsăud a fost surprins dosind făină”. „Sabotorul” Victor Deac s-ar fi oferit chiar să plătească organelor administrative 500 mii lei, dar „a fost înaintat ca un borfaș de rând justiției, fiind condamnat la 6 luni închisoare și 5 milioane amendă”¹⁴⁹. Ultimul dosar, cel de „înșelăciune și deținere pe nedrept”, a fost înaintat instanței în 20 octombrie 1946, fiind atât de străveziu încât nici măcar partea „vătămată”, oficiul CASBI, nu s-a constituit parte civilă. În ianuarie 1947, în acest dosar s-a dat soluția de achitare¹⁵⁰.

Nemulțumirea populației era generalizată la sfârșitul anului 1946. Cu ordinul circular 2186/1946, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud a comunicat sectoarelor că populația nevoiașă din Moldova și Bucovina, obligată să cumpere cereale din județele cu producție excedentară, „manifestă vii nemulțumiri și face aprecieri defavorabile la adresa regimului democratic”. Oamenii susțineau că guvernul nu ar fi luat nici o măsură în sprijinul aprovizionării până la recolta viitoare. În timpul transportului cerealelor prin județ, acești cetățeni manifestau acte de nesupunere față de autorități, „provocând o stare de agitație care prejudiciază ordinea publică”. Situația ar fi fost „rezultatul acțiunii de instigare din partea elementelor reacționare din regiunile cu recolte excedentare”. Se dispunea identificarea și trimiterea în judecată a tuturor celor care răspândeau „zvонuri alarmiste”, cu scopul de a discredita guvernul și a slăbi încrederea în BPD etc.¹⁵¹

În sărăcia de la sfârșitul anului 1946, guvernul a stabilit în luna octombrie „un nou regim al pâinii”. Salariații și pensionarii urmau să plătească rația zilnică de pâine de 300 g cu 100 de lei, față de prețul oficial de 1100 lei. Diferența de 1000 lei/rație pâine trebuia suportată de agenții economici de stat sau privați¹⁵². Măsura, în fapt greu de aplicat, demagogie electorală ieftină, trebuia să asigure clasa muncitoare de grija BPD față de traiul zilnic al acesteia, sporind astfel procentele „blocului democrat” în alegeri. Pe lângă pâine au fost stabilite prețuri diferențiate și la zahăr. „Scânteia” din 13 noiembrie informa că prețul de cumpărare a zahărului pentru economie și unități militare fusese fixat la 12 mii lei/kg zahărul tos, față de 35 mii lei kilogramul pe piața liberă. Membrii economatelor urmau să plătească însă doar 2625 lei/kg, diferența urmând a fi plătită de stat și întreprinderi. Generozitatea guvernului a fost de scurtă durată și cu un scop precis. Pe de altă parte, salariaților din economie li se oferiseră suficiente argumente pentru judeca rezultatele economice ale blocului guvernamental. Adunările și mitingurile nesfârșite nu puteau crește performanța economică. În numeroase întreprinderi și societăți, autoritățile nu au fost capabile nici măcar să plătească regulat salariile. La 18 septembrie 1946, șeful Serviciului Silvic din județ a informat Comitetul Electoral Județean că personalul din subordine nu-și primise salariul de la 1 aprilie 1946, afară de avansurile pe aprilie și iunie, cu toate că statele de plată au fost înaintate la timp.

147 *Noul regim de colectare prevede: Reducerea cotelor de predare a cerealelor*, în „Scânteia”, XVI, nr. 573 din 14 iulie 1946. Vezi și *Dispozițiuni privitoare la vânzările de cereale de către producători*, în „Monitorul Oficial”, CXIV, nr. 157 din 10 iulie 1946.

148 *Ministerul Afacerilor Interne și Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării și-au pus toată nădejdea în Jandarmerie pentru aducerea la îndeplinire în termenul fixat a grelei însărcinări care este colectarea cerealelor. Este deci o misiune de cinste și totodată un examen pentru Jandarmerie, care trebuie trecut cu succes.* (Ordinul IGJ nr. 36570 din 6 august 1946). ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 69, f. 77.

149 *Politica la zi. Candidatul brătienist din Năsăud a fost surprins dosind făină*, în „Scânteia”, XVI, nr. 668 din 3 noiembrie 1946.

150 ANBN, fond Tribunalul Județean Năsăud, dosar P. 2052/1946. *Parchetul Tribunalului Năsăud cu Deac Victor din Bistrița pentru del. de înșelăciune și deținere pe nedrept.*

151 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 109, f. 99.

152 *Comunicatul Confederației Generale a Muncii în legătură cu prețul pâinii*, în „Scânteia”, XVI, nr. 644 din 6 octombrie 1946.

Fieful electoral al BPD, dacă poate fi vorba de așa ceva, era zona central-sudică a județului, fostele sate săsești în care se așezaseră câteva mii de coloniști. În Lechința fuseseră colonizați circa 2000 de moți, iar în Dipșa câteva sute. În 34 de localități se împărțise pământ țăranilor, majoritatea expropriat din proprietățile sașilor absenteiști. Comitetele comunale BPD au mobilizat populația colonizată la diversele manifestări din campania electorală. Aveau și un argument forte: împărțirea caselor absenteiștilor. În manifestul electoral al BPD, intitulat „Plugari din județul Năsăud”, lista nr. 1 trebuia votată: „împotriva sașilor cărora Maniu și Brătianu urmăresc să le dea înapoi pământurile”. Secretarul Comitetului Județean PCR, Flaviu Hodor, a chemat cetățenii județului să voteze aceeași listă: „Pentru Rege, pentru Biserică, pentru a rămâne proprietari pe veci pe pământurile voastre”!

Îndemnuri de a vota lista BPD au fost transmise și jandarmilor, de către ofițerii din Inspectoratul de Jandarmi Cluj, printre care și comandanții de legiuni. Pentru ca guvernul să-și poată continua munca mai departe și „consolida procesul de democratizare”, a menține pacea și progresul, cei nouă ofițeri semnatari își anunțau subordonații că vor sprijini „până la victorie” Blocul Partidelor Democratice. „Apelul ofițerilor din Inspectoratul de Jandarmi Cluj” a fost multiplicat și trimis fiecărui post de jandarmi din județ¹⁵³. În studiul de față am prezentat numeroase documente care dovedesc implicarea indubitabilă a forțelor de ordine în sprijinul BPD, respectiv supravegherea și controlul partidelor istorice. Ordinul circular 38276/1946 al Ministerului Afacerilor Interne cu privire la alegeri, multiplicat și trimis la 17 noiembrie sectoarelor de jandarmi din județ, este însă suspect de echilibrat și neutru. Organelor de poliție și jandarmerie le revenea misiunea asigurării ordinii și liniștii publice în tot cursul votării. Toate partidele și grupările care participau la alegerile din 19 noiembrie trebuiau „să se bucure de egală solitudine din partea autorităților”. În măsura în care manifestările lor nu depășeau cadrul legal, Poliția și Jandarmeria trebuia să le asigure „totală libertate” etc.¹⁵⁴ Ordinul 38247 al MAI din 15 noiembrie, transmis de IGJ cu nr. 41886, este mai aplicat misiunii jandarmilor. Se specifica totuși că: „se va lăsa liberă propaganda partidelor politice”, în ziua alegerilor nu se vor face rețineri de candidați, delegați și asistenți; alegătorii nu vor fi împiedicați să meargă la vot etc.¹⁵⁵ Dispozițiile MAI erau în consonanță cu declarațiile făcute presei de către Teohari Georgescu în 16 noiembrie. Trecerea pe plan secund a Jandarmeriei avea un temei: guvernul nu dorea confruntări contondente în ziua alegerilor cu cei nemulțumiți. Trebuia păstrată o aparență de corectitudine. Pe primul plan vor intra însă președinții secțiilor de votare, cei care aveau „poliția alegerilor”. Autoritatea lor se întindea asupra întregii localități în comunele rurale și cele urbane nereședință de județ. La dispoziția lor erau trupe militare repartizate de Biroul Electoral.

În interviul ministrului Afacerilor Interne, Teohari Georgescu, din 16 noiembrie 1946, se afirma, contrar celor întâmplate în județul Năsăud, că „nu a fost împiedicată depunerea nici unei liste, nici un propunător n-a fost arestat sau stânjenit la depunerea listei, spre deosebire de toate celelalte alegeri din România”. Teohari Georgescu a citit presei mai multe circulare ale PNȚ din care ar fi reieșit că „s-au dat dispozițiuni pentru înființarea echipelor de șoc”, populația a fost îndemnată de conducerea PNȚ să nu părăsească secția de votare până la despuierea urnei etc.¹⁵⁶ În instrucțiunile privind desfășurarea alegerilor, cuprinse în circulara nr. 1 a CC al PCR din 18 noiembrie, conducerea PCR a trasat sarcini pe care tocmai le incriminase la partidele istorice. Astfel, în 19 noiembrie, forțele BPD trebuiau să aibă în centrul acțiunii secțiile de votare, simpatizanții trebuiau să rămână în masă compactă în jurul acestora, serviciul de ordine trebuia să răspundă la cea mai mică provocare a partidelor istorice, cei mai buni activiști trebuiau să facă atmosferă favorabilă BPD, trebuia raportat din două în două ore desfășurarea alegerilor, provocările, „metodele adversarilor și prin ce măsuri au fost înăbușite în fașă” etc.¹⁵⁷

Ultima ședință a Comitetului Electoral Județean în care s-a redactat un proces-verbal a fost la 8 noiembrie, în prezența lui Miron Constantinescu și B. Solomon, trimișii centrului. În urma dispoziției acestora, toți liderii BPD trebuiau să activeze până la alegeri pe teren. Conducerea procesului electoral a fost preluată de Comitetul Județean PCR, care la 9 noiembrie a elaborat un „program de muncă până la 19 XI 1946”. În primul rând, trebuiau completate rândurile delegaților la secțiile de votare. Instruirea acestora împreună cu propagandiștii revenea liderilor din Comitetul Județean și secretarilor de plasă. Trebuia mărit apoi numărul propagandiștilor cu încă 40;

153 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 109, f. 111.

154 *Ibidem*, f. 109.

155 *Ibidem*, f. 110.

156 *Tovarășul Teohari Georgescu, Ministrul Internelor, a declarat ieri în fața reprezentanților presei române și străine: „Vom asigura până la capăt libertatea alegerilor”, în „Scânteia”, XVI, nr. 680 din 17 noiembrie 1946.*

157 Ioan Scurtu (coordonator), *România. Viața politică în documente. 1946*, București 1996, pp. 446-448.

în total 110, câte unul de fiecare comună. Ioan Todoran, responsabilul secției educație politică, a primit misiunea de a înainta contestație împotriva acceptării listei de candidați a Partidului Național Țărănesc. Victor Teodoru, secretarul politic, trebuia să se ocupe de strângerea armelor din județ, împărțirea cărților de alegător jandarmilor și ajutorarea lor cu hrană. Prin intermediul Prefecturii Năsăud au fost achitate, cu siguranță tot atunci, drepturile bănești pentru jandarmii concentrați pentru alegeri: un avans total de 15 milioane lei. Ultimul punct și cel mai important a fost: „**Instruirea grefierilor și președinților secțiilor de votare, întruniți Duminică 17 XI 1946, ora 18, la sediul PCR Bistrița, resp[onsabili] tov Varadi, Hodor, Mistric și Moldovan**”¹⁵⁸.

Președinții și secretarii secțiilor de votare au fost „instruiți” chiar în două ședințe, după cum se mărturisește în raportul de activitate al Comitetului Județean PCR pe luna noiembrie 1946. Ținând cont că erau membri de partid, cu diverse calități în organizația județeană PCR - unii activiști mai răsăriți, alții simpli propagandiști în campania electorală - disciplina de partid prima față de respectarea legii. „Instrucorii” președinților și secretarilor secțiilor de votare au fost, în concluzie, următorii: Ioan Varadi, fost secretar cadre în Județeană Năsăud, atunci responsabil cu organizațiile de masă; Flaviu Hodor, secretar județean PCR, secretar general al Comitetul Electoral Județean Năsăud al BPD; Andrei Tudor Mistric, noul prim-procuror de la Parchetul Tribunalului Județean Năsăud, atunci având calitatea de magistrat-asistent al președintelui Biroului Electoral al circumscripției electorale Năsăud. Pentru ultimul „instructor” ne lipsește certitudinea. Ar fi putut fi judecătorul Victor Moldovan, trecut pe lista de propuneri a PCR pentru președinția unei secții de votare, magistrat delegat la Serviciul de Control Economic al județului în anul 1947, sau Ion Moldovan – fost secretar organizatoric. Nu credem că a lipsit în acea duminică de la sediul partidului nici Victor Teodoru, inițiat în tainele marxism-leninismului în Uniunea Sovietică, fost militar în divizia „Tudor Vladimirescu”. În 18 noiembrie s-au ținut întruniri ale BPD la fiecare secție de votare, în fapt o recunoaștere a terenului înaintea aplicării misterioaselor instrucțiuni, altele, bineînțeles, decât prevederile găunoasei legi electorale.

Preparativele „electorale” ale BPD, în general, și ale comuniștilor, în special, nu erau necunoscute opoziției. Chiar ambasadorul sovietic de la București, Serghei Kavtaradze, a raportat Moscovei la 12 noiembrie 1946 că intenția comuniștilor de a folosi „tehnica” în timpul alegerilor, adică de a aplica măsuri pentru falsificarea alegerilor – cum susțineau partidele de opoziție – nu erau necunoscute unor șefi ale acestora din provincie. În climatul general de represiune și teroare din săptămânile premergătoare alegerilor, liderii partidelor istorice - Iuliu Maniu, C.I.C Brătianu și Constantin Titel Petrescu - au încheiat un acord pentru apărarea libertăților democratice. Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal și Partidul Social Democrat Independent urmau să-și sincronizeze eforturile și să acționeze în comun „pentru împiedicarea abuzurilor electorale și a furturilor la urne pe care guvernul le pregătește pentru alegerile care vin”. De asemenea, se obligau să apere libertatea de exprimare a votului etc.¹⁵⁹ În județul Năsăud, PSDI nu avea filială și nu a depus listă de candidați. După o inactivitate, raportată chiar de Legiunea de Jandarmi Năsăud, PNT și PNL și-au activizat structurile teritoriale, desfășurând activități cu specific electoral, mai ales în ultimele două săptămâni premergătoare zilei de 19 noiembrie. Au fost numiți delegații și asistenții la secțiile de votare, au fost răspândite manifeste electorale, a fost desenat semnul electoral, ochiul, al PNT în numeroase localități etc.

Ziua alegerilor a fost programată de către guvernanți a se desfășura într-un climat de superioritate covârșitoare a Blocului Partidelor Democratice în fiecare secție de votare. Prin „grija” ministrului Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, președinții și secretarii secțiilor de votare au fost desemnați de către PCR, dintre oamenii de încredere ai BPD, aproape toți fiind comuniști. Apoi, cele șase partide din BPD au numit câte 12 delegați și 12 asistenți la fiecare secție de votare, în urma interpretării originale a legii electorale. Pe lângă aceștia și-au mai asigurat prin șiretlicul lui Flaviu Hodor, de bună seamă gândit la alt nivel, în plus câte șase delegați și asistenți pentru listele unor grupări politice care nu existau: radicali, conservatori, uniți. Tot în sarcina PCR a revenit și numirea delegaților și asistenților pentru lista muribundului țărănist Dr. Lupu. Un asemenea efort depășea însă posibilitatea de mobilizare a comuniștilor, pentru că, pe lângă fiecare secție de votare, mai fuseseră încadrați membri de partid în grupele de pază. Fiecare grupă era gândită să cuprindă câte 10 membri PCR. La secția de votare nr. 14 (Bistrița III) au fost repartizate 8 grupe, de asemenea la Rodna. În Maieru și Șanț nu se reușise însă nici măcar completarea unui singure grupe de pază cu oameni de încredere. Media pentru o secție de votare a fost de trei grupe de pază, deci încă 30 de indivizi gata, teoretic, să execute ordinele comuniștilor. Față de un asemenea efectiv, partidele de

158 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, f. 96.

159 Vezi acordul în „Dreptatea”, nr. 212 din 23 octombrie 1946.

opozitie, PNT și PNL, aveau dreptul de a nominaliza 4 delegați și 4 asistenți la fiecare secție de votare. Aveau însă de partea lor ceea ce comuniștii numeau „masele largi populare”. În toate rapoartele județenei de partid, comuniștii s-au plâns de bătaia, fizică, pe care ar fi încasat-o la mai multe secții de votare. Abuzurile lor, în mod evident, nu sunt pomenite.

În județ au fost înființate 28 de secții de votare civile și una militară. Totalul cetățenilor cu drept de vot înscrși pe listele electorale a fost de 70242, iar al celor excluși 5712. Inspectorul general administrativ îl însărcinase pe Ștefan I. Pop cu controlul și supravegherea pe teren a înscrierilor în registrele electorale. Un document din 7 octombrie 1946, semnat de pretorul Ștefan I. Pop, a confirmat exactitatea cifrelor de mai sus. Se pare totuși că secția de votare militară nu fusese luată în calcul la acea dată. Pasul următor a fost eliberarea certificatelor de alegători, la sediul judecătorei sau al primăriei, în zilele aduse la cunoștință, în conformitate cu art. 18 al legii electorale. O statistică a Prefecturii Năsăud, cu situația ridicării certificatelor de alegători pe secții de votare, din care lipsește însă orașul Bistrița și șase comune mai mici, menționează 64507 alegători. Dintre aceștia 5456 nu și-au ridicat certificatele și deci nu au putut vota. O estimare moderată a tuturor celor care nu și-au ridicat certificatele de alegători se poate plasa în jurul a 6000. Mai observăm că cele mai multe certificate rămase nedistribuite au fost în plasele „reacționare”, după cum rezultă dintr-o statistică, tot incompletă, a Prefecturii: plasa Năsăud 1447, Rodna 1305, Bârgău 954. În plasele socotite de BPD mai apropiate ideologic au rămas puține certificate neridicate: Lechința 196 și Centrală 227¹⁶⁰.

O ultimă misiune primită de jandarmi a fost transmisă la 17 noiembrie cu ordinul nr. 41926 al IGJ, pentru a contracara instrucțiunile trimise de Partidul Național Țărănesc organizațiilor județene. Conducerea PNT ar fi dispus ca începând cu 16 noiembrie gărzi constituite din membri de partid să se deplaseze în raza secțiilor de votare, astfel ca în 19 noiembrie să fie prezente în localitățile în care fuseseră organizate secții de votare. Inspectoratul General al Jandarmeriei deținea informații că PNT va organiza „echipe înarmate de șoc care să fie camuflate în casele situate în apropierea secțiilor de votare din comunele de reședință cu scopul de a provoca dezordini în ziua alegerilor”. De aceea, jandarmii trebuiau să ia următoarele măsuri: „începând din dimineața zilei de 18 XI a.c. în comunele de reședință ale secțiilor de votare se va executa un sever control pentru identificarea tuturor persoanelor străine din localitățile din raza secțiilor de votare respective care vor fi îndepărtate imediat cu excepția candidaților, delegaților și asistenților”¹⁶¹. Ceea ce nu au putut îndepărta jandarmii în 19 noiembrie 1946 au fost alegătorii. În fruntea acestora, dar împotriva blocului guvernamental, s-au aflat și numeroși dregători, primari și notari, numiți chiar de Blocul Partidelor Democratice.

După cum am mai evidențiat puțin mai înainte, „organizarea zilei alegerilor” a făcut obiectul unor directive ale PCR, trimise din timp și în județul Năsăud. Ea urma să aibă „un caracter de luptă democratică”, în aceleași timp să fie și o zi de sărbătoare. În piețe și pe străzi, în afara razei secției de votare, se impunea să fie organizate serbări populare. Cetățenii trebuiau să meargă la vot „în grupuri mari, îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu fanfare, cu placarde, cu fotografiile candidaților”. „Tovarășii” trebuiau să voteze printre primii, pentru a-și putea folosi întreaga zi pentru activități de propagandă. Trebuiau să aibă asupra lor un model de buletin cu care să învețe populația cum să voteze candidații BPD. În sarcina lor revenea și menținerea „entuziasmului înflăcărat al maselor în tot timpul zilei alegerilor, până la pronunțarea rezultatului votului”. „Primele alegeri libere” constituiau „prilejul celor mai bune mobilizări a maselor populare” etc.¹⁶²

Dacă BPD a excelat în vreun domeniu în campania electorală, acela nu a putut fi decât cel al propagandei. Cu toată această copleșitoare mobilizare de forțe și bani, în rapoartele informative ale PCR nu este menționat niciun caz de „entuziasm înflăcărat”, nici o secție de votare în care rezultatele să fi fost măcar mulțumitoare pentru BPD. Din contră, referirile au fost făcute la frunțașii istorici care în ziua alegerilor „au smuls votul pentru a-și asigura reușita candidaților lor”, chiar dacă prin „metode teroriste”. Electoratul s-a dovedit a fi unul hotărât și, mai ales, îndârjit împotriva BPD, susținând delegații și asistenții partidelor istorice la secțiile de votare. Astfel că superioritatea numerică în localul secțiilor de vot, la care au ajuns comuniștii și aliații lor, s-a dovedit inoperantă în numeroase locuri. În mai multe secții de votare, oamenii BPD – ului au fost puși la punct și opriți să-și ducă la capăt planul convenit în „instruirile” la care au luat parte. Situația a fost, din acest punct de vedere, scăpată complet de sub control la secția de votare Salva. Alte secții cu probleme, în viziunea comuniștilor, au fost: Mocod, Rebra, Dumitrița, Șieuț, Telciu etc.

160 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 389, passim.

161 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 207, f. 262.

162 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, ff. 89-91.

Evenimentele de la secția de votare Salva au făcut obiectul unui raport al lui Andrei Tudor Mistic, prim-procuror al Parchetului de pe lângă Tribunalului Județean Năsăud. Mistic a făcut constatările în calitate de asistent al președintelui Biroului Electoral Năsăud, numit fiind de către ministrul Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu. Raportul se află între documentele Comitetului Județean PCR, căruia i-a și fost înaintat pentru „a servi în caz de necesitate”. Dacă nu ar exprima hotărârea disperată a unor oameni conștienți că se află în pragul unui destin istoric, pe care ar putea să-l determine prin votul lor, raportul ar putea fi expediat în domeniul tragicomicului. Cerberul Mistic nu știa dacă a fost rănit în palmă cu cuțitul sau a fost înțepat de o așchie de la fereastră; a fost de față la spargerea urnei, dar nu a văzut dacă buletinele de vot proveneau din acea urnă sau de la delegații partidelor de opoziție etc. La ora 9,25 când a ajuns la Salva încă nu era începută votarea. (Trebuia începută la ora 8). „Localul secției de votare era înconjurat de o mulțime de oameni înarmați cu ciomege și pietre. Paza deși se vedea ici și colo câte un soldat totuși nu reprezenta nimic în mijlocul a cca 3000 de oameni”. A luat legătura cu președintele secției de votare Salva, învățătorul Ioan Casian, și cu secretarul Anatoliu Ciorte, notar în Ilva Mare - ambii comuniști - care l-au informat că între orele 7-7½ a fost constituit în mod legal biroul electoral al secției de votare. Unul dintre delegați, Ioan Filip (Ioan Filip din Salva este trecut pe o listă a delegaților BPD) i-a declarat că a făcut contestație împotriva constituirii biroului electoral și a cerut președintelui Casian să permită verificarea urnei, dar acesta nu a fost de acord. Toți delegații PNȚ și PNL i-au spus că ei au ocupat localul secției de votare încă de la ora 4 dimineața și au fost tot timpul prezenți, totuși nu au auzit când președintele a făcut strigările legale pentru formarea biroului electoral. Mai mult, bănuiau că acesta introdusese în urnă buletine șampilate, de aceea cereau desfacerea urnei. Prezența reprezentatului autorizat al Biroului Electoral Năsăud a mărit tensiunea dintre delegații și asistenții partidelor istorice - care aveau populația de partea lor - și reprezentații „legitimi” ai secției de votare. Urna a fost spartă, iar buletinele introduse fraudulos i-au fost arătate lui Mistic, protejat între timp de o „gardă” care l-a asigurat că nu o să i se întâmple nimic. În fruntea răsmeriței au fost Emilian Sas din Salva și Vasile Alexa din Bichigiu. Președintele secției de votare Ioan Casian și Vasile Ionescu - delegatul PCR care participase la „formarea” biroului electoral - au fost scoși afară și bătuți. La sugestia liderilor mulțimii a fost pus președinte al secției de votare notarul comunal Alexandru Pălăgeșiu. (Numele apare și ca Pălăgieșu sau Pălăgieș). La fața locului au sosit liderii BPD Flaviu Hodor și Gheorghe Nechiti, împreună cu un maior, comandant al gărzilor din zona Năsăudului, precum și candidații PNȚ și PNL, Leonida Pop și Dumitru Nacu. Prim-procurorul Mistic a atribuit responsabilitatea morală asupra celor petrecute la secția de votare lui Leonida Pop, candidatul Partidului Național Țărănesc. Acesta i-a motivat purtarea poporului, invocând introducerea în urnă a buletinelor false, spunându-i și că „este informat că în seara zilei de 19 noiembrie se va comite furtul urnelor de către oamenii guvernului”. În ceea ce privește revolta, Mistic a fost asigurat că nu se va mai întâmpla nimic¹⁶³.

163 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, ff. 46-48. Raportul lui Mistic l-am publicat în „Arhiva Someșană”, nr. 11, din anul 2012. Un fragment credem că poate deslăși caracterul celui numit asistent al președintelui Biroului Electoral.

Sas Emil, Filip Ioan au început să vocifereze cerând imediată deschidere a urnei, eu personal le-am atras atenția că să nu vocifereze ci să părăsească sala pentru ca să pot continua ancheta dar primarul comunei Salva și contestatarii arătați mai sus au continuat cu instigațiile mulțimii încât la un moment dat întreaga sală a secției de votare s-a umplut cu cete de bătași înarmați cu ciomege și pietre, după ce mai înainte au avut grijă ca să posteze alte grupuri de asemenea înarmate în fața fiecărui geam și după ce au blocat cu desăvârșire intrarea în sală Sas Emil din Salva și Alexa Vasile din Bichigiu s-au îndreptat spre mine și în musculada (sic!) ce începuse mi-au aplicat câteva lovituri în regiunea toracelui, apoi m-au sechestrat într-un colț și au tăbărit împreună cu ceilalți asupra președintelui Casian. Aplicându-i mai multe lovituri peste cap cu ciomegele, apoi l-au târât afară, eu am intervenit și i-am declarat pe toți arestați și am ordonat imediat evacuarea sălii, când însă am vrut să mă duc să-l iau sub apărarea mea am fost înțepat cu cuțitul sau cu o așchie de geam în podul palmei drepte, văzând pe geam că mulțimea aleargă cu cuțitele ridicate în sus în curtea școlii m-am îndreptat spre geam și acolo am văzut cum parte din contestatari și alți agitatori aplicau nenumărate lovituri peste capul președintelui umplându-l de sânge; până când i s-au înpăinjenit ochii și s-a bălăbănit pe picioare. A căzut jos, l-au călcat în picioare, eu văzând aceasta am vrut să sar pe fereastră asupra lor, dar și de data aceasta am fost împiedecat. Ieșind afară tot în zona secției de votare la circa 150 m de localul școlii, alt grup de bătași aplicau același procedeu de lovire cu ciomegele peste cap delegatului secției de votare ieșit la sorț. Din informații am aflat că este receptor și delegat la acea secție de votare.

Precizez că în timpul acestui masacru soldatul care stătea în curtea școlii, deși vedea faptul de lovire, se plimba nepăsător cu arma la spinare, iar în partea dinspre drum se petrecea același lucru. Soldații deși puteau să intervină nu au făcut acest lucru iar locotenentul comandantului gărzii era complet dezorientat și cu soldații pe care îi avea, deși puteau să restabilească parțial ordinea, nu au făcut-o. Denotă două lucruri: sau prostie, sau incapacitate, unită cu rea credință.

Cum partidele de opoziție în această încăierare încă cereau continuarea votării eu am declarat că mai întâi trebuie să anchetez cazul. Precizez că, la intrarea în sală a echipelor de bătași s-au repezit la urnă, pe care au fărâmat-o. Mi-au arătat și buletinele de vot,

Totuși s-a mai întâmplat ceva, revolta a avut și un epilog. Noaptea, în jurul orei 20 - conform raportului jandarmilor, ora 23½ după „Scânteia” din 22 noiembrie, mașina prefecturii în care se aflau Flaviu Hodor și Gheorghe Nechiti a fost atacată cu o grenadă la ieșirea din comună. Ce scop a avut încă o deplasare la Salva este o necunoscută. Este posibil ca cei doi să fi fost la Mocod, localitate natală, unde exista secție de votare. Mașina a suferit pagube evaluate la 5 milioane lei, în timp ce hainele liderilor „democrați” au fost făcute ferfeniță. Rănilor, dacă au existat, au fost cu totul superficiale, pentru că Gheorghe Nechiti a fost prezent la validarea listei deputaților „aleși” în județul Năsăud, în ședința Camerei Deputaților din 5 decembrie. De asemenea, Flaviu Hodor a participat în 10 ianuarie 1947 la ședința Comitetului de coordonare a BPD. Cu acea ocazie s-a făcut constatarea că numeroși funcționari s-au camuflat în partidele blocului guvernamental, iar în ziua alegerilor s-au dovedit a fi „reacționari”. Pentru că, în urma rebeliunii de la Salva, Flaviu Hodor și Gheorghe Nechiti „au fost atacați și răniți cu focuri de bombe cu care ocazie li s-au distrus hainele”, s-a decis să fie despăgubiți pe cheltuiela BPD¹⁶⁴.

În raportul pe luna noiembrie, o primă concluzie a Comitetului Județean PCR cu privire la alegeri a fost aceea că: „prin pregătirea propagandistică a alegerilor până în ultima zi am neglijat paza contra provocărilor reacțiunii ceea ce în județul nostru era mai important decât însăși rezultatul alegerilor de care puteam fi siguri”. Alte constatări priveau autoritățile locale, primari și notari, care în multe locuri au pus piedici în loc de a-și da concursul Blocului Partidelor Democratice. Punctele de sprijin, pregătite din timp de „reacțiune” și care le-au ridicat numărul total al voturilor, au fost secțiile de votare Salva, Maieru, Șieuș și Sângeorz-Băi. Nivelul politic al „tovilor” țărani s-a dovedit a fi slab, „dovedit prin aceea că pe unele locuri s-au lăsat influențați de reacțiune”. Paza secțiilor de votare pentru care fuseseră constituite comandamente unice și gărzii din membri de partid a fost depășită de evoluția evenimentelor. Influența Blocului Partidelor Democratice în județ, „care după rezultatul alegerilor s-a dovedit a fi încă slabă”, a avut impedimente și din faptul că doi dintre candidați au fost străini de județ, apoi insuficiența mijloacelor de transport și faptul că Biroul Electoral Central a aprobat

Însă eu nu am văzut dacă aceste buletine, proveneau din acea urnă, sau de la membrii delegației partidelor de opoziție. Garda care mă sechestraseră acolo, mă asigurau că nu se va mai întâmpla nimic. Eu am ieșit din nou afară și cei care făcuse parte din echipa de bătași mi-au indicat de președinte pe notarul comunei Pălăgieșu, pe care l-am acceptat însă cu condiția ca, la constituirea noului birou, eu să fiu de față. Până când am mers de la școală la primărie, distanță de cca 120 m, cu de la sine putere și în mod ilegal, s-a constituit biroul în mod viciat, fără să întrunească condițiile art. 42 din lege, adică strigările din 5 în 5 minute. Intrând în sala de vot, am verificat identitatea membrilor delegați și asistenți întrebându-i dacă procedura strigării a fost îndeplinită, însăși delegații opoziției mi-au declarat că nu s-au făcut strigările legale. Atunci eu am contestat această formațiune a biroului, dar datorită presiunii mulțimii și a membrilor biroului secțiunii de votare care nu sunt altcineva decât altcineva decât echipa de bătași și instigatori care au comis masacrele asupra președintelui și delegatului legal numit de către minister, adică a Dlui Casian, [am renunțat]. Tot de unul singur am ieșit afară și cu ajutorul unor cetățeni am restabilit ordinea dezarmând pe cca 1000 de oameni de ciomegele cu care erau înarmați, ciomege pe care le-am aruncat în apa/râul Salva, apoi am făcut apel la popor ca să păstreze ordine și disciplină și că au făcut o greșală pentru care vor răspunde în fața justiției.

Într-un „raport informativ” pentru uzul PCR este narată o variantă asemănătoare, bazată tocmai pe raportul asistentului președintelui Biroului Electoral. Nu ne propunem însă să demontăm toate minciunile și denaturările răspândite de comuniști prin asemenea documente. Totuși, pentru a nu rămâne o pată pe memoria unor oameni cinstiți, unii veniți de la mare distanță, din Bichigiu, Runcu Salvei și Coșbuc, pe jos cei mai mulți, se impun câteva atenționări. În zilele premergătoare alegerii plouase destul de mult, iar alegătorii au avut de înfruntat și noroiul. Cei mai bătrâni cu siguranță, dar și cei tineri erau „înarmați” la drum cu băte. Acestea erau folosite și pentru raderea noroiului de pe încălțăminte la intrarea în clădiri. Că unele au fost probabil folosite și ca arme ale judecății poporului este o altă problemă. Dar în nici un caz nu veniseră la Salva 1000 de oameni înarmați cu ciomege, având gânduri ascunse, criminale, pe care viteazul magistrat-asistent i-a dezarmat. Pe de altă parte, unul dintre liderii mulțimii nemulțumite – după cum scria chiar Mistic – a fost primarul din Salva, Grigore Sas. Numit primar în octombrie 1946, Grigore Sas era la acea dată membru PCR, exclus însă în luna septembrie 1948. „Agresorul” prezumtiv al procurorului-șef Andrei Tudor Mistic a fost Căliman (Emilian?) Sas, care s-a ascuns după alegeri. A fost însă arestat de către Siguranță în primăvara anului 1948. Grigore Sas și alți membri PCR din Salva au făcut un memoriu pentru eliberarea acestuia, de aceea au fost excluși din partid. Căliman Sas ar fi fost asistent din partea PNL la alegerile din 1946, conform raportului secției organizatorice a PMR din septembrie 1948.

164 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 404, f. 2. La validarea listei deputaților „aleși” în județul Năsăud, în ședința Camerei Deputaților din 5 decembrie 1946, Gheorghe Nechiti, „rănit de agresorii maniști”, a înfierat „provocările de la Năsăud” și a cerut condamnarea lui Leonida Pop. După mărturia lui Nechiti, atacul împotriva mașinii liderilor „democrați” ar fi avut loc la intrarea în Năsăud, dinspre Salva, la ora 21, iar aruncătorul grenadei, Ioan Sârbu, s-ar fi ascuns în spatele liniei ferate. Vezi discursul lui Gheorghe Nechiti, în „Scânteia”, XVI, nr. 697 din 7 decembrie 1946.

depunerea listei de candidați a Partidului Național Țărănesc. Astfel că nu s-a putut îndeplini nici obiectivul fixat de BPD București de a scoate pe locul patru în județ un deputat din PNL! Cu ocazia alegerilor s-au putut constata și lipsurile din munca Frontului Plugarilor, în localitățile colonizate „era posibilă o influență mult mai mare” etc.¹⁶⁵

Un neajuns a studiului de față referitor la alegeri este că s-a bazat aproape exclusiv pe documente care aparțin doar unei părți, Blocul Partidelor Democrate. Chiar documentele care ar trebui să fie oficiale, pornind de la autorități publice teoretic în afara jocului politic, au caracter cât se poate de partinic. Dictionul *audiatum et altera pars* nu a putut fi respectat. Cum poate fi însă primită acuza PCR că intelectualii satelor, învățătorii și preoții, „primind mari sume de bani”, „în mod ascuns au umblat din casă în casă”, au ținut legătura cu fruntașii istorici, fiind „punctul de sprijin al reacțiunii”? Asemenea incriminări veneau de la inși care își finanțaseră cu nerușinare campania electorală din bani publici, au adunat bani prin deturnări de fonduri, au folosit mijloacele de transport ale instituțiilor publice și private fără să plătească, au transformat Poliția și Jandarmeria în oficine fidele „tinerei democrații”, singurul lor punct de sprijin real fiind ocupantul sovietic. Propagandiștii partidelor istorice au fost nevoiți să umbele în zilele premergătoare alegerilor pe ascuns, pentru că dacă ar fi susținut pe față partidele istorice puteau fi arestați. Clamându-și bătăile primite prin diverse secții de votare, comuniștii și „tovarășii de drum” nu au făcut decât să arate „dragostea” cu care au fost întâmpinați de popor, a cărui opțiune electorală reală fuseseră instruiți să o nesocotească. Pe de altă parte, comuniștii nu fuseseră pregătiți să fie și buni creștini, să întoarcă celălalt obraz. Dimpotrivă, au existat secții de votare în care au ținut sub un strict control procesul alegerilor, fără să poată fi măcar limitați în ilegalitățile pe care și le-au planificat. Mărturiile orale care au circulat zeci de ani privind violențele la care au fost supuși cei care nu au votat cu BPD trebuie să aibă o bază reală. În 21 februarie 1947, Flaviu Hodor, eliberându-i o dovadă de „bun democrat” lui Cornel Năstăsescu, fostul șef al propagandiștilor din BPD și membru PCR, a menționat că acesta, „bun organizator și de totală încredere”, fusese președinte al secției de votare Bistrița I și în această calitate a obținut rezultate foarte bune¹⁶⁶!

În raportul prezentat de secretarul politic Victor Teodoru Comitetului Județean PCR, în 27 noiembrie 1946, raport dedicat alegerilor parlamentare din 19 noiembrie, există, teoretic, cel puțin o contradicție logică asupra căreia vom reveni: influența BPD în județ „după rezultatul alegerilor s-a dovedit a fi încă slabă”, iar paza secțiilor de votare era mai importantă „decât însăși rezultatul alegerilor de care puteam fi siguri”. Rezultatul alegerilor însemna bineînțeles victoria categorică a Blocului Partidelor Democrate.

Comuniștii bistrițeni s-au mișcat foarte repede într-o piesă cu acte cunoscute. Anunțând victoria hotărâtoare „a democrației asupra reacțiunii”, Scânteia” din 22 noiembrie a prezentat și rezultate oficiale din câteva județe, printre care și Năsăud. Rezultatele oficiale ale alegerilor parlamentare din județul Năsăud, conform ziarului partidului, au fost următoarele: înscriși în listele de vot 71838 cetățeni, votanți 68347, voturi anulate 1427. Ordinea formațiunilor politice în urma alegerilor era următoarea:

1. Blocul Partidelor Democrate – 37277 voturi
2. Partidul Național Țărănesc (Maniu) – 21313 voturi
3. Partidul Național Liberal (Brătianu) – 4319 voturi
4. Partidul Țărănesc Democrat (Dr. Lupu) – 2252 voturi
5. Cele trei liste ale „independenților” – 1759 voturi¹⁶⁷

Rezultatele oficiale pe secții de votare, în conformitate cu documentele provenite din arhiva Comitetul Electoral Județean Năsăud al Blocului Partidelor Democrate, au fost următoarele:

165 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 38-39.

166 ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 234, f. 194. Poziția lui Năstăsescu se va dovedi șubredă. A fost numit director la șantierul Salva-Vișeu, însă în prima jumătate a anului 1948 era deja încarcerat, acuzat de gestiune frauduloasă. Cornel Năstăsescu a avut dificultăți și în anul 1946, când a fost destituit de către ministrul Comunicațiilor, revenindu-se asupra deciziei probabil la intervenția BPD Năsăud. O adresă de la Comitetul Central Electoral al BPD, din 14 august 1946, cerea liderilor bistrițeni să comunice unde și din ce serviciu a făcut parte înainte Năstăsescu, precum și din ce motiv fusese trimis în judecata Tribunalului Poporului. *Ibid.*, dosar 232, f. 15.

167 Primele rezultate oficiale din țară, în „Scânteia”, XVI, nr. 684 din 22 noiembrie 1946.

Rezultatele oficiale ale alegerilor din 19 noiembrie 1946 în Județul Năsăud¹⁶⁸

Secția de votare	Rezultatul oficial				
	BPD	PNL	Lupu	PNT Maniu	Div[erși]
Chiraleș	1994	70	98	342	86
Mocod	1267	223	7	371	13
Dumitra	1473	148	162	1214	10
Nimigea de Jos	1016	63	-	269	-
Telciu	978	838	155	721	-
Salva	48	747	25	2634	-
Rebra	39	22	39	1111	68
Rebrișoara	555	129	31	941	68
Năsăud	471	532	50	533	58
Div. 5 T.M.	1482	11	25	215	9
Feldru	1333	61	106	920	218
Ilva Mare	930	124	411	986	329
Ilva Mică	2112	24	87	276	26
Rodna	1521	99	62	459	51
Maieru	869	95	45	513	30
Șanț	242	85	8	676	9
Sângeorz-Băi	490	30	8	1887	9
Prundul Bârgăului	1774	83	57	903	7
Bistrița Bârgăului	1490	62	86	87	21
Tiha Bârgăului	1771	14	-	237	21
Iad (Livezile)	2029	150	56	332	125
Bistrița I	2050	36	65	340	77
Bistrița II	1821	104	18	910	11
Bistrița III	1133	119	95	977	46
Dumitrița	1973	1	309	714	30
Șieut	1026	112	80	1400	163
Mărișelu	1459	89	67	623	108
Lechința I	1985	170	75	90	101
Lechința II	1856	78	25	622	74
TOTAL	37277	4319	2252	21313	1768

Cu excepția voturilor primite de „independenți”, unde se constată o diferență de nouă voturi, cele două surse indică aceleași rezultate. Aceasta înseamnă că „Scânțtea” a publicat datele trimise, credem, pe filiera PCR, validate de Biroul Electoral Năsăud. Totuși, până la convocarea Adunării Deputaților, validarea rezultatelor și a deputaților aleși la nivel național, respectiv publicarea lor în „Monitorul Oficial”, imponderabilele politicii „democrate” au produs alte date „oficiale”. Voturile pentru BPD au crescut, cele pentru PNT Maniu au scăzut. Rezultatele oficiale definitive ale alegerilor din județul Năsăud au fost următoarele: alegători înscriși în listele electorale 73446; voturi exprimate 67760; voturi anulate 1390. Pe formațiuni politice datele publicate în „Monitorul Oficial” au fost următoarele:

1. Blocul Partidelor Democratice - 38277 voturi, trei mandate
2. Partidul Național Țărănesc (Maniu) – 19763 voturi, un mandat
3. Partidul Național Liberal – 4319 voturi
4. Partidul Țărănesc Democrat – 2252 voturi
5. Listele „independenților” au primit în total 1759 voturi¹⁶⁹

A susține astăzi că alegerile din 19 noiembrie 1946 au fost falsificate este aproape un truism. Chiar în tabelul provenit de la Comitetul Electoral Județean al BPD cu rezultatele oficiale este recunoscut acest fapt. Cea de-a doua parte a tabelului, necompletată însă, era destinată rezultatului *real* obținut de BPD și Maniu (PNT). Rezul-

168 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, f. 121. Rezultatele oficiale au mai fost publicate în „Revista Bistriței”. Vezi: Dorel Vidican, *Rezultatul alegerilor din 1946, în județul Năsăud, în lumina unui raport informativ întocmit de autoritățile comuniste*, în „Revista Bistriței”, nr. IX, 1995, pp. 313-317.

169 Ioan Scurtu (coordonator), *România. Viața politică în documente. 1946*, București, 1996, pp. 506-507.

tatele reale din câteva secții de votare, cele mai slabe pentru BPD, au fost evocate într-un raport al secretarului politic al PMR Năsăud, Iosif Stoica, în contextul alegerilor parlamentare din martie 1948 pentru Marea Adunare Națională. Acele alegeri au fost și ele falsificate, existând numeroase procese-verbale de la secții de votare în care au fost consemnate rezultatele oficiale și, respectiv, cele reale. Fragmentul din raport în care Stoica a comparat rezultatele din 1948, vizavi de cele din 1946, este următorul:

„Față de alegerile din 1946 situația luată în general poate fi considerată ca mult îmbunătățită. Comunele care constituiau în acele alegeri puncte de sprijin importante ale reacțiunii ca și comuna Salva unde am avut 48 de voturi, Rebra cu 19 voturi, Ilva Mare cu 85 de voturi, Măgura Ilvei cu 73 de voturi, Maieru cu 36 de voturi, Dumitrița cu 146 voturi, poziția noastră este schimbată fundamental și într-o continuă consolidare”¹⁷⁰.

Rezultatele reale ale alegerilor din 1946 erau prea-bine cunoscute de puterea comunistă în anul 1948 ca să fie evocate, probabil din memorie. Numai la secția de votare Dumitrița BPD și-a mai „adjudecat” 1827 de voturi peste cele reale. În rapoartele lor cu referire la secția Dumitrița, comuniștii, poate și pentru a masca fraudă grosolană, au menționat agresarea delegaților BPD și alungarea secretarului secției de votare Weiss Carol, notar în Pietriș. În Măgura Ilvei nu a fost organizată secție de votare în anul 1946, ci la Ilva Mică. Cum Iosif Stoica nu era localnic (a fost adus din Valea Jiului, numit secretar politic în octombrie 1947) inadvertențele pot fi scuzabile.

Mai-marii Blocului Partidelor Democratice au lăsat scrisă o mărturie importantă privind „stabilirea votanților”, avansând și o statistică finală a rezultatelor reale din județul Năsăud. Documentul este următorul:

„Numărul voturilor socotit pt. B.P.D. la stabilirea votanților nu s-a ridicat decât la 35277 voturi. În realitate și la rezultatele obținute la secțiile de votare mai bune ulterior am adăugat în plus 2000 de voturi majorând numărul votanților.

Tot din rezultatele secțiunilor de votare unde am avut posibilitate am socotit 35% pt. B.P.D. din voturile maniștilor.

Adică în realitate și aproximativ:

B.P.D. –ul 23000 voturi 35,38%

P.N.Ț. 33600 -II- 51,69%

Div 8400 -II- 12,93%

Total 65000”¹⁷¹

Exceptând chiar și cele întâmplătoare la secții în timpul votării - cazul Salva nu poate fi singular - falsificarea alegerilor s-a făcut cu concursul direct al președinților și secretarilor secțiilor de votare, sub tutela celor din Biroul Electoral Județean, la completarea și depunerea proceselor-verbale. O nouă întrunire în plen la sediul PCR nu știm dacă a mai avut loc. Semnarea proceselor-verbale a fost făcută însă, cu siguranță, după „potrivirea” rezultatelor. Având sarcina de a obține trei din cele patru mandate, blocul guvernamental și-a apropiat atâtea voturi câte îi erau necesare. O primă variantă, care se va dovedi doar de „lucru”, menționează calculul repartizării mandatelor pe următoarele rezultate: BPD – 35644 voturi (50%), PNT – 21344 (30%), PNL – 4319 (6%), PȚD – 2252 (3%)¹⁷². Este important de menționat că rezultatele atribuite Partidului Național Liberal și Partidului Țărănesc Democrat (Dr. Lupu) nu au suferit modificări pe parcurs. „Variabile” au fost doar rezultatele electorale ale BPD și PNT, precum și numărul cetățenilor înscrși în listele electorale, a celor care s-au prezentat la vot și a voturilor anulate.

În lipsa dosarului Prefecturii cu nr. 9305/1946, dispărut, în care au fost adunate documente importante ale alegerilor, nu știm cu exactitate numărul cetățenilor cu drepturi electorale. Ștefan I. Pop, responsabil în acest domeniu, a menționat 70242, număr raportat și de Flaviu Hodor la conferința BPD din septembrie 1946 de la București. Prin însumarea votanților fiecărei secții (situație din septembrie, fără secția militară) am obținut cam tot atâtea: 70153. Necunoscută este doar situația de la secția militară. Apreciem totuși că, grăbindu-se să anunțe „Scânteii” „victoria”, celor din județ le-a scăpat un adevăr: 71838 înscrși în listele de votare (28 de secții civile și una militară). Câți dintre aceștia s-au prezentat la vot? Într-un raport al PCR din 4 decembrie 1946 se menționa că prezența a fost masivă, peste 85%. Nu încape nicio îndoială că alegătorii s-au prezentat în număr mare la secțiile de votare. Trebuie luat în calcul însă și distanțele mari care trebuiau să fie parcurse. De exemplu: cei din

170 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 30, f. 40

171 ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, f. 122

172 *Ibidem*, f. 123.

Bungard au votat la Lechința. Astfel, se poate prezuma că mulți dintre oamenii bătrâni și bolnavi au rămas acasă. Apoi, 5456 cetățeni nu și-au ridicat certificatele de alegător. (Situatie incompletă, din care lipsea Bistrița și alte 6 comune). Ținând cont și de topografia județului, multe cătune cu locuințe risipite, estimăm o prezență la vot de circa 80%. Prezența la vot calculată după datele oficiale a fost următoarea: 95,14% (înscriși în liste 71838, prezenți 68347 – „Scânțea” din 22 noiembrie); 92,25% (rezultate definitive - înscriși în liste 73446, prezenți 67760). În contextul anului 1946, o prezență la vot de peste 80% ridică mari semne de întrebare. Prezența la vot după date oficiale nu mai trebuie nici măcar comentată. Aspectele dubioase sunt grăitoare prin ele însele.

De aici intrăm în sfera ipotezelor. Chiar la un procent de 85% prezență la vot, numărul cetățenilor care ar fi votat este de 61062, iar la un procent de 80% doar 57470. (Total înscriși în listele electorale: 71838). Astfel că situația provenită din documentele Blocului Partidelor Democratice, 65000 votanți „în realitate și aproximativ”, care corespunde unei prezențe la vot de 90%, este mai mult „aproximativă” decât reală. Același lucru credem că este valabil și pentru rezultatele zise „reale”. Toate incertitudinile privind situația prezenței la vot și a numărului adevărat de voturi obținut de fiecare grupare politică înscrisă în competiția electorală pot fi înlăturate, dacă se identifică tabelele statistice completate la secțiile de votare. Ele există, le-am văzut acum câțiva ani la Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale¹⁷³.

Alegerile din 19 noiembrie 1946 și mai ales a rezultatul real al acestora constituie pentru istoria contemporană aspecte fundamentale. Ideologii comunismului le-au invocat, ca o dovadă hotărâtoare a „factorului intern” în procesul comunizării. De aceea, menționăm și raportul de activitate al Frontului Plugarilor pe luna noiembrie, chiar dacă în el se reiau clișeele avansate de comuniști. Raportul menționează „acțiunile huliganice”, premeditate, ale PNT la secțiile de votare Salva, Mocod, Șieuș și Dumitrița și retragerea activiștilor Frontului Plugarilor în fața valului de „teroare”. Astfel că „agenții maniști s-au strecurat în rândurile cetățenilor unde au exercitat propaganda lor. Acest fapt a făcut ca în centrele de votare sus amintite o parte din populație să fie trecută în tabăra adversă. O acțiune destul de importantă au jucat în această zi intelectualii de la sate care în cea mai mare parte s-au manifestat deschis reacționar influențând o bună parte a alegătorilor”. „Victoria” în alegeri a Blocului Partidelor Democratice este abia menționată în raportul de activitate al Frontului Plugarilor, într-un mod în care nici măcar regele Solomon în înțelepciunea sa nu ar fi putut înțelege: „Totuși majoritatea voturilor în număr de peste 38.000 obținând trei mandate din patru au fost fixate pentru Județul Năsăud”¹⁷⁴.

Falsificarea alegerilor în județ este un fapt cert. Nu vom mai recapitula metodele și mijloacele utilizate. Totuși, subliniem că operațiunea a fost planificată la nivel național, responsabilitatea revenind guvernului și Blocului Partidelor Democratice, în frunte cu PCR. Executanții județeni, mai mici sau mai mari în grad, au fost încadrați în același bloc de partide „democratice”. Însă numeroși funcționari, notari și primari, care au scăpat de epurarea nemiloasă a BPD, au dovedit în fața urnelor că regimul le era cât se poate de străin, ideologic și moral. Ei au fost însă identificați în urma ordinului Direcției Generale a Poliției nr. 43168 S din 13 decembrie 1946, când s-a dispus să se întocmească pe județe tabele cu funcționarii publici care în alegeri s-au manifestat împotriva guvernului. Legiunea de Jandarmi Năsăud, „în totală colaborare și verificare” cu organizațiile BPD, a identificat 118 personalități care s-au dovedit a fi fost de partea „reacțiunii”, din care 23 erau notari iar 41 primari¹⁷⁵. În urma

173 În anul 2010, în contextul în care studiam diverse documente privind istoria Partidului Muncitoresc Român din județ, la Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale, mi-a parvenit un dosar cu rezultate electorale. Custodele m-a întrebat dacă nu se refereau cumva la alegerile din anul 1948. Cum în acele alegeri au fost înscrise doar două liste electorale, i-am răspuns: sigur, nu! Nu am stăruit asupra documentelor, bănuind doar că puteau fi rezultatele alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946. Nu am insistat, apreciind că erau rezultatele oficiale, măsluite, considerând că pot să revin oricând asupra dosarului. Nu cunoșteam atunci numărul listelor înscrise la Biroul Electoral și ordinea trecută pe buletinele de vot. Socoteam că lista nr. 1 era a Partidului Național Țărănesc. Certitudinea că am ratat o descoperire importantă am avut-o mai târziu, când am început să studiez istoria județului pentru perioada 1945-1946. În acel dosar erau tabelele completate la secțiile de votare, conform legii electorale, cu rezultatele fiecărei liste. Lista nr. 7, a Partidului Național Țărănesc, a ieșit învingătoare în aproape toate secțiile de votare; lista nr. 1 a Blocului Partidelor Democratice în două-trei secții. În vara anului 2013 am încercat timp de două luni să găsesc dosarul pe care l-am avut odată în mână, fără succes însă. O asemenea șansă și se acordă de Providență o singură dată! Totuși, este o chestiune de timp și noroc ca adevărul să iasă definitiv la suprafață.

174 ANBN, fond Organizația județeană a Frontului Plugarilor, dosar 1, f. 18.

175 ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 2, ff. 74-77. Ordinul secret nr. 43168 dispunea să fie trecuți în tabel, în primul rând, funcționarii publici care au fost candidați ai opoziției, delegați și asistenți la secțiile de votare din partea

ordinului telegrafic al Ministerului Afacerilor Interne nr. 3289 A din 6 februarie 1947, prefectul Anton Șirlincan, având concursul Consiliului Politic Județean, a decis revocarea a 19 primari sau ajutoari de primari. Aceștia erau considerați necorespunzători din punct de vedere politic sau gospodăresc¹⁷⁶. În fapt, înlocuirea acelor a fost un epilog al alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946.

acestora, membrii în comitetele de conducere ale partidelor istorice, oratorii de la întrunirile electorale etc. Notarii și primarii nu se încadrau practic în cerințele ordinului, totuși ei au fost trecuți în tabelul Legiunii de Jandarmi Năsăud pentru cele făptuite în ziua alegerilor.

176 ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 462, f. 8.

ANEXE

DOCUMENTE REFERITOARE LA ALEGERILE PARLAMENTARE

Doc. 1

Manifest electoral al Blocului Partidelor Democratice din județul Năsăud.

BLOCUL PARTIDELOR DEMOCRATICE

Comitetul Electoral jud.

CETĂȚENI ai județului Năsăud

Campania electorală pentru bătaia alegerilor, pentru drepturile voastre ale plugarilor, muncitorilor și intelectualilor, pentru o Românie mai fericită începe prin deschiderea Casei Alegătorului. Adunați-vă în jurul ei pentru a putea duce la îndeplinire programul Blocului Partidelor Democratice întocmit pentru binele vostru și progresul întregii Țări.

Acest program vrea ca împreună cu toți cetățenii cinstiți și buni patrioți, să reclădim țara distrusă de războiul în care România a fost târâtă de către clica lui Antonescu, susținut de Maniu și Brătianu.

Programul de lucru pentru perioada de patru ani a BPD-ului vrea să asigure că pământul împărțit țăranilor va rămâne pentru totdeauna al lor, întărind gospodăria țărănească, creând o industrie puternică națională pentru a asigura plugarilor toate uneltele agricole necesare muncii de pe ogoare. Prin trecerea Băncii Naționale în proprietatea statului plugarii vor putea primi împrumuturi pe termen lung și cu dobânzi mici pentru a-și putea înzestra gospodăria cu toate cele necesare.

De bătaia alegerilor depinde dacă pământul împărțit țăranilor va rămâne pentru totdeauna a lor, sau dacă atât plugarii cât și muncitorii vor fi jefuiți ca în trecut de marii moșieri români și grofii unguri care sunt sprijiniți de partidele lui Maniu și Brătianu. Strângeți rândurile în jurul BPD-ului care luptă pentru drepturile voastre și pentru pace pe care marii bancheri și moșieri care sprijină pe Maniu și Brătianu vreau din nou să o distrugă.

Noi luptăm pentru monarhie, pentru proprietatea individuală și pentru independența României în a cărei granițe a fost readus Ardealul de Nord. Maniu și Brătianu a dat mâna cu grofii unguri și reacțiunea maghiară pentru a împiedica toate aceste realizări a tinerei noastre democrații.

Să pornim cu toți plugarii, muncitorii și intelectualii, noi care formăm majoritatea zdrobitoare a poporului român pentru a tăia un nou drum în istoria progresului și a civilizației pentru fericirea țării noastre.

Trăiască Majestatea Sa Regele

Trăiască Guvernul Dr. Petru Groza

Trăiască Blocul Partidelor Democratice

Comitetul Electoral al județului Năsăud

ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, f. 288.

Doc. 2

Dispoziții cu privire la campania electorală trimise în județ de către conducerea PCR.

Confidențial

Întreaga campanie electorală să fie strâns legată cu problemele locale. Trebuie arătat ce au realizat / local / forțele democratice împreună cu masele în perioada 23 august până la 6 Martie și de la 6 Martie până la apariția Platformei-program. Ce angajamente își iau aceste forțe ca să le realizeze până la alegeri pe linia platformei. În toate discursurile, în toate manifestările publice, în agitație personală, prin scris, în ziare, trebuie să se evidențieze această linie, totul să meargă pe această linie, tocmai pentru ca să se scoată în evidență diferența între alegerile de acum și alegerile din trecut. De ex. într-un oraș a fost distrus un pod, sau o instituție publică și a fost refăcut din puterile proprii. Trebuie arătat într-un clișeu cum a fost și ce a devenit prin munca forțelor democratice și a maselor populare. Alături se va arăta, ce ne propunem că vom realiza tot din forțele proprii, pentru asta merge votul, ca să putem realiza. Să ne ferim de multe generalități, de multe lozinci. Această problemă a fost foarte ascuțit pusă.

Prima parte a campaniei electorale s-a prelungit până la 1 August. Ca sarcină în această perioadă intră și prelucrarea legii electorale în mase largi, trebuie arătat ce înseamnă această lege, caracterul democratic al legii, ce drepturi a dat femeilor, militarilor că dă posibilitate maselor să manifesteze voința lor în mod liber, pentru asigurarea democrației.

Această lege este o armă puternică pentru apărarea democrației. Trebuie să popularizăm spre afară: iată dușmanii democrației, dușmanii poporului n-au drept de vot, nu pot fi aleși și nu pot face campanie electorală. Dacă acești nedemni vor călca legea și încearcă să facă propagandă electorală, vor fi pedepsiți. Este o armă puternică în combaterea dușmanilor democrației.

Tot în perioada I intră și întocmirea listelor electorale. Acest lucru capătă o importanță deosebită. Listele electorilor vor fi întocmite pe primării de către primari împreună cu notarii sub supravegherea magistraților. Cel care întocmește lista decide asupra persoanelor care urmează să fie trecute pe listă, nu magistrații. Se pune deci problema ca în administrație să fie numai elemente de încredere. Acțiunea de epurare trebuie să se înceapă în această primă perioadă, urgent, foarte urgent. Dacă este nevoie se vor face epurări în masă. Trebuie să fie scos ce ni se pare că reprezintă un pericol în campania electorală. În special notarii, pretorii pot rămâne numai cei de încredere. Ministrul de interne trimite oameni cu misiune specială în centrele mai importante. Ei se vor prezenta în primul rând la Partid, de unde trebuie să primească îndrumări. Nu se cer prea multe date concrete. Cel mai important criteriu este dacă reprezintă vreun pericol că ne va compromite alegerile. Scoaterea lor și înlocuirea lor cu alte elemente se va face imediat. Chiar dacă nu avem cine să-i înlocuiască, mai bine locul să rămână vacant, cineva va lucra acolo cu o delegație pe o perioadă de ... Întocmirea acestor liste de epurabili să se facă fără nici o întârziere. Delegații Ministerului de Interne vor primi sugestii și de la consiliile politice pentru eliminarea elementelor periculoase din administrație, trebuie să lucrăm deci și în această direcție. Însă în primul rând Partidul trebuie să cunoască pe toți, care trebuie să fie epurați.

A doua chestiune, ce intră în perioada asta, este pregătirea listei magistraților de încredere. Trebuie să întocmiți lista în așa fel, ca să înșirați prima dată magistrații membrii de Partid, pe urmă pe care putem influența. Lista să cuprindă magistrații în ordinea încrederii noastre în acești magistrați. Să se trimită urgent aceste liste la CC secția Organizare și Instrucție. CC va preda ministrului justiției, ca să aibă numele oamenilor pe care să-i numească: în biroul județean electoral - unde intră doi magistrați - apoi la secțiile de votare. În listă să se treacă în fața numelui, unde ar fi bun, de ex. bun ca să formeze biroul județean electoral, sau ca să formeze secțiile de votare. Vor fi prea puține elemente sigure, bune. Însă legea prevede că magistrații pot fi înlocuiți prin funcționari superiori, de șefi de servicii din administrațiile sau din alte instituții publice. Și legea prevede asta. La fiecare notariat va fi câte o secție de votare. Pot fi numiți notarii, directorii de la prefecturi etc. Lista trebuie să fie cu o scurtă caracterizare, pentru ca cei cuprinși în aceste liste să fie numiți, cu indicații ce calitate au și unde lucrează. Această muncă de pregătire a listelor s-a început în toată țara. Listele trebuie să ajungă cât mai urgent, Pătrășcanu să-i numească și apoi va apare numirea lor. Și la întocmirea registrelor în fiecare comună trebuie să ai un om care să aibă registrele în mână. Tot acel om are dreptul să elibereze cartelele de vot.

Pentru campania electorală răspunde ministrul internelor. De felul cum va reuși el să organizeze administrația și să pună în funcțiune notarii, primarii, pretorii și jandarmii depinde reușita alegerilor. Responsabilul principal este ministrul de interne, tov. Teohari Georgescu. Trebuie să știm acest lucru, pentru ca să știm cum să-l ajutăm. Se cere foarte insistent, ca nimeni să nu treacă peste ordinele date de el, să nu facă nimeni ca să se contrapună cu alte măsuri după bunul plac. Oamenii să nu ia măsuri în mod autoritar, căci prin aceasta ar compromite alegerile. S-ar putea spune că Ministrul de Interne a fost numai o mască și în fapt Partidul Comunist a condus alegerile. Să grijim, ca să nu substituim, să nu înlocuim noi autoritățile și să nu călcăm instrucțiunile.

O altă problemă, care trebuie de acum văzută, fiindcă se prevede luptă foarte serioasă. Reacționarii vor încerca cu tot prețul să compromită alegerile, ca să transforme alegerile în război civil. Toate secțiile de votare trebuie să fie asigurate și cu paza noastră. Să pregătim oameni - oricum i-am denumi - care la momentul oportun să intervină și să apere secțiile de votare, alegerile. Pregătiți cu forțe locale, de la oamenii din cartier, circumscripții, sate respective. Nu importă cum îi numim, dar să fie pregătiți pentru aceasta.

Unele lămuriri din experiență, cum am procedat la Mureș. Să avem harta politică a județului, cu fiecare sat. Să știm că unde vine o secție electorală, care sat rămâne singur, să cunoaștem bine compoziția națională, compoziția politică a fiecărui sat, fiecărui cătun. Trebuie să avem un responsabil pentru fiecare plasă, să cunoaștem responsabilul fiecărui sat. Responsabilul pe plasă să fie bine instruit din toate punctele de vedere și să aibă în jurul lui electori mobili care să țină legătura cu satele. Să facem chiar un plan de bătaie. Astfel am putea cunoaște problema fiecărei comune. Să avem harta asta precisă pentru fiecare județ.

În privința întocmirii listelor electorale. Avem oameni care au trecut prin școlile de electori. Acești oameni să fie repartizați peste tot.

Dacă fiecare cetățean, fiecare membru, fiecare simpatizant al nostru va cunoaște bine legea electorală, vom avea alegerile asigurate.

Voi propune ca să scoatem urgent broșuri simple pentru aplicarea legii electorale. Explicând nu pe paragrafe, ci pe capitole, pregătind alegerile. Cine nu poate vota, cine nu poate candida, nu poate face propagandă și ce pedepse se prevăd pentru acei nedemni, care calcă legea și fac propagandă. Toți membrii CC, toți responsabili de resoarte au fost repartizați pe regionale pentru campania electorală cu misiunea ca majoritatea timpului să-l petreacă în Regionala respectivă. Merg la București, stau câteva zile, vede ce are de rezolvat și se reîntoarce din nou la Regionala respectivă.

Se adună, fac rapoarte scurte despre situația din Regională, și cu instrucțiunile noi ale Secretariatului, ale Biroului politic se duc din nou la muncă.

Arestări pot fi făcute numai atunci, dacă cei epurați încep să facă propagandă. Atunci pe baza legii, ei fiind interziși de la propagandă electorală, pot fi arestați.

ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, f. 83-85.

Doc. 3

Raportul secretarului general al BPD din județul Năsăud, Flaviu Hodor, asupra primei Conferințe naționale a Blocului Partidelor Democratice, 7-8 august 1946, București.

EXPUNERI

asupra congresului de la București

Ordinea de zi a Congresului a fost următoarea:

În prima zi a început expunerea rapoartelor pe județ cu următoarele puncte de discutat: 1. Colaborarea în BPD; 2. Activitatea partidelor; 3. Programul de lucru din prima fază; 4. Greutăți întâmpinate, sugestii și 5. Cereri și necesități.

Congresul analizat în general a fost străbătut de un înalt spirit de patriotism evidențiind în majoritatea județelor adâncă înțelegere pe care partidele componente a BPD-ului au manifestat-o pentru necesitatea unui spirit de colaborare cât mai perfect. În general se poate spune că în afară de anumite divergențe de ordin secundar fără importanță, și care pot fi rezolvate de comun acord, din rapoarte a reieșit că s-a putut crea coeziune între partidele BPD-ului și că această coeziune constituie un mijloc puternic de luptă în perioada campaniei alegerilor, precum și o garanție că aceste alegeri vor putea fi câștigate. S-au scos în evidență în mod special problemele economice care frământă țara noastră și de a căror rezolvare sunt atât de legate masele populare fiindcă regiunea Moldovei și o parte din județele din Muntenia au fost lovite în mod serios de pe urma secetei care a bântuit aceste regiuni.

Concluzia pe care reprezentanții județelor au scos-o era că raportat la situația acestor regiuni județul respectiv se prezintă într-un cadru cu mult mai puțin negru și că anumite probleme pe care înainte credeam că nu pot fi rezolvate decât prin intervenția Centrului în urma strădaniei noastre vom reuși să le dăm o dezlegare cât mai favorabilă. Față de această situație sigur că sarcinile Comitetului Electoral Central, cât și a Guvernului, întrec limitele posibilităților de rezolvare urmând ca prin mijloace proprii și prin metode gospodărești conduse sub un control sever și o mare vigilență noi vom putea să scutim județul de o situație în care ar cădea inevitabil în urma unor neglijențe de neiertat. Expunerea obiectivă a reprezentanților din Moldova și Muntenia a fost extrem de impresionantă prin aspectul ei sugestiv descriind imagini de exod de masă a plugarilor, care din cauza lipsei posibilităților de trai renunță la gospodăriile lor pentru a lua drumul veșnicei peregrinări în alte regiuni mai puțin bântuite de vitregia climatului. Concluzia inevitabilă ce reiese din aceste expuneri se impune ca un imperativ categoric al celor care sunt animați de un adevărat patriotism și această concluzie conține în ea obiectivitatea asupra realităților din județul nostru, care sunt mai puțin dezastruoase și care ne cer nouă ca prin puțină renunțare să ajutorăm renunțând la pretenții ce nici măcar nu se pot formula în asemenea condițiuni prin care trece Țara. Deci misiunea noastră a Comitetului Electoral este ca să trecem imediat la studierea situației din județ și la găsirea mijloacelor prin care am putea asigura un minim de existență fiecărui cetățean din acest județ, prin metode de gospodărie rațională pe care apoi să le impunem autorităților și instituțiilor competente.

Din rapoarte s-a putut desprinde de asemenea situația politică din întreaga Țară și să-i formulezi o imagine reală asupra raportului de forță dintre BPD și reacțiune. Cu toate greutățile economice și cu toate greutățile pe

care reacțiunea le creează în calea acțiunii partidelor totuși am putut desprinde următoarea situație: Moldova în întregime se bazează pe un succes de 80-85%, Muntenia la fel, Oltenia prezintă aceleași situații favorabile, în Banat forțele democratice prin acțiuni bine organizate ar reuși să smulgă din mâna reacțiunii orice posibilitate de influență politică asupra maselor plugărești și să prezinte un raport de forță favorabil BPD-ului de aproximativ 90%. Ardealul se găsește într-o situație mai puțin favorabilă. În județele din Ardealul de Sud și de Vest, situația este mai bună. În județele din Nordul Ardealului însă, forțele noastre oscilează între 65-70 și în unele județe cum este Bihorul urcă la 80%. Această situație trebuie să fie pentru noi un stimulent dar în același timp un argument puternic în munca noastră de lămurire, pentru a arăta maselor din județul nostru, că ne găsim oarecum rupți de restul țării și izolați prin faptul că în acest județ influența politică a reacțiunii este încă destul de mare.

Congresul a fost onorat prin prezența Dlui Prim Ministru Dr. Petru Groza. Prin prezența DSale și prin directivele și atitudinea categorică pe care a avut-o a fost un moment de reală îmbărbătare dându-ne în același timp instrucțiuni precise și asigurându-ne că în perioada acestei bătălii electorale comitetele vor găsi în el un spirit de înțelegere și în același timp o atitudine intransigentă în fața greutăților pe care noi le întâmpinăm și pe care le vom putea rezolva oricând prin intervenția la Dsa. În fața acțiunii noastre nici un argument nu poate să fie valabil. Atât guvernul prin reprezentanții săi trebuie să dea curs cererilor juste pe care le facem iar cei care nu vor înțelege acest deziderat al momentului să fie reclamați DSale pentru a lua măsuri chiar de înlocuire. Ne-a dat îndrumări de a întări cât mai mult colaborarea dintre noi, pentru ca în fața reacțiunii noi să ne găsim ca un bloc indestructibil din care reacțiunea să nu poată exploata fracțiuni minoritare pentru acțiunea ei ce are la bază numai interese de clică și interese personale. În a doua zi a Congresului s-a continuat cu expunerea rapoartelor urmând apoi expunerea fiecărui președinte de secție a Comitetului electoral în parte.

DI Ministru Vântu în calitate de președinte al secției administrative ne-a arătat normele după care să procedăm pentru ca să putem duce o muncă sistematică în acest sector – în primul rând trebuind a fi completate listele celor propuși pentru epurare din sectorul administrativ, a doua instituție ce urmează a fi verificată este administrația Financiară împreună cu justiția urmând apoi în măsura necesităților locale și celelalte sectoare învățământ, biserică etc. De asemenea a dat instrucțiuni categorice și ne-a arătat să lăsăm la o parte orîșice sentimentalism, să lăsăm la o parte orîșice chestiune de ordin personal și să ne conducem după lozinca „Cine nu e cu noi este dușmanul nostru”, bineînțeles în verificarea listelor noi trebuie să fim pătrunși de un spirit de obiectivitate și să nu încercăm să imprimăm aceste verificări un caracter de divergențe pur personale, astfel ca elementul de interes personal să fie exclus.

Comisia Economică prin președintele ei Miron Constantinescu secretarul general al comitetului General Central, a făcut o expunere atât asupra muncii din Comisia Economică cât și a tras concluziuni asupra rapoartelor județene. În instrucțiunile asupra muncii din sectorul Economic ne-a arătat că noi nu trebuie să ne substituim departamentului de Stat economic problemele pe care le sesizăm și care n-am reușit să le rezolvăm să le impunem acestui departament pentru executare. A arătat munca depusă de Secția Economică a Comitetului Elec. Central și greutățile pe care acest comitet le întâmpină. Munca este grea pentru că problemele economice sunt diferite și aproape generale pe întreaga țară. În special în sectorul aprovizionării cu cereale problema rezolvării este extrem de dificilă din cauza unei lipse de stocuri de rezervă care ar putea permite asigurarea aprovizionării tuturor județelor. Ne îndeamnă ca în cererile noastre să fim cât se poate de obiectivi și să pretindem numai lucrurile absolut necesare pentru județ. Prin aceasta se înțelege ca să ne raportăm totdeauna la situația grea economică a întregii țări și să considerăm că sunt regiuni și județe cu probleme economice cu mult mai acute și care cer o soluționare de urgență.

Făcând o analiză asupra rapoartelor expuse de reprezentanții județeni tov. Miron Constantinescu arată că sarcina noastră principală în campania alegerilor este ca pe lângă o acțiune de educare politică a maselor și de lămurirea acestora, tendința noastră trebuie să fie îndreptată înspre masele largi ale indiferenților și a celor care șovăiesc și care în momentul alegerilor trebuie să fie dirijați înspre BPD. Aceasta sigur depinde de felul muncii noastre și de eforturile pe care le vom depune ca să anihilăm influența politică a grupării minoritare reacționare și care până în prezent a reușit să-și creeze o bază mai solidă decât a noastră. Noi n-am putea ca în decurs de 2 sau 3 luni dintr-o muncă coordonată de lămurire și educație să ridicăm nivelul politic. Această acțiune trebuind dusă concomitent pentru a nu neglija nici un mijloc care ne stă la dispoziție. Reacțiunea își bazează influența politică tocmai pe obscurantismul și ignoranța maselor. Aceasta constituie pentru tânăra democrație unul din cele mai mari obstacole fiindcă noua concepție democratică presupune un nivel cultural și politic mai ridicat, de aceea această latură a problemei nu trebuie neglijată.

Comisia Electorală prin reprezentantul ei tov. Solomon a arătat sarcinile care ne stau în față dând instrucțiuni de felul cum trebuie să procedăm la întocmirea listelor electorale pentru ca în aceste liste să nu fie trecuți nici

unul din cei care cad în prevederile art. 7 din Legea Electorală. De asemenea ne-a arătat că pedepsele pentru cei excluși ca nedemni din listele electorale sunt de la 1-3 ani dacă continuă să facă propagandă pro sau contra partidelor din BPD. Ne-a arătat de asemenea că în ceea ce privește semnele electorale au fost astfel aranjate încât semnele noastre să fie înaintate primele astfel că reacțiunea să fie obligată a-și alege altele. De asemenea ne-a dat instrucțiuni ca să avem grijă ca în primul rând în listele electorale să fie trecuți membrii partidelor din BPD, simpatizanților și a celor de indiferenți omițând din aceste liste anumite elemente care se încadrează în art. 7 din Legea Electorală sau pot fi încadrate, urmând ca aceste elemente să facă contestație și nicicum să fim obligați noi a face contestații împotriva anumitor care au fost trecuți pe listă. De asemenea soțiile membrilor din partidele BPD-ului să fie trecute și să dea cea mai mare importanță acestui fapt pentru că aportul electoral ne este extrem de important. Semnul electoral al BPD-ului va fi soarele.

Comisia Transporturi prin repr. ei DI Dragomirescu a dat instrucțiuni asupra repartiției mașinilor RATA și a posibilităților pe care le are Comitetul Electoral Județean de a întrebuința autovehiculele instituțiilor de stat în propaganda pe teren. Mașinile RATA, Ford, bine îngrijite atrăgând atenția că ele nu pot fi întrebuințate pentru alte scopuri decât cele propagandistice, cei care vor fi găsiți că dau cu totul altă întrebuințare acestor mașini, vor suferi pedepse mari. De asemenea a arătat că în ceea ce privește combustibilul s-au luat măsuri prin Președinția Consiliului de Miniștri ca județele să aibă cantitatea necesară de benzină în vederea campaniei electorale. Sigur că toate cheltuielile cu cumpărarea acestei benzini, cade în sarcina Comitetului Elect. jud.

Comisia Financiară, prin repr. ei DI Ministru Potop a făcut un apel călduros ca fiecare Comitet județean să depună toate străduințele pentru a asigura o parte din fonduri din posibilitățile locale. A arătat sarcinile grele ale Comitetului Elec. Central atrăgând atenția că, dacă din fondul comun al partidelor stocul va fi epuizat atunci Comitetul Electoral va fi obligat să recurgă la un împrumut intern ceea ce nu ar fi deloc just în actualele momente. S-a repartizat pe fiecare județ suma de 20.000.000 lei primind și județul nostru 10.000.000 lei urmând ca cealaltă sumă de 10.000.000 să ne fie trimisă în săptămâna viitoare.

ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, ff. 284-287.

Doc. 4

Model de chestionar întocmit de organizațiile PCR în campania electorală. Chestionar statistic completat de organizația PCR Rodna.

Chestionar

Plasa: RODNA

Comuna: Rodna

Numărul locuitorilor: 4905

Bărbați: 2486 Femei: 2419 Tineri sub 21 de ani: 1597

Compoziția națională a satului

Români: 3847

Unguri: 785

Sași: 9 /germani/

Diferiți: 264

Compoziția socială a satului

Plugari: 3200

Meseriași: 40

Muncitori / de pădure, de întreținere etc. /

Mineri

Intelectuali: 44

Comercianți: 18

Organizația politică a satului

Org. PCR: Este bine organizat 344 tov.

" PSD: Este 10 membri

" FP: Este 315 membri

" Liberal Tătărăscu: Nu este

" Național Țărănist Alexandrescu: Nu este

" Sindicatele: 2 sindicate minier și funcționar

Organizații politice reacționare

Maniști: Organizație secr. Dr. Jucan Aurel, Blaga Ioan Înv. Dir.

Brătieniști: Nu este

Date politice asupra funcționarilor comunei: / ce politică fac ? /

Notarul: Nu este

Primarul: Bun

Învățătorul /ii/: Dna Jucan Aurelia, reacționară, restul buni

Preotul /ții/: Sângeorzan Lazăr, agitator legionar

Jandarmul / șef de post sau secție /: Șef de post Tudoran Lazăr plut. maj. și plut. Pop Vasile în slujba maniștilor

Cooperatist: Bun

Alți fruntași ai satului: Domide Gherasim senior, Domide Gherasim fiu, Gherasim Domide cantor, Bindiu Iulian croitor, Pioraș Detavia, Muntean Zaharia aprod judecătorie, Domide Emil, Folfas Ioan, Cărdan Florian.

Casă de alegători există în sat?

Necesitățile economice ale satului: lipsa de cereale, articole

Observații: Samoilă Floscă ofițer rezervă, Matei Florea student, Victor elev șc. normală, Bindiu Alexandru elev; toți reacționari maniști, foști legionari.

ANBN, fond Comitetul județean PCR Năsăud, dosar 13, f. 8.

Doc. 5

**Dispoziție trimisă de Comitetul Electoral Județean al Blocului Partidelor Democratice
notariatelor din județ pentru completarea unor chestionare privind alegerile.**

COMITETUL ELECTORAL JUDEȚEAN

Nr. 110/1946

FOARTE URGENT
CONFIDENTIAL-SECRET

Tuturor n o t a r i a t e l o r

La Reședință

Binevoiți a completa de urgență și a înainta până la data de 30 august cel mai târziu la Comitetul Electoral Județean / Prefectura județului Năsăud, etaj 1, camera 5 /, Chestionarul alăturat întocmit cu cea mai mare grijă și în conformitate cu realitățile existente în comuna respectivă. Comitetul Electoral va controla prin mijloacele sale exactitatea datelor furnizate pentru care Dvs. rămâneți personal răspunzător.

La punctul 1/. Se va trece numărul exact al locuitorilor femeii și bărbați începând cu 21 de ani. La punctul 2/. Se va trece în dreptul fiecărei organizații politice numărul exact al membrilor. La punctul 3/. Se va indica partidul din care face parte funcționarul respectiv, data de la care a intrat și dacă activează sau nu. La punctul 4/. Se va arăta data la care diferiți emisari au cercetat comuna și rezultatul propagandei în comună. Se va specifica numărul vizitelor făcute în comună pe partide în luna iulie și august a.c. și pe cât posibil numele persoanelor. La punctul 5/. Se va arăta starea de spirit a populației. La punctul 6/. Se vor trece evenimente și fapte însemnate din viața politico-economică a satului. La punctul 7/. Se va arăta persoanele încadrate în mișcarea democratică care în actualele alegeri au cele mai multe șanse de reușită pe lista Guvernului. Persoanele se vor trece în ordinea popularității lor. La punctul 8/. Se vor arăta doleanțele justificate ale populației și la punctul 9/. se vor face din partea Dvs. cuvenitele propuneri pentru remedierea unor eventuale nemulțumiri și pentru promovarea vieții democratice.

Dacă rubricile sunt insuficiente Chestionarul se va completa printr-un raport anexă.

Chestionarul astfel completat se va înainta Comitetului Electoral și în arhiva notariatului va rămâne numai ordinul prezent pe care se va face mențiunea datei expedierii Chestionarului Comitetului.

Bistrița, la 17 august 1946

COMITETUL ELECTORAL AL JUD.

NĂSĂUD

ANBN, fond Comitetul electoral al județului Năsăud, dosar 233, f. 199

Doc. 6
Model de chestionar tipărit.

COMUNA

C H E S T I O N A R

1. Locuitori majori / bărbați și femei /
2. Numărul membrilor partidelor politice:
FRONTUL PLUGARILOR Președinte
P. SOCIAL DEMOCRAT "
P. COMUNIST ROMÂN Secretar
P. NAȚIONAL POPULAR Președinte
P. N. LIBERAL TĂTĂRĂSCU "
P. N. ȚĂRĂNESCU ALEXANDRESCU "
P. NAȚIONAL Ț. MANIU "
P. N. LIBERAL BRĂTIANU "
U.P. MAGHIAR "
Locuitori neînregistrați în partide
3. Funcționarii sunt membri a Partidelor următoare:
Notarul de la data de activează
Preotul de la data de activează
Preotul " " " "
Învățătorul " " " "
Învățătorul " " " "
Șeful de Post " " " "
4. Propagandă:
.....
5. Starea de spirit
6. Evenimente și fapte
7. Persoane care se bucură de popularitate și după părerea generală a locuitorilor din comună au șanse de reușită în alegeri pe lista Guvernului
.....
8. Doleanțele populației
.....
9. Propuneri referitor la situația politică / propagandă / și viața economică și administrativă
.....

Data August 1946

Notar: L.S.

Primar:

ANBN, fond Prefectura județului Năsăud, dosar 450/1946, f. 62 verso.

Doc. 7
Ordinul circular nr. 1018/1946 al comandantului Legiunii de Jandarmi Năsăud.

Inspectoratul Jandarmi Cluj

Legiunea Jandarmi Năsăud

ORDIN CIRCULAR Nr. 1018

Din 13 August 1946

În conformitate cu ordinul nr. 138 din 6 august 1946 al Inspectoratului jandarmi Cluj urmat după ordinul nr. 36226/946 al IGJ.

Binevoiți a cunoaște următoarele:

Se constată că în ultimul timp în urma deschiderii campaniei electorale, ca o consecință premergătoare alegerilor, numărul evenimentelor și mai ales a incidentelor de natură politică au sporit în mod simțitor, astfel

că situația polițienească creată pe teritoriul rural a țării depășește ritmul normal al activității desfășurată de formațiunile de jandarmi.

Această problemă prezintă un aspect destul de serios, deoarece campania electorală creează un climat favorabil elementelor reacționare, care desfășoară o intensă propagandă pentru subminarea provocării regimului Democratic din România (sic!) și pentru discreditarea Guvernului căutând să întrețină o permanentă stare de agitație în rândul populației.

Pentru stabilirea situației polițienească și pentru că măsurile preventive și represive să fie aplicate în timp util cu stăruință și priceperea profesională cuvenită, este necesar ca toți comandanții de formațiuni teritoriale să fie în mod permanent în teren spre a putea face față oricărei situații a cărei rezolvare necesită prezența lor. Prezența în permanență în teritoriu, desigur că necesită cheltuieli care vor depăși sumele destinate Comandanților de sectoare, drept misie de deplasare în teren.

În vederea înlăturării acestor neajunsuri, pentru toate cheltuielile rezultate din deplasările în teren și care depășesc misiile regulamentare fixate în acest scop, se vor întocmi de către formațiunile de Jandarmi acte justificative care centralizate pe Legiune se vor înainta lunar Inspectoratului, Serviciul Siguranței.

Raportați primirea prezentului ordin.

Comandantul Legiunei Jand. Năsăud
Căpitan
ss Gh. Dumitrașcu

ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 134, f. 28.

Doc. 7

Lista secretarilor numiți de PCR la secțiile de votare din județ.

L i s t a

Celor propuși ca secretari (grefieri) la Secția de votare

1. Colțea Alexandru, notar, Tiha Bârgăului
2. Borbolea Dezideriu, notar, Iad
3. Furdac Gheorghe, funcționar, Administrația Financiară Bistrița
4. Sima Jacob, notar, Dorolea
5. Sauca Ilarion, notar, Mijlocenii Bârgăului
6. Bolgar Gheorghe, grefier, Judecătoria Bistrița
7. Costiuc Vladimir, aj. grefier, Judecătoria Bistrița
8. Cornoiu Ilie, aj. grefier, Judecătoria Bistrița
9. Doina Gheorghe, grefier, Judecătoria Bistrița
10. Neagu Gheorghe, grefier, Judecătoria Bistrița
11. Onea Niculae, aj. grefier, Judecătoria Bistrița
12. Sprânceană Vasile, grefier, Judecătoria Bistrița
13. Tântici Petru, grefier, Judecătoria Bistrița
14. Jitaru Alexandru, funcționar, Prefectura Bistrița
15. Rusev St. Dumitru, funcționar, Adm-Financiară Bistrița
16. Baba Emil, notar, Șieu Mare
17. Istrate Niculae, grefier, Tribunal Bistrița
18. Ciorteș Anatoliu, notar, Ilva Mare
19. Gagea Octavian, funcționar la Serv. Sanitar Bistrița
20. Pălăgieș Ioan, funcționar, Năsăud
21. Bucur Ovidiu, funcționar PTF Bistrița
22. Leșan Traian, funcționar, Tribunalul Bistrița
23. Grauer Alexandru, funcționar, Judecătoria Bistrița
24. Praporciuc Ilie, funcționar, Judecătoria Bistrița
25. Weiss Carol, notar, Petriș

26. Medrea Ioan, agent, Administrația financiară Prundu Bârgăului
27. Curianu Jacob, percepător, Tiha Bârgăului
28. Rusu Ioan, funcționar [al] prefecturii, Iad
29. Pahone Ionel, notar, Josenii Bârgăului
30. Costea Ștefan, notar, Bistrița Bârgăului
31. Năsăudean Aron, notar, Aldorf
32. Acxânte Leon, secretar de primărie

ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, f. 93

Doc. 8

Lista președinților numiți de PCR la secțiile de votare din județ.

L i s t a

Celor propuși ca președinți ai Secțiilor de votare

1. Oprea Iuliu, învățător definitiv, Năsăud
2. Ötvös Dezideriu, învățător definitiv, Țigău
3. Pașcu Vasile, învățător definitiv, Viișoara
4. Mănarcă Gheorghe, învățător definitiv, Petriș
5. Pop Ioan, învățător definitiv, Mintiu
6. Pop Titus, director de cabinet, Prefectura Bistrița
7. Rusu T. Augustin, învățător definitiv, Mintiu
8. Rednic Ioan, învățător definitiv, Dumitra
9. Tomuța Ioan, învățător definitiv, Telciu
10. Toderici Leon, învățător definitiv, Telciu
11. Cerlinca Petre, învățător definitiv, Bistrița
12. Casian Ioan, învățător definitiv, Bistrița
13. Dărăban Niculae, învățător definitiv, Lușca
14. Filip N. Valentin, șeful Of. Statistic Bistrița
15. Epureanu Victor, învățător definitiv, Sângeorz-Băi
16. Lupu Ioan, învățător definitiv, Nepos
17. Nicula Sever, învățător definitiv, Telciu
18. Fătăceanu Vasile, învățător, Rebrîșoara
19. Bulz Iustin, șef. Serv. Prefectura Bistrița
20. Năstăsescu Cornel, inspector, Secția L.S. Bistrița
21. Flămând Aurel, învățător definitiv, Susenii Bârgăului
22. Moldovan Victor, judecător, Tribunal Bistrița
23. Linul N. judecător, Bistrița
24. Vianu Vasile, medic, circumscripția Rodna
25. Ursulache Calistru, medic, circumscripția Petriș
26. Cornea Olimpiu, șef Serv. Primăria Bistrița
27. Galiță Sergiu, șef Serv. Administrația Financiară Bistrița
28. Guzu Ironim, învățător definitiv, Poiana Ilvei
29. Buta Ioan, pretor Rodna
30. Basa Boris, șef serviciu Inspekția L.S.

ANBN, fond Comitetul electoral județean Năsăud al Blocului Partidelor Democratice, dosar 1, f. 92

Doc. 9
Dare de seamă cu referire la campania electorală
întocmită de comandantul Sectorului de jandarmi Prundu Bârgăului.

Legiunea jandarmi Năsăud

Sectorul jandarmi Pr. Bârgău
Eșirea nr. 1058 din 20 Oct. 1946

DARE DE SEAMĂ

Întocmită conform Ordinul Legiunei jandarmi Năsăud Nr. 1070/1946 referitor la demersurile organizațiilor BPD în alegeri.

1. Starea de spirit a populației rurale și atitudinile în legătură cu alegerile.

- a. În ce măsură activează partidele FND și cele din opoziție pentru reușita lor în alegeri.
 - Din BPD activează PCR și Frontul Plugarilor mai puțin iar PCR activează pe teren cu persoane pregătite din localitate și din Bistrița, prin propagandă verbală și prin răspândirea afișelor și diferite manifeste.
 - Partidele din opoziție până în prezent nu au făcut nici un fel de propagandă orală sau prin manifeste, în Prundul Bârgăului s-a aflat decât manifeste ale PNȚ o singură dată, s-a mai aflat prin comunele Mureșenii Bârgăului și Prundul Bârgăului făcut pe sub ascuns semnul cu ochiu, (sic!) s-a luat măsuri de urmărirea acelor indivizi care fac aceste semne.
- b. Care este priza în masele populare a programei platformă a partidelor Democrate față de propaganda afișată de opoziție.
 - Programul Platformă a Partidelor BPD este bine văzută de populație, însă se discută între populație că Guvernul nu se ține de promisiunile făcute, nu aduce alimentele populației în aceste regiuni de munte, întrucât nu mai au ce mânca, nu se aduce material de îmbrăcăminte și încălțăminte.
 - Partidele de opoziție încă nu sunt organizate și nu activează pe față decât propagandă de la om la om deoarece nu am putut descoperi nici un autor.
- c. Pe ce se poate conta sigur reușita alegerilor și care sunt regiunile sau localitățile unde reușita în alegeri BPD nu se întrevide.
 - Până în prezent în alegeri se poate conta după verificările pe teren pe 65% aproximativ iar restul încă nu sunt înscrși în nici un partid însă sunt votanți ai Guvernului din aceștia majoritatea. Partidele din opoziție nu au nici un fel de organizații.
- d. Ce măsuri urmează a se lua pentru canalizarea maselor populare în rezervă pe linia democratică.
 - Guvernul să trimită în aceste regiuni alimente, îmbrăcăminte și încălțăminte cum și oameni de propagandă în comunele: Rusu Bârgău, Suseni, Prund, Bistrița B., Tiha B., Mureșenii Bârgăului, care prin diferite sfaturi și exemple ar putea combate populația și treacă în BPD.

2. Mijloacele de acțiune utilizate de opoziție și îndeosebi dacă se confirmă faptul că opoziția își organizează echipe înarmate sau neînarmate sub diferite pretexte.

- a. Opoziția până în prezent nu are organizat nimic și nici nu are conducătorii aleși, nu a făcut nici un fel de propagandă verbală totuși necesită educare și supraveghere.

Comandantul Sectorului jandarmi Pr. Bârgăului
Plot. Major șef
Crișan Doroftei

ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 110, f. 301.

Doc. 10
Raportul de activitate pe luna noiembrie 1946 al Comitetului Județean Năsăud al PCR.

Partidul Comunist Român
Comitetul Județean Năsăud
Bistrița

RAPORT DE ACTIVITATE PE LUNA NOIEMBRIE 1946

Raportul nostru de activitate din această lună cuprinde în special munca partidului nostru și celorlalte organizațiuni și partide din Bloc depusă în ultima perioadă din a doua fază a Campaniei Electorale, din ziua alegerilor, cu constatări și învățăminte câștigate precum și angajamente de viitor pe baza acestor experiențe.

Cu data de 9 XI 1946 am mărit numărul electorilor de la 70 la 110 adică câte unul pentru fiecare din cele 110 comune din județ; de asemenea completarea electorilor cu un număr de 9 femei. Instruirea lor s-a făcut în ședințe repetate săptămânal la centrele de plasă. Dintre aceștia efectiv și cu rezultate bune în muncă au fost aproximativ 65%.

Am complectat delegații la secțiile de votare pentru Lista Nr. 1 /BPD/ și Lista Nr. 6 /Dr. Lupu/ cu elemente din Bloc în marea lor majoritate membrii noștri de partid. Dintre aceștia un număr foarte mic a putut fi instruit. Pentru listele 2, 3 și 4 n-am reușit să mobilizăm și restul tovarășilor noștri din sate pentru a-i numi delegați, iar pentru unele secții de votare n-am găsit elemente de încredere pentru a le putea numi.

Am făcut contestarea depunerii după termen a listei de candidați a PNȚ - ului. Pentru primirea listei lor de Biroul Electoral Central noi nu am fost întrebați deși motive serioase aveam pentru a nu fi primite ceea ce după constatările noastre ar fi fost o situație favorabilă în ce privește rezultatul alegerilor în județul nostru pentru scoaterea în locul patru deputat din Partidul PNL potrivit îndrumărilor BPD – ului Central București.

În ce privește paza secțiilor de votare pentru care au fost constituite comandamente unice la centru și în plăși precum și grupe suficiente pentru încadrarea secțiilor de votare acestea s-au dovedit foarte slab pentru motivele: insuficient instruite, constituite din tovarăși din rândurile țărănimii cu nivel politic slab.

S-a făcut instruirea grefierilor și președinților la secțiilor de votare în două ședințe, dintre aceștia 90% au fost membrii noștri de partid iar restul ofițeri și judecători de încredere.

În ziua de 18 XI 1946 s-au făcut întruniri în cadrul BPD – ului la toate secțiile de votare.

Pentru fiecare secție de votare au fost trimiși câte 2 îndrumători scoși din producție care au asigurat afișajul și au ajutat electorilor cu îndrumări folosind buletinul de vot școală.

În jurul acestui program de muncă și cu toate celelalte realizări pe plan propagandistic și economic au fost mobilizate toate conducerile celorlalte partide din Bloc dintre care mai active au fost Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular, Tineretul Progresist și slab PNL, PNȚ și PSD.

În ce privește partidul nostru noi am reușit ca aproape în întregime să mobilizăm pe tovarășii noștri din județ cu sarcini care acopereau cerințele în muncă tot mai multe atât în pregătirea alegerilor cât și în ziua alegerilor.

De felul cum tovarășii noștri și-au îndeplinit sarcinile am putut constata în general că nivelul lor politic e încă slab în rândurile Tovilor țărani dovedit prin aceea că pe unele locuri s-au lăsat influențați de reacțiune, deși cu îndeplinirea acestor sarcini s-au evidențiat mulți tovarăși ca elemente devotate active și de totală încredere.

În ce privește colaborarea în FUM putem constata o îmbunătățire în rândurile muncitorilor nu și la conducere unde prezența candidatului lor Stroie în județ care nu s-a încadrat decât cu greu în planul de lucru al BPD – ului Județean a contribuit la slăbirea raporturilor de colaborare.

În ce privește influența partidului nostru în mase s-a întărit în această Campanie Electorală prin ieșirile tovarășilor noștri tot mai mult pe teren, prin activitatea cadrelor noastre, ceea ce o putem constata prin creșterea membrilor în această lună cu 1100 tovarăși.

În același timp alegerile au dezvăluit în mare parte lipsa noastră pe teren, lipsuri în munca Comitetelor de plasă, slăbiciunea tovarășilor noștri care în rândurile sătenilor n-au înțeles suficient de a fi buni propagandiști dar și buni mobilizatori.

Tot cu ocazia acestor alegeri am putut constata o mare lipsă în muncă a FP – ului unde în județul nostru s-a împărțit pământ în 34 comune și s-au colonizat foarte mulți moși era posibilă o influență mult mai mare. Munca superficială fără un program bine alcătuit și fără un control serios a muncii a favorizat rămânerea a mulți săteni sub influența reacțiunii.

În general influența Blocului în județul nostru se sprijină pe PC și FP, mai puțin pe PSD și în foarte mică măsură pe PNP, PNL și PNȚ.

Influența Blocului în județul nostru, județ cunoscut cu un pronunțat patriotism local fals, brodat de reacțiune în jurul Cooperativei „Regna”, influența care după rezultatul alegerilor s-a dovedit a fi încă slabă a avut piedică prin aceea că 2 dintre candidații Blocului sunt străini de județ; alte piedici au fost insuficiența posibilităților de transport precum și acceptarea contestației listei de candidați a PNȚ - ului de către BPD – ul Central București.

În ziua alegerilor prin metode teroriste fruntași istorici au smuls votul pentru a-și asigura reușita candidaților lor. Metodele lor au fost: intimidarea, răspândirea de zvonuri false, amenințări cu echipe de bătăuși înarmați cu ciomege, grenade, arme, pistoale, cuțite au terorizat și maltratât o parte a birourilor secțiilor de votare, pe delegați, candidați și membrii ai Blocului. Au folosit distribuirea de băuturi alcoolice, distribuirea a importante sume de bani, au distrus linii telefonice pe două trasee, au spart o urnă la secția de votare Salva. Pe urma acestor metode dirijate personal de fruntașul manist Leonida Pop am avut 7 dintre tovarășii noștri gravi răniți.

Punctele lor de sprijin care au fost din timp pregătite și care le-au ridicat numărul voturilor lor au fost: Salva, Maieru, Sângeorz-Băi și Șieuț.

O privire critică asupra întregii noastre munci poate fi făcută asupra faptului că prin pregătirea propagandistică a alegerilor până în ultima zi am neglijat paza contra provocărilor reacțiunii ceea ce în județul nostru era mai important decât însăși rezultatul alegerilor de care puteam fi siguri.

Prin slaba verificare a autorităților am avut în multe locuri piedici în loc de concurs, adică parte din primari și notari cei credeam sub influența noastră au dat ajutor reacțiunii, deci prea puțin ne-am ocupat de cadrele administrative.

Felul cum au fost împărțite sarcinile tovarășilor noștri dovedește că organizația noastră Județeană a avut o mare lipsă în cunoașterea cadrelor, lipsă care a scos la iveală chiar și trădare a câtorva membri de partid.

N-am reușit să mobilizăm întreaga masă a Partidului nostru rămânând dintre tovarășii țărani unii fără nici o sarcină în aceste alegeri.

Față de lipsurile constatate programul nostru de viitor va cuprinde: verificarea membrilor noștri de partid, o mai strânsă legătură cu cadrele administrative, popularizarea rezultatului alegerilor mai cu seamă acolo unde suntem slabi arătând metodele reacțiunii din trecut și prezent de felul cum înțeleg ei ca prin teroare și forță să se situeze la conducerea treburilor țării, îmbunătățită școala de cadre pentru ridicarea nivelului politic a tovarilor noștri și întărirea Comitetelor de plasă prin încadrarea cu elemente care s-au distins în aceste alegeri.

Bistrița, la 27 noiembrie 1946
Secretar politic
V. Teodoru

ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, ff. 38-39.

Doc. 11

Raport informativ asupra alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946 redactat de către organizația județeană PCR.

Raport informativ

Asupra provocărilor partidelor istorice comise în județul Năsăud cu prilejul alegerilor parlamentare din 19 XI 1946.

Prin metode teroriste fruntașii istorici au smuls voturi pentru a-și asigura reușita candidaților lor. Metodele lor au fost intimidarea, răspândirea de știri false și alarmante, amenințări cu echipe de bătauși înarmați cu cuțite, pietre, ciomege, grenade, arme și pistoale. Cu aceste metode au terorizat și maltratat birourile secțiilor de votare, delegații Blocului, membrii Blocului Județean, membrii Biroului Electoral Județean. Au mai folosit ca metode distribuirea în mod gratuit de băuturi alcoolice și sume de bani, distrugerea liniilor telefonice și spargerea urnelor.

Secția de votare Salva:

În ziua alegerilor după ora 8 s-a prezentat o delegație înarmată a istoricilor în frunte cu manistul Fetinca Gheorghe la biroul secției de votare cu câteva ceasuri potrivite cu o jumătate de oră în urmă pretinzând verificarea urnei. Această echipă a spart urna, a bătut crunt pe învățătorul Casian Ioan, președintele secției, pe percepătorul Ionescu Constantin delegatul Blocului, punând ca președinte neconfirmat de biroul electoral pe notarul comunei, fruntaș manist.

Primul procuror al parchetului Bistrița și supleant al președintelui bir. electoral Bistrița Dl Andrei Mistic veni să restabilească funcționarea secției de votare a fost bătut cu pietre, ciomege și înjunghiat cu cuțitul de echipa bătaușă manistă precum și amenințat de fruntașul manist Leonida Pop cu cuvintele: Mi-ai dezarmat oamenii de ciomege dar pentru asta mai sunt și garduri să vă omorâm.

Candidatul Blocului prietenul Nechiti și secretarul Blocului Județean Dr. Hodor au fost grav răniți prin aruncarea grenadei în mașina Prefecturii în care se aflau de către manistul Sârbu Ioan din Salva.

A fost amenințat secretarul Blocului Județean Dr. Hodor de către fruntașul manist din Salva Onu Remu cu cuvintele: Îți voi bea tot sângele.

A fost distrusă mașina Prefecturii nr. 1 prin aruncarea de grenade.

În noaptea de 19 spre 20 au dispărut din județ fruntașul manist Leonida Pop, Fetinca Gheorghe fruntașul provocator la spargerea urnei și lovirea membrilor biroului și Sârbu Ioan aruncătorul grenadei.

La secția de votare Mocod:

Au fost bătuți delegații Blocului Vermeșan Gavrilă și înv. Stoichițescu.

La secția de votare Rebra:

A fost bătut crunt delegatul Blocului Danci Dumitru din Rebra de către manistul Vasile Scurtu a lui Toader, însoțit de o echipă provocatoare care-l sprijinea.

La secția de votare Dumitrița:

A fost alungat grefierul Weiss Carol notar din Petriș și bătuți delegații Blocului Weiss Neta, Hanganu Ioan și Brief Raveca de către Fioc Ionică, Dumbrăvan Ion și Bor Dumitru.

La secția de votare Șieuți:

Au fost loviți cu securi următorii locuitori întorși de la secția de votare: Lovi Hețcăl și Podar Andrei de către Gotea Vasile, Moldovan Gheorghe și alți maniști.

La secția de votare Feldru:

A fost atacat Postul de Jandarmi care reținuse pe provocatorii din ziua alegerilor.

La secția de votare Telciu:

A fost terorizat și intimidat biroul secției de votare de către o echipă înarmată cu ciomege în fruntea căreia se afla preotul brătienist.

ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 2, f. 40.

Doc. 12

Tabel nominal întocmit de Legiunea de Jandarmi Năsăud cu notarii, primarii, preoții, funcționari județeni și comunal care „au dat concursul lor reacțiunii în campania electorală”.

TABEL NOMINAL

De funcționari publici județeni și comunal care s-au manifestat a fi în contra Guvernului și au dat concursul lor Reacțiunii în Campania Electorală

Nr. crt.	Numele și prenumele	Funcția	Instituția	Localitatea	Caracterizare
1	Reba Grigore	Notar	Primăria	Blăjenii de Jos	Atât în perioada electorală ca și în ziua alegerilor s-a dovedit a fi de partea reacțiunii
2	Titieni Romulus	"	"	Sigmir	Idem
3	Ilieș Vicențiu	"	"	Jelna	Idem
4	Ciolacu Ioan	"	"	Ghinda	Idem
5	Bocșa Nicolae	"	"	Sărata	Idem
6	Rican Gavril	"	"	Târpiu	Idem
7	Chinteanu Leonida	"	"	Sângeorz-Băi	Idem
8	Buia Maxim	"	"	Maieru	Idem
9	Guțiu Liviu	"	"	Rebrișoara	Idem
10	Pop Dumitru	"	"	Lușca	Idem
11	Drăgan Viorel	"	"	Mocod	Idem
12	Onișor Matei	"	"	Zagra	Idem
13	Pălăgieșu Alex.	"	"	Salva	Idem
14	Gavriluțiu Octav.	"	"	Nimigea de Jos	Idem
15	Müller Ioan	"	"	Dumitrița	Idem
16	Pop Ioan	"	"	Sebeș	Idem
17	Vieru Haralambie	"	"	Satu Nou	Idem
18	Bărbos Ștefan	"	"	Pr. Bărgăului	Idem
19	Tănase Ioan	"	"	Sus. Bărgăului	Idem
20	Domide Emil Ghera.	"	"	Chiraleș	Idem
21	Moldovan Emil	"	"	Chintelnice	Idem
22	Cărcu Dumitru	"	"	Herina	Idem
23	Chifa Grigore	Primar	"	Blăjenii de Jos	Idem
24	Lupoia Gheorghe	"	"	Vișoara	Idem
25	Sucilean Ilie	"	"	Crăinimăt	Idem
26	Turcu Nicolae	"	"	Ghinda	Idem
27	Păcurar Vasile	"	"	Sărata	Idem
28	Moruțan Vasile	"	"	Sărățel	Idem

Nr. crt.	Numele și prenumele	Funcția	Instituția	Localitatea	Caracterizare
29	Sintean Teodor	"	"	Cristur Șieu	Idem
30	Ciocan Vasile	"	"	Chintelnic	Idem
31	Borgovan Mihai	"	"	Corvinești	Idem
32	Pălteanu Iacob	"	"	Bidiu	Idem
33	Pop Nicolae	"	"	Enciu	Idem
34	Fizeșan Vasile	"	"	Bungard	Idem
35	Iacobelea Vasile	"	"	Arcalia	Idem
36	Seplecan Ioan	"	"	Vermeș	Idem
37	Tomi Florea	"	"	Ilva Mare	Idem
38	Sângeorzan Ioan	"	"	Ilva Mică	Idem
39	Popârțac Ilarion	"	"	Șanț	Idem
40	Spermezan Iuliu	"	"	Nimigea de sus	Idem
41	Sas Grigore	"	"	Salva	Idem
42	Dulha Ioan	"	"	Bichigiu	Idem
43	Bradea Aurel	"	"	Cepari	Idem
44	Colceru Mihai	"	"	Lușca	Idem
45	Pop Valer	"	"	Prislop	Idem
46	Moldovan Ioan	"	"	Mocod	Idem
47	Chira Nicolae	"	"	Coșbuc	Idem
48	Maniu Gavril	"	"	Zagra	Idem
49	Bașotă Gavril	"	"	Găureni	Idem
50	Iftimie Victor	"	"	Poenile Zăgrii	Idem
51	Moldovan Ioan	"	"	Șieut	Idem
52	Borș Gheorghe	"	"	Monor	Idem
53	Olteanu Ioan	"	"	Șebeș	Idem
54	Butnar Toader	"	"	Lunca	Idem
55	Pop Gavrilă	"	"	Ruștior	Idem
56	Roman Gheorghe	"	"	Al. Bistriței	Idem
57	Duca Simion	"	"	Bârla	Idem
58	Botărlă Dumitru	"	"	Bața	Idem
59	Dumbrăvean Mihai	"	"	Nețeni	Idem
60	Burian Ioan	"	"	Jeica	Idem
61	Stejerean Petre	"	"	Budacu de Sus	Idem
62	Baciu Ioan	"	"	Dimitrița	Idem
63	Mărginean Mihai	"	"	Ragla	Idem
64	Albu Toader	"	"	Pr. Bărgăului	Idem
65	Buzduc Ioan	Preot	Biserica	Jos. Bărgăului	Idem
66	Cencher Vasile	"	"	Petriș	Idem
67	Baciu Virgil	"	"	Chiraleș	Idem
68	Iudeanu Vasile	"	"	Vermeș	Idem
69	Pop Toader	"	"	Fântânele	Idem
70	Deac Victor	"	"	Iad	Idem
71	Petringel Ioan	"	"	Bistrița	Idem
72	Lazăr Vasile	"	"	Arcalia	Idem
73	Sonea Iuliu	"	"	Ghinda	Idem
74	Lazăr Vasile	"	"	Arcalia	Idem
75	Pop Grigore	"	"	Telciu	Idem
76	Bulbuc Ovidiu	"	"	Măgura Ilvei	Idem
77	Ciurdărean Emil	"	"	Nimigea de Jos	Idem
78	Scridon Ioan	"	"	Mocod	Idem
79	Retegan Nicolae	"	"	Poenile Zăgrii	Idem
80	Bondonea Ioan	"	"	Bichigiu	Idem
81	Zăgrean Grigore	"	"	Parva	Idem
82	Irinu Ioan	"	"	Rebrișoara	Idem
83	Mihalca Ioan	"	"	(ilizibil s.n.)	Idem
84	Vălean Ioan	"	"	Lușca	Idem
85	Sângeorzan Lazăr	"	"	Rodna	Idem
86	Buga Antoniu	"	"	Sângeorz-Băi	Idem
87	Olteanu Victor	"	"	Șieut	Idem

Nr. crt.	Numele și prenumele	Funcția	Instituția	Localitatea	Caracterizare
88	Reu Aurel	"	"	Bistrița	Idem
89	Pop Iuliu	"	"	Maieru	Idem
90	Candea Valer	"	"	Chintelnic	Idem
91	Țărmure Vasile	"	"	Domnești	Idem
92	Adache Teodor	"	"	Monor	Idem
93	Tătaru Vasile	"	"	Bistrița	Idem
94	Sângeorzan Ioan	"	"	Bistrița	Idem
95	Sonea Vasile	"	"	Bistrița	Idem
96	Sonea Nicolae	"	"	Bistrița	Idem
97	Mureșan Victor	"	"	Bistrița	Idem
98	Buica Vasile	"	"	Năsăud	Idem
99	Bichigean Gavril	"	"	Năsăud	Idem
100	Pop Filip	"	"	Năsăud	Idem
101	Molnar Victor	Sec. Prim. Primărie		Bistrița	Idem
102	Petringel Viorel	Șef. Bir. Prefect.		Bistrița	Idem
103	Podariu Miron	Șef. Bir. Prefect.		Bistrița	Idem
104	Zegrean Ovidiu	Imp. Prefect.		Bistrița	Idem
105	Moldovan Dumitru	Șef. Bir. Ad-ția Fin.		Bistrița	Idem
106	Fulea Nicolae	Agent adm. "		Bistrița	Idem
107	Chiș Augustin	Șef. Bir. "		Bistrița	Idem
108	Chiș Sofia	Dact. "		Bistrița	Idem
109	Țăranu Dumitru	Contr. "		Bistrița	Idem
110	Marincovici Ștefan	Contr. "		Bistrița	Idem
111	Stoian Constantin	Percep. "		Năsăud	Idem
112	Nășcuțiu Ioan	Șef. Bir. "		Năsăud	Idem
113	Herinean Aurel	Om de serv. Ad-Fin.		Bistrița	Idem
114	Fleșeru Ioan	Subcomisar Garda Fin.		Bistrița	Idem
115	Apuchiței Alecu	" "		Bistrița	Idem
116	Crețeanu C-tin	Comisar "		Bistrița	Idem
117	Sprinceană Vasile	Grefier	Judecătorie	Bistrița	Idem
118	Pudilic Ioan	Judecător	"	Năsăud	Idem

Nici unuia din cei menționați în prezentul tabel nu i s-a dresat acte. Datele consemnate în prezentul tabel sunt rezultate din informațiunile făcute pe teren în totală colaborare și verificare cu Organizațiile Politice din BPD Jud. Năsăud.

De la punctul 93-118, cazurile se referă exclusiv la teritoriul urban.

Comand. Leg. Jand. Năsăud
ss Căpitan Dumitrescu Nic.
Pentru conformitate

ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 2, ff. 75-77.

Le département de Năsăud en 1946 (Résumé)

La présente étude, basée sur des documents d'archive de Bistrița, se veut une contribution à l'histoire du département, au regard d'une année décisive dans l'évolution d'après la guerre de la Roumanie, dans le contexte interne et international de la fin du 1945 et le début du 1946, lorsque la Moscou et les ministres des affaires étrangères de la Coalition des Nations Unies prennent la décision d'organiser des « élections libres » en Roumanie.

Parce que le Parti Communiste Roumain était déjà « une force politique dominante », même si dans une coalition avec des partis sans notoriété aucune, nous avons présenté son évolution au cours de l'année 1946, embri-gadement des adeptes sans sélection préalable, la subordination et la communisation des institutions publiques, la position par rapport aux saxons revenus et par rapport à la réforme agraire.

La campagne électorale et les élections du 19 novembre 1946 sont analysées dans la perspective de la législation électorale. La composition des commissions électorales du BPD et des documents issus des sources gouvernementales prouvent la préméditation de la fraude électorale. L'action de reporter répétitivement les élections n'a eu qu'une cause : l'insuffisante subordination des mécanismes de l'Etat pour avoir la certitude de la « victoire ». Pour l'obtenir, le Parti passe à l'épuration sauvage de tous les fonctionnaires publics, le changement répété des maires et des notaires, la communisation de la Police et de la Gendarmerie et leur transformation dans des institutions de propagande électorale du BPD, ce qui ressort des nombreux documents utilisés.

La falsification proprement-dite des résultats électoraux du 19 novembre 1946 a été faite par les présidents et les secrétaires des bureaux de vote, ou directement par le Comité Electorale Départemental, au moment du dépôt des procès verbaux. Tous les présidents et les secrétaires des 29 bureaux de scrutin avaient été sélectionnés par le PCR parmi les membres les plus fidèles et « instruits » au siège du PCR Bistrița, dimanche, le 17 novembre 1946. Approximativement 5700 citoyens avaient antérieurement été effacés des listes électorales, la plupart des opposants au gouvernement Groza.

La coalition procommuniste ne s'est pas souciée d'être plus conséquente dans l'annonce des résultats officiels. Le pourcentage du BPD, établi au niveau du département, validé par le Bureau Electoral du département et publié par « Scânteia » a été arrondi une nouvelle fois lors de leur validation par l'Assemblée des Députés.

Les résultats des élections du 19 novembre 1946 indiquent un gagnant au-dessus des doutes : Le Partia Național Păsat (PNȚ). Même les documents du BPD l'affirment. Ainsi, le PNȚ aurait obtenu 51,69% et le BPD 35,38%. Comme le mensonge est un trait définitoire du régime communiste, même si les communistes donnent des résultats réels (à usage interne), nous ne pouvons pas leur faire confiance. Dans les quelques bureaux de vote, avec des résultats certains, le BPD n'a pas atteint le 5% des suffrages exprimés. Ainsi, les résultats réels ne peuvent pas indiquer en aucun cas le dépassement de 20% des votes par le BPD.

Grăniceri,

Pentru asigurarea suveranității depline a Statului Român în cadrul Monarhiei Constitutionale,
Pentru asigurarea regimului democratic al poporului nostru,
Pentru respectarea proprietății individuale și
tărirea gospodăriei țărănești,
Pentru anchetarea și condamnarea tuturor acelor
cari au jefuit pădurile grăniceresti în vechiurile regi-
muri Maniste, Brăteniste și Hortiste,
Vă chemăm să

votați soarele

Semnul păcii și al fericirii poporului nostru

Dr. Ștefan I. Pop, f. prefect, prez. B.P.D.
Dr. Mihailaș Mihai, fost prefect
Col. Brode Eugen, comand. gar. Bistrița
Stefan Lupu, directorul Liceului Odobescu
Dr. Sorobetea Aurel, dir. Liceu. Gh. Cojocari
Nechiti Gheorghe
Menciu Valer, preot
Bulz Iustin, președintele coop. „Regina”
Titus Pop, vicepreședintele coop. „Regina”
Boca Pompel, consilier „Regina”
Dr. Ionel Scridon
Vasileș Alexu, investitor
Feti Epaminonda, învățător
Lupu Ștefan, primar Năsăud
Ionel Ionel, director Prefectura Județului

Filip Valentin, prez. Federației „Munții”
Popu Ioan, fost prefect
Cozmuța Octavian, primar oraș. Bistrița
Bilegan Mihai, subprimar oraș. Bistrița
Dr. Moga Teodor, administrator oraș. Bistrița
Macovei Gheorghe, inspector școlar
Oprea Iuliu, inspector școlar cult. Bistrița
Dr. Zaharia Radu, dir. Spitalului de B. Bistrița
Dr. Alex. Moldovan, primar oraș. Bistrița
Sandi Mircea, inginer, director școl. Bistrița
Nicolae Ursu, dir. Of. Poștal Bistrița
Banu Gheorghe, director Prefectura Bistrița
Ing. A. Dionisie, dir. Șco. de Agr. Bistrița
Ing. Chiba Grigore, dir. Camera de Agr. Bistrița
Banu Maria, dir. Liceului de Fete Bistrița

Să votăm cu toții Lista Nr. 1

ROMANIA ♦ ARHIVE NAȚIONALE ♦ BISTRITA NASAUD

Cetățeni,

Pentru ca să fim în adevăr liberi și
stăpâni pe pământul și munca noastră,
să votăm cu toții

Soarele

semnul Blocului Partidelor Democratice.
Să votăm cu toții

Lista Nr. 1 cu:

STROIA GHEORGHE
NECHITI GHEORGHE
AMADEU BADESCU
VERMESAN IOAN

candidații Blocului Partidelor Democratice.

Cetățeni și Cetățence,

Înainte de venirea guvernului Dr. PETRE GROZA la putere, situația județului nostru era nenorocită. Armatele nemțești și Hortiste au distrus toate liniile ferate, toate podurile, uzinele electrice, fabricile Regnei și multe gospodării sătești. Pământurile cele mai bogate din județul nostru erau în mâinile sașilor.

Cetățeni ai Județului Năsăud,

Iată ce s'a făcut în județul nostru dela venirea guvernului Dr. PETRE GROZA la putere:

- Reincadrarea Ardealului de Nord pe vecie la România Democrată. În locul stăpânirii grofilor maghiari, astăzi suntem cetățeni liberi în țară liberă.
 - 20.000 familii sărace au fost împroprietărite cu 50.000 ha. pământ.
 - Liniile ferate: Șintereag-Bistrița, 5 poduri.
 - Liniile ferate: Bedean-Salva Rodna, 11 poduri și un tunel la Măgeor-Băi.
 - Liniile ferate: Salva-Telciu, 3 poduri.
 - Liniile ferate: Măgheruș-Luduș, 2 poduri.
 - Liniile ferate: Ilva-Mică-Vatra-Dornei (în reparație).
 - Repunerea în funcție a celor patru fabrici ale Regnei: Ilva-Mică, Bistrița-Mare, Fiad și Valea-Mare.
 - Podurile defa: Salva, Mititel, Jidovița, Feldru, Rebrîșoara, Șieu, Măcința și Tondiu.
 - Uzina electrică: Bistrița, Năsăud și Aidorf.
- Mai sunt încă multe de făcut pentru cetățenii din județul Năsăud. Cu sprijinul guvernului pe care noi suntem datori să-l votăm cu toții și cu sprijinul D-voastre, avem încredere deplină că vom învinge toate greutățile și că vom face din acest județ un colț de țară în care să-ți fie drag să trăiești.

Pentru Rege,

Pentru Biserică,

Pentru a rămâne proprietari pe veci a pământurilor voastre,

Votați soarele

Votați cu toții Lista Nr. 1

Dr. HODOR FLAVIU, medicul orașului Bistrița

Cetățeni!

După ani grei de dictatură, poporul român și-a ales liber reprezentanții săi firești în noul parlament democrat.

Alegerile din 19 Noemvrie 1946 înseamnă un pas înainte pe calea democrației românești. Poporul român a votat pentru democrație și progres, dând o lovitură de moarte reacțiunii fără patrie manistă-brătenistă.

Iată care sunt rezultatele victoriei democrației în alegerile parlamentare din 19 Noemvrie 1946:

BPD	348	deputați în parlament
PNT Maniu	32	" "
UPM	29	" "
PNL Brăianu	3	" "
Lupu	2	" "

Total 414 deputați, dintre care 14 sunt femei.

Noul parlament democrat, va aduce legi noi pentru un trai mai bun a celor ce muncesc cu brațul și cu mintea. Întreg poporul ajută noul parlament, ca toți împreună să poată realiza în întregime Platforma-Program pentru fericirea și bunăstarea întregului popor.

B. P. D. Bistrița

Frați Năsăudeni,

Ziua de 19 Noemvrie
va fi ziua izbânzei noastre
asupra celor ce ne-au ex-
ploatat și ne-au supt veacuri
dearându-l munca noastră,

Votând Soarele

semnul Blocului Partidelor Democratice,
vom asigura neamului nostru o viață
mai bună, mai tihnită și lipsită de griji.

Votând soarele vom învinge pentru totdea-
una pe acei cari mai doresc războiul și cari vreau
să vă ia înapoi pământul și casele pe care gu-
vernul Groza vi le-a dat.

Votați cu toții lista Nr. 1 cu:

**STROIA GHEORGHE,
NECHITI GHEORGHE,
AMADEU BĂDESCU,
VERMEȘAN IOAN**

candidații Blocului Partidelor Democratice.

Plugari din județul Năsăud!

Pentru asigurarea suveranității depline a Statului
Român în cadrul Monarhiei Constituționale,
Pentru asigurarea regimului democratic al po-
porului nostru,

Pentru respectarea proprietății individuale și in-
tărirea gospodăriei țărănești,

Impotriva sașilor cărora Maniu și Brătianu urmă
resc să le dea înapoi pământurile,

Pentru a rămâne pe veci stăpâni pe pământ,
primit dela Guvernul Dr. PETRU GROZA,

Vă chemăm să

Votați soarele

Semnul păcii și al fericirii poporului nostru

Dr. Ștefan I. Pop, f. profesor, prop. B.P.D.
Popu Ioan, f. profesor
Dr. Mihai Mihailas, fost profesor
Ing. Chiba Grigore, dir. Camera de Agricult.
Cosmuța Octavian, primarul oras. Bistrița
Bilegan Mihai, subprimarul orașului Bistrița
Dr. Moga Teodor, administrator financiar
Col. Brode Eugen, comand. Garniz. Bistrița
Ștefan Lupu, dir. Liceului „Al. Odobescu”
Dr. Sorobetea Aurel, dir. Liceu Gh. Coșbuc
Macovei Gheorghe, inspector școlar
Oprea Iuliu, inspector școlar cultura

Dr. Zaharia Radu, dir. Spitalului de
Dr. Alex. Moldovan, primăriei veșt.
Sandi Mircea, inginer, director șiriv.
Bulz Iustin, președintele coop. „Regia”
Titus Pop, vicepreședintele coop. „Regia”
Boca Pompel, consilier al coop. „Regia”
Nicolae Ursu, dir. Oficiului Poștal din
Filip Valentin, pres. Federației Nat.
Ivanul Ionel, director Prefectura jud. N.
Banu Gheorghe, dir. Șc. de Agricult. jud. N.
Ing. A. Dionisie, dir. Șc. de Agricult. jud. N.
Banu Maria, dir. Liceului de fete din

Să votăm cu toții

 Lista Nr. 1

Către Cetățenii județului Năsăud

Ne mai despart câteva zile
până când poporul român este
chemat să-și dea votul. Pentru
a putea continua opera de refa-
cerea țării, cu înfăptuirea plat-
forme program, pentru a putea
fi stăpâni pentru totdeauna pe
pământul pe care ni l-a dat
Guvernul Dr. Petre Groza, și
pentru a păstra pacea și inde-
pendența națională,

să votăm cu toții Lista Nr. 1 a
Blocului Partidelor Democratice

cu semnul soarele

care ne asigură pace și progres
Dr. Mihai Mihailas

Grăniceri,

Votați cu cei ce au apărut
cu succes cauza sfântă a
hotarelor noastre

Votați

**Soarele libertății
și independenței naționale**

Votați Lista Nr. 1

cu candidații Blocului
Partidelor Democratice

**Stroia Gheorghe
Nechiti Gheorghe
Amadeu Bădescu
Vermeșan Ioan**